

Nr 46

Kungl. Maj:ts proposition angående utformningen av beskattad sjukpenning, m. m.; given Stockholms slott den 9 mars 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

SVEN ASPLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en omkonstruktion av sjukpenningförsäkringen. I samband därmed föreslås en höjning av ersättningsnivån för sjukpenning från den allmänna försäkringen i anslutning till att sjukpenningförmånerna görs skattepliktiga.

Nuvarande system med sjukpenningklasser ersätts av en sjukpenninggrundande inkomst som direkt knyter an till den inkomst som sjukpenningen skall ersätta. Sjukpenningen föreslås utgå med belopp som motsvarar 90 % av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst upp till en årsinkomst som motsvarar 7,5 basbelopp, vilket f. n. betyder 54 700 kr. Sjukpenningen föreslås bli pensionsgrundande för ATP. Därmed blir sjukpenningen jämförbar med sjuklön från arbetsgivaren. Detsamma föreslås gälla bl. a. för sjukpenning från yrkesskadeförsäkringen. I propositionen läggs också fram förslag till de lagändringar som behövs för tillgodoräknande som pensionsgrundande inkomst av vissa förmåner vid vård av barn och vid arbetslöshet varom förslag läggs fram i särskilda propositioner.

Sjukpenningen för hemmamakar höjs från 6 kr. till 8 kr. om dagen utan beskattning. De särskilda barntilläggen till sjukpenningen slopas. För försäkrade med förvärvsinkomst mellan 1 800 kr. och 4 500 kr. om året skall gälla särskilda övergångsregler. Möjligheterna att teckna frivillig sjukpenningförsäkring vidgas till att gälla ett sammanlagt belopp på 20 kr. om dagen utan beskattning mot f. n. 15 kr.

Den föreslagna höjningen av sjukpenningförmånerna medför att sjukförsäkringens kostnader år 1974 ökar med ca 2 700 milj. kr. jämfört med i år.

Propositionen innehåller även förslag om nya finansieringsregler för sjukförsäkringen. Dessa finansieringsregler omfattar även kostnaderna för

de i särskilda propositioner framlagda förslagen om genomförande av en allmän tandvårdsförsäkring och en föräldraförsäkring. Statsbidrag föreslås utgå med en tredjedel av samtliga kostnader inom sjukförsäkringen. Statens bidrag till sjukförsäkringen stiger därmed från ca 1 000 milj. kr. för innevarande år till drygt 3 450 milj. kr. för år 1974. Arbetsgivarna föreslås svara för ca 40 % av hela sjukförsäkringens kostnader. Arbetsgivarnas sjukförsäkringsavgift föreslås därför höjd från nuvarande 3,2 % till 3,8 % av löneunderlaget fr. o. m. den 1 januari 1974. Genom höjningen tillförs försäkringen 665 milj. kr. för helt år.

Som bidrag till finansieringen av tandvårdsförsäkringen, föräldraförsäkringen och de höjda sjukpenningförmånerna tillförs sjukförsäkringen vidare 250 milj. kr. genom ökade sjukförsäkringsavgifter från de försäkrade motsvarande i genomsnitt 70 kr. per försäkrad och år. Denna egenavgift till sjukförsäkringen föreslås samtidigt få en ändrad utformning. Avgiften föreslås bestå av dels en fast del på 300 kr. för varje försäkrad med minst 4 500 kr. i årsinkomst och dels en rörlig del som skall utgöra en viss procentandel av den sjukpenninggrundande inkomsten. Den totala sjukförsäkringsavgiften får inte överstiga 10 % av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten. Jämfört med de avgifter som skulle ha gällt år 1974 vid oförändrade förmåns- och finansieringsregler kommer den föreslagna avgiftskonstruktionen att innebära minskade eller oförändrade avgifter för försäkrade i inkomstlägen upp till 20 000 kr. i årsinkomst av anställning. För den som har 30 000 kr. i årsinkomst ökar avgiften med ca 50 kr. per år, medan den som har 40 000 kr. i årsinkomst får betala ca 100 kr. mer än han skulle ha gjort år 1974 enligt nuvarande regler. För de högsta inkomsttagarna, som berörs av höjningen av övre inkomstgränsen för sjukpenningsskalan till 54 700 kr., ökar avgiften med mellan 200 och 300 kr. per år. För egna företagare kommer att gälla särskilda avgiftsregler.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1974.

1 Förslag till Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring,

dels att 3 kap. 9 § och 15 kap. 2 § skall upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 6 §, 3 kap. 1–6, 10, 11, 16–18 §§, 4 kap. 3 §, 7 kap. 1 §, 11 kap. 2, 3 och 6 §§, 13 kap. 2 §, 17 kap. 1 och 4 §§, 18 kap. 5 §, 19 kap. 1–4, 6 och 7 §§, 20 kap. 3 och 4 §§ samt 21 kap. 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §¹

Inom folkpensioneringen och försäkringen för tilläggspension skola de beräkningar, som angivas i denna lag, göras på grundval av ett basbelopp.

Inom den allmänna försäkringen skola de beräkningar, som angivas i denna lag, göras på grundval av ett basbelopp.

Basbeloppet fastställs av Konungen för varje månad och utgör fyratusen kronor multiplicerat med det tal, vilket angiver förhållandet mellan det allmänna prisläget under andra månaden före den som basbeloppet avser och prisläget i september 1957. Ändring av nämnda tal må ej föranleda ändring av basbeloppet, med mindre talet stigit eller nedgått med minst tre procent sedan närmast föregående ändring av basbeloppet vidtogs. Det sålunda beräknade basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

3 kap.

1 §

Försäkrad äger enligt vad nedan sägs rätt till sjukpenning på grundval av placering i sjukpenningklass.

Hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad äger enligt vad nedan sägs rätt till sjukpenning, om hans sjukpenninggrundande inkomst uppgår till minst fyratusenfemhundra kronor.

Försäkrad, som är inskriven i allmän försäkringskassa men som icke har sjukpenninggrundande in-

¹ Senaste lydelse 1967:206.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

komst uppgående till fyra-
tusenfemhundra kronor, skall än-
då vara berättigad till sjukpenning
enligt vad nedan sägs, förutsatt att
han är gift och stadigvarande sam-
manbor med sin make eller, i
annat fall, stadigvarande samman-
bor med barn under sexton år till
honom eller hans make eller med
någon, med vilken han varit gift
eller har eller har haft barn.

2 §²

Hos allmän försäkringskassa in-
skriven försäkrad, vars inkomst av
förvärvsarbete för år räknat upp-
går till minst ettusenåttahundra
kronor, skall med hänsyn till sag-
da inkomst vara placerad i sjuk-
penningklass. Har den försäkrade
inkomst såväl av anställning som
av annat förvärvsarbete, skall pla-
ceringen anses grundad på inkoms-
ten av anställning såvitt avser den
sjukpenningklass, i vilken den för-
säkrade skulle hava placerats med
hänsyn enbart till sagda inkomst,
samt i övrigt på inkomsten av
annat förvärvsarbete. För tid då
undantagande från försäkringen
för tilläggspension enligt 11 kap.
7 § äger giltighet för den försäkra-
de skall för placering i högre sjuk-
penningklass enligt 4 § än klassen
nr 2 hänsyn icke tagas till inkomst
av annat förvärvsarbete än anställ-
ning.

Med inkomst av förvärvsarbete
avses den inkomst i penningar el-
ler naturaförmåner i form av kost
eller bostad, som försäkrad kan
antagas komma att tills vidare

Sjukpenninggrundan-
de inkomst är den inkomst i
penningar eller naturaförmåner i
form av kost eller bostad, som för-
säkrad kan antagas för år räknat
komma att tills vidare åtnjuta av
eget arbete, antingen såsom ar-
betstagare i allmän eller enskild
tjänst (inkomst av an-
ställning) eller på annan
grund (inkomst av annat
förvärvsarbete). Sjukpen-
ninggrundande inkomst fastställs
av försäkringskassan. Inkomst av
anställning och inkomst av annat
förvärvsarbete skola därvid var för
sig avrundas till närmast lägre
hundratal kronor. För tid då un-
dantagande från försäkringen för
tilläggspension enligt 11 kap. 7 §
gäller för den försäkrade skall
inkomst av annat förvärvsarbete
icke beaktas.

Vid beräkning av sjukpenning-
grundande inkomst bortses från in-
komst av anställning och annat för-
värvsarbete i den mån summan där-
av överstiger sju och en halv gånger

² Senaste lydelse 1970:141.

Nuvarande lydelse

åtnjuta av eget arbete, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller ock eljest (inkomst av annat förvärvsarbete). Ersättning i penningar eller naturaförmåner som nyss sagts för arbete som försäkrad utför för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen äro ense därom samt överenskomelse tillika träffas enligt 11 kap. 2 § andra stycket; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Beräkning av inkomst av förvärvsarbete skall, där förhållandena ej eljest äro kända för försäkringskassan, grundas på de upplysningar, som kassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som må kunna framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Inkomst av arbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som tillämpas vid taxering till kommunal inkomstskatt.

Försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärvsarbete icke uppgår till ettusenåttahundra kronor för år, skall likväl vara placerad i sjukpenningklass, såframt han är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor

Föreslagen lydelse

det vid årets ingång gällande basbeloppet. Belopp, från vilket sålunda skall bortses, avräknas i i första hand på inkomst av annat förvärvsarbete. Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sagts för arbete som försäkrad utför för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen äro ense därom samt överenskomelse tillika träffas enligt 11 kap. 2 § andra stycket; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Beräkning av sjukpenninggrundande inkomst skall, där förhållandena ej eljest äro kända för försäkringskassan, grundas på de upplysningar, som kassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som må kunna framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Inkomst av arbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som tillämpas vid beräkning av preliminär skatt.

Nuvarande lydelse

med barn under sexton år till honom eller hans make eller med någon, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn.

*Föreslagen lydelse*3 §³

Försäkrad, som åtnjuter hel för-tidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjuter sådan pension *eller på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas icke vidare äger komma i åtnjutande av sjukpenning*, må ej vara placerad i sjukpenningklass. Ej heller må försäkrad på grund av vad i 2 § sista stycket stadgas vara placerad i sjukpenningklass för tid efter den månad, varunder han fyller sextiosju år.

Försäkrad, som åtnjuter hel för-tidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjuter sådan pension, *har ej rätt till sjukpenning. För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt sextiosju år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må sjukpenning utgå för högst ett-hundraåttio dagar.*

Ej må försäkrad på grund av vad i 1 § *andra stycket* stadgas uppbära sjukpenning för tid efter den månad, varunder han fyller sextiosju år.

4 §⁴

Försäkrad som avses i 2 § sista stycket skall tillhöra sjukpenning-klass nr 1. Hel sjukpenning i denna klass utgör sex kronor för dag. Övriga sjukpenningklasser och be-loppet av hel sjukpenning för dag i varje klass framgår av följande ta-bell:

Hel sjukpenning utgör för dag nittio procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med trehundra-sextiofem. Sjukpenningen avrundas till när-maste hela kronor. För försäkrad som avses i 1 § andra stycket ut-gör hel sjukpenning åtta kronor för dag.

³ Senaste lydelse 1970:141.

⁴ Senaste lydelse 1972:671.

Nuvarande lydelse

Sjuk- pen- ning- klass nr	Inkomsten av förvärvs- arbete uppgår för år		Sjuk- pen- ning kr.
	till kr.	men ej till kr.	
2	1 800	2 600	6
3	2 600	3 400	7
4	3 400	4 200	8
5	4 200	5 000	9
6	5 000	5 800	10
7	5 800	6 800	12
8	6 800	8 400	14
9	8 400	10 200	16
10	10 200	12 000	19
11	12 000	14 000	22
12	14 000	16 000	25
13	16 000	18 000	28
14	18 000	21 000	31
15	21 000	24 000	34
16	24 000	27 000	37
17	27 000	30 000	40
18	30 000	33 000	43
19	33 000	36 000	46
20	36 000	39 000	49
21	39 000	—	52

Föreslagen lydelse

Av sjukpenningbeloppet i varje klass utgöra sex kronor grundsjukpenning och återstoden tilläggs-sjukpenning.

För dag då försäkrad åtnjuter sjukhusvård skall sjukpenning minskas med tio kronor, dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Minskningen skall intill ett belopp av tre kronor anses belöpa på grundsjukpenning. I övrigt skall minskningen i första hand anses belöpa på sådan del av tilläggs-sjukpenning, som svarar mot inkomst av anställning.

Utan hinder av vad i tredje stycket stadgas utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för försäkrad som stadigvarande sammanbor med barn under tio år till honom eller hans make eller till någon, med vilken han stadigvarande sammanbor och med vilken han varit gift eller har eller har haft barn.

För dag då försäkrad åtnjuter sjukhusvård skall sjukpenning minskas med tio kronor, dock med högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. Därvid skall det belopp varmed minskning sker avrundas till närmast lägre hela kröntal. Sjukpenning vid sjukhusvård skall dock alltid utgå med lägst åtta kronor.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §⁵

Allmän försäkringskassa skall i samband med inskrivning av försäkrad besluta angående den försäkrades *placering i sjukpenningklass*. Av beslutet skall framgå i vad mån *placeringen grundas på inkomst av anställning eller på inkomst av annat förvärvsarbete*. *Den försäkrades placering i sjukpenningklass* skall omprövas

a) när till kassans kännedom kommit att försäkrads inkomstförhållanden undergått ändring av betydelse för *placeringen i sjukpenningklass*,

b) när undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten blir giltigt eller upphör att äga giltighet, samt

c) när förtidspension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring av den försäkrades *arbetsförmåga*.

Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i fall som avses under a), b) och c) här ovan må ej ske förrän vid det månadsskifte som inträffar närmast efter det beslutet härom fattats. Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i annat fall skall ske vid månadsskiftet närmast efter det anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då försäkrads placering i sjukpenningklass enligt 2 §

Allmän försäkringskassa skall i samband med inskrivning av försäkrad besluta angående den försäkrades *tillhörighet till sjukpenningförsäkringen*. I fråga om försäkrad som avses i 1 § första stycket skall kassan samtidigt fastställa den försäkrades *sjukpenninggrundande inkomst*. Av beslutet skall framgå i vad mån *sjukpenninggrundande inkomst är att hänföra till anställning eller till annat förvärvsarbete*. *Beslut om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen* skall omprövas

a) när till kassans kännedom kommit att försäkrads inkomstförhållanden undergått ändring av betydelse för *rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek*,

c) när förtidspension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades *förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete*.

Ändring skall i fall som avses i första stycket a) ej ske förrän trettio dagar efter det försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen. Ändring skall i annat fall ske så snart anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då sjukpenningförsäkring enligt 1 § andra stycket skall upphöra på grund av att den försäkrades make eller någon med vilken den försäkrade varit gift eller har eller

⁵ Senaste lydelse 1970:141.

Nuvarande lydelse

sista stycket skall upphöra på grund av att *hans* make eller någon med vilken *han* varit gift eller har eller har haft barn avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad lider av sjukdom som avses i 7 § må hans placering i sjukpenningklass icke ändras, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller rätt till sjukpenning upphör till följd av vad i 4 kap. 3 eller 5 § stadgas.

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning *må han ej placeras i lägre sjukpenningklass än den han närmast dessförinnan tillhörde*, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) *här ovan* eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

Föreslagen lydelse

har haft barn avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning *skall fastställd sjukpenninggrundande inkomst ej sänkas*, med mindre sådant fall är för handen som avses i *första stycket b) eller c) eller*, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

6 §⁶

Försäkrad är skyldig att så snart ske kan och senast inom två veckor till den allmänna försäkringskassan anmäla sådan *stadigvarande* ändring i sina inkomstförhållanden, som *är av betydelse för placeringen i sjukpenningklass*.

Försäkrad är skyldig att så snart ske kan och senast inom två veckor till den allmänna försäkringskassan anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som *påverkar rätten till sjukpenning eller sjukpenningens storlek*.

Allmän försäkringskassa skall i den utsträckning det skäligen påkallas genom förfrågningar hos de försäkrade eller på annat lämpligt sätt inhämta uppgifter om den försäkrades inkomstförhållanden och andra omständigheter som ha betydelse för sjukpenningförsäringen.

⁶ Senaste lydelse 1971:631.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §⁷

*Till sjukpenning utgives b a r n -
t i l l ä g g f ö r d e n f ö r s ä k r a d e s e l -
l e r h a n s m a k e s b a r n u n d e r s e x t o n
å r, m e d v i l k e t d e n f ö r s ä k r a d e s t a d -
i g v a r a n d e s a m m a n b o r. D e t s a m -
m a g ä l l e r d ä r d e n f ö r s ä k r a d e ä r
u n d e r h å l l s s k y l d i g b e t r ä f f a n d e
b a r n u n d e r s e x t o n å r, m e d v i l k e t
h a n i c k e s t a d i g v a r a n d e s a m m a n -
b o r, s å f r a m t h a n p å s ä t t r i k s f ö r -
s ä k r i n g s v e r k e t f ö r e s k r i v e r s t y r k e r
a t t u n d e r h å l l s s k y l d i g h e t e n f u l l g ö -
r e s.*

*B a r n t i l l ä g g t i l l h e l s j u k p e n n i n g
u t g ö r e n k r o n a f ö r e t t e l l e r t v å
b a r n, t v å k r o n o r f ö r t r e e l l e r f y r a
b a r n s a m t t r e k r o n o r f ö r f e m e l l e r
f l e r a b a r n, a l l t f ö r d a g. T i l l s j u k -
p e n n i n g, s o m t i l l k o m m e r f ö r s ä k -
r a d v i l k e n s t a d i g v a r a n d e s a m m a n -
b o r m e d b a r n u n d e r t i o å r, u t g ö r
d o c k b a r n t i l l ä g g l ä g s t t v å k r o n o r
f ö r d a g.*

*B a r n t i l l ä g g t i l l h a l v s j u k p e n n i n g
u t g ö r h ä l f t e n a v b e l o p p s o m i
f ö r e g å e n d e s t y c k e s ä g s.*

*V i d t i l l ä m p n i n g a v d e n n a p a r a -
g r a f s k a l l m e d m a k e j ä m s t ä l l a s
d e n, m e d v i l k e n d e n f ö r s ä k r a d e
s t a d i g v a r a n d e s a m m a n b o r o c h
m e d v i l k e n h a n v a r i t g i f t e l l e r h a r
e l l e r h a r h a f t b a r n.*

10 §⁸

*F ö r d e n d a g d å s j u k d o m s f a l l e t
i n t r ä f f a d e u t g å r s j u k p e n n i n g e n d a s t
o m d e n f ö r s ä k r a d e p å g r u n d
a v s j u k d o m e n g å t t m i s t e o m d a g -
p e n n i n g f r å n e r k ä n d a r b e t s l ö s h e t s -
k a s s a e l l e r s j u k p e r i o d e n b ö r j a r
i n o m t j u g u d a g a r e f t e r f ö r e g å e n d e*

*F ö r d e n d a g d å s j u k d o m s f a l l e t
i n t r ä f f a d e u t g å r i a n n a t f a l l ä n
s o m a v s e s i 9 § s j u k p e n n i n g e n d a s t
o m d e n f ö r s ä k r a d e p å g r u n d a v
s j u k d o m e n g å t t m i s t e o m d a g p e n -
n i n g f r å n e r k ä n d a r b e t s l ö s h e t s k a s -
s a e l l e r k o n t a n t a r b e t s m a r k n a d s -*

⁷ Senaste lydelse 1970:141.

⁸ Senaste lydelse 1970:141. Förslaget till ny lydelse framläggs under förutsättning av bifall till prop. 1973:47 och 1973:56.

Nuvarande lydelse
sjukperiods slut.

Föreslagen lydelse
stöd enligt lagen (1973:00) om
kontant arbetsmarknadsstöd eller
sjukperioden börjar inom tjugu
dagar efter föregående sjukperiods
slut.

Varar sjukperioden högst sex dagar utöver den dag då sjukdomsfallet inträffade, utgår sjukpenning för dag, då den försäkrade icke skulle hava utfört förvärvsarbete i sin huvudsakliga sysselsättning, endast i den mån antalet sådana dagar, den dag då sjukdomsfallet inträffade oräknad, överstiger två.

Utan hinder av andra stycket utgår

a) sjukpenning för semesterdag;

b) sjukpenning till försäkrad som vid sjukperiodens början äger uppbära dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa;

c) sjukpenning till försäkrad som är placerad i sjukpenningklass nr 1 eller är placerad i sjukpenningklass nr 2 och skulle hava varit placerad i sjukpenningklass nr 1 om hans inkomst av förvärvsarbete icke uppgått till ettusen-åttahundra kronor för år.

b) sjukpenning till försäkrad som vid sjukperiodens början äger uppbära dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa *eller kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:00) om kontant arbetsmarknadsstöd*;

c) sjukpenning till försäkrad, som avses i 1 § andra stycket.

Sjukpenning må ej utgivas för tid, innan anmälan om sjukdomsfallet gjorts hos den allmänna försäkringskassan, där ej hinder mött för sådan anmälan eller eljest särskilda skäl föranleda att sjukpenning bör utgå.

Såsom sjukperiod anses tid, varunder försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 §.

11 §⁹

Därest försäkrad gör anmälan därom till den allmänna försäkringskassan, skall i fråga om sjukperiod, som börjar efter nästa månadsskifte, *tilläggsjukpenning* som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete icke utgå för de första tre, trettiotre eller nittiotre

Därest försäkrad gör anmälan därom till den allmänna försäkringskassan, skall i fråga om sjukperiod, som börjar efter nästa månadsskifte, *sjukpenning* som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete icke utgå för de första tre, trettiotre eller nittiotre dagarna av

⁹ Senaste lydelse 1966:350.

Nuvarande lydelse

dagarna av varje sjukperiod, den dag då sjukdomsfallet inträffade inräknad (k a r e n s t i d). Därvid äga 10 § första—tredje styckena icke tillämpning i fråga om sådan sjukpenning. Vid beräkning av karenstid skola, därest sjukperiod börjar inom tjugu dagar efter föregående sjukperiods slut, de båda perioderna anses såsom en sjukperiod.

Föreslagen lydelse

varje sjukperiod, den dag då sjukdomsfallet inträffade inräknad (k a r e n s t i d). Därvid äga 10 § första—tredje styckena icke tillämpning i fråga om sådan sjukpenning. Vid beräkning av karenstid skola, därest sjukperiod börjar inom tjugu dagar efter föregående sjukperiods slut, de båda perioderna anses såsom en sjukperiod.

Försäkrad, som gjort anmälan enligt första stycket, må övergå till försäkring med kortare karenstid eller utan karenstid, om han ej fyllt femtiofem år samt har god hälsa. Sådan ändring skall gälla från och med månaden närmast efter den, då framställning härom gjordes hos kassan, men må ej äga tillämpning vid sjukdom, som inträffat innan ändringen blivit gällande.

I fråga om försäkring med karenstid skall vid tillämpning av 5 § andra stycket första punkten den i sagda punkt angivna tiden trettio dagar ökas med det antal dagar som svarar mot den valda karenstiden.

Upphör undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten att äga giltighet, skall beträffande *tillägssjukpenning*, som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete, gälla en karenstid av nittiotre dagar. Den försäkrade må dock under de förutsättningar som angivas i andra stycket välja försäkring med kortare karenstid eller utan karenstid; och skall därvid jämväl i övrigt tillämpas vad i andra stycket är stadgat.

Upphör undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten att äga giltighet, skall beträffande *sjukpenning*, som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete, gälla en karenstid av nittiotre dagar. Den försäkrade må dock under de förutsättningar som angivas i andra stycket välja försäkring med kortare karenstid eller utan karenstid; och skall därvid jämväl i övrigt tillämpas vad i andra stycket är stadgat.

Ej må i något fall sjukpenning som avses i denna paragraf utgivas vid sjukdom, som inträffat medan undantagande ägde giltighet.

16 §¹⁰

Beträffande arbetstagare, som enligt statliga föreskrifter eller på

Beträffande arbetstagare, som enligt statliga föreskrifter eller på

¹⁰ Senaste lydelse 1964:156. Förslaget till ny lydelse framläggs under förutsättning av bifall till prop. 1973:47.

Nuvarande lydelse

grund av bestämmelse, som beslutats av kommun eller landstingskommun, är berättigad att uppbära lön vid sjukdom eller *barnsbörd*, äger Konungen föreskriva undantag helt eller delvis från vad som är stadgat om *placering i sjukpenningklass*.

Har undantag som i första stycket sägs icke föreskrivits eller gäller det endast delvis, äger arbetsgivaren i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla arbetstagaren tillkommande sjukpenning *jämte barnstillägg*, i den mån nämnda förmåner icke överstiga den utbetalda lönen.

Överenskommelse att arbetsgivare, som vid arbetstagares sjukdom eller *barnsbörd* utgivit lön till arbetstagaren, skall hos allmän försäkringskassa äga uppbära arbetstagaren tillkommande sjukpenning *jämte barnstillägg* är bindande för kassan, endast såframt överenskommelsen har form av kollektivavtal och å arbetstagsidan slutits eller godkänts av organisation, som enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt är att anse såsom huvudorganisation. Föreligger dylikt kollektivavtal, må det av arbetsgivare, som är bunden av avtalet, efter överenskommelse åberopas jämväl beträffande arbetstagare, vilken icke omfattas av avtalet men sysselsättes i sådant arbete för vilket avtalet gäller.

Har försäkrad, som drabbats av sjukdom utom riket, därvid erhållit underhåll genom utrikesförvalt-

Föreslagen lydelse

grund av bestämmelse, som beslutats av kommun eller landstingskommun, är berättigad att uppbära lön vid sjukdom eller *ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse*, äger Konungen föreskriva undantag helt eller delvis från vad som är stadgat om *rätt till sjukpenning och föräldrapenning*.

Har undantag som i första stycket sägs icke föreskrivits eller gäller det endast delvis, äger arbetsgivaren i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla arbetstagaren tillkommande sjukpenning *eller föräldrapenning*, i den mån nämnda förmåner icke överstiga den utbetalda lönen.

Överenskommelse att arbetsgivare, som vid arbetstagares sjukdom eller *ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse* utgivit lön till arbetstagaren, skall hos allmän försäkringskassa äga uppbära arbetstagaren tillkommande sjukpenning *eller föräldrapenning* är bindande för kassan endast såframt överenskommelsen har form av kollektivavtal och å arbetstagsidan slutits eller godkänts av organisation, som enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt är att anse såsom huvudorganisation. Föreligger dylikt kollektivavtal, må det av arbetsgivare, som är bunden av avtalet, efter överenskommelse åberopas jämväl beträffande arbetstagare, vilken icke omfattas av avtalet men sysselsättes i sådant arbete för vilket avtalet gäller.

Har försäkrad, som drabbats av sjukdom utom riket, därvid erhållit underhåll genom utrikesförvalt-

Nuvarande lydelse

ningens försorg, äger förvaltningen i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla den försäkrade tillkommande sjukpenning *jämte barn-tillägg*, i den mån *nämnda förmåner icke överstiga* utgivet underhåll.

Föreslagen lydelse

ningens försorg, äger förvaltningen i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla den försäkrade tillkommande sjukpenning, i den mån *sjukpenningen icke överstiger* utgivet underhåll.

17 §¹¹

Sjukpenning *jämte barntillägg* må indragas eller skäligen nedsättas, om försäkrad

Sjukpenning må indragas eller skäligen nedsättas, om försäkrad

a) vägrar att mottaga besök av person, som av den allmänna försäkringskassan erhållit uppdrag att verkställa sjukkontroll;

b) under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta den allmänna försäkringskassan därom eller avreser till utlandet, där ej kassan medgivit att sjukpenning må utgå under vistelse därstädes:

c) utan giltigt skäl underlåter att på sätt stadgas i 6 § första stycket anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för *placeringen i sjukpenningklass*.

c) utan giltigt skäl underlåter att på sätt stadgas i 6 § första stycket, anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för *rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek*.

Vad i första stycket sägs äger motsvarande tillämpning i fråga om föräldrapenning.

Angående nedsättning eller indragning av *sjukpenning* i andra fall stadgas i 20 kap. 3 §.

Angående nedsättning eller indragning av *ersättning som här avses* stadgas i 20 kap. 3 §.

18 §¹²

På framställning av nykterhetsnämnd äger allmän försäkringskassa besluta, att sjukpenning *jämte barntillägg samt moderskapspenning* tillkommande försäkrad, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 §

På framställning av nykterhetsnämnd äger allmän försäkringskassa besluta, att sjukpenning *eller föräldrapenning* tillkommande försäkrad, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 § första stycket

¹¹Förslaget till ny lydelse framläggs under förutsättning av bifall till prop. 1973:47.

¹²Senaste lydelse 1969:161. Förslaget till ny lydelse framläggs under förutsättning av bifall till prop. 1973:47.

Nuvarande lydelse

första stycket lagen om nykterhetsvård sägs, helt eller delvis skall utbetalas till kommunal myndighet eller den försäkrades make eller annan person att användas till den försäkrades samt, vad angår sjukpenning *jämte barntillägg*, hans familjs och, i fråga om *moderskapspenning*, barnets nytta.

Beträffande *moderskapspenning*, som tillkommer *kvinn*a vilken ej uppnått tjugu års ålder, må försäkringskassan på framställning av barnavårdsnämnd besluta om utbetalning till annan enligt vad i första stycket sägs.

Är *kvinn*a vid tiden för *nedkomsten* intagen i barnhem, ungdomsvårdsskola, fångvårds- eller *tvångsarbetsanstalt* eller allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, må försäkringskassan på framställning av föreståndare för inrättningen besluta, att *moderskapspenningen* skall utbetalas till honom att användas till kvinnans och barnets nytta.

Föreslagen lydelse

lagen om nykterhetsvård sägs, helt eller delvis skall utbetalas till kommunal myndighet eller den försäkrades make eller annan person att användas till den försäkrades samt, vad angår sjukpenning, hans familjs och, i fråga om *föräldrapenning*, barnets nytta.

Beträffande *föräldrapenning*, som tillkommer *försäkrad* vilken ej uppnått tjugu års ålder, må försäkringskassan på framställning av barnavårdsnämnd besluta om utbetalning till annan enligt vad i första stycket sägs.

Är *kvinn*a vid tiden för *barnets födelse* intagen i barnhem, ungdomsvårdsskola, fångvårdsanstalt eller allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, må försäkringskassan på framställning av föreståndare för inrättningen besluta, att *kvinnan tillkommande föräldrapenning* skall utbetalas till honom att användas till kvinnans och barnets nytta.

4 kap.

3 §¹³

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt sextiosju år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må ersättning för sjukhusvård utgå för högst trehundra-sextiofem dagar *och sjukpenning för högst etthundraåttio dagar*. För tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension, må ersättning för sjukhusvård utgå för *högst trehundra-sextiofem dagar*; och skall med sådan tid jämsställas

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt sextiosju år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må ersättning för sjukhusvård utgå för högst trehundra-sextiofem dagar. *Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning* för tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension och skall med sådan tid jämsställas efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst

¹³ Senaste lydelse 1969:650.

Nuvarande lydelse

efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst före den, varunder den försäkrade fyller sextiosju år.

Föreslagen lydelse

före den, varunder den försäkrade fyller sextiosju år.

7 kap.

1 §¹⁴

Rätt till folkpension i form av *f ö r t i d s p e n s i o n* tillkommer försäkrad, som fyllt sexton år och som ej åtnjuter ålderspension enligt denna lag, för tid före den månad, då han fyller sextiosju år, därest hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig.

Rätt till förtidspension tillkommer även *äldre* försäkrad, som *är arbetslös och som i egenskap av medlem i erkänd arbetslöshetskassa* uppburit ersättning från sådan kassa under den längsta tid ersättning kan utgå eller som under 21 månader uppburit omställningsbidrag enligt 102 § arbetsmarknadskungörelsen (1966:368), därest hans möjlighet att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han tidigare utfört eller genom annat för honom tillgängligt lämpligt arbete är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig.

Rätt till förtidspension tillkommer även försäkrad, som fyllt *sex-tio år och som till följd av arbetslöshet uppburit ersättning från erkänd arbetslöshetskassa* under den längsta tid *sådan* ersättning kan utgå eller uppburit *kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:000) om kontant arbetsmarknadsstöd under fyrahundra-femtio dagar*, därest hans möjlighet att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han tidigare utfört eller genom annat för honom tillgängligt lämpligt arbete är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig. *Rätt till förtidspension enligt vad nu sagts tillkommer försäkrad som uppburit kontant arbetsmarknadsstöd utan hinder av att stödet ej utgått under fyrahundra-femtio dagar, såvida han dessförinnan uttömt sin rätt till stöd.*

Kan nedsättning av arbetsförmågan icke anses varaktig men kan den antagas bli bestående avsevärd tid, åger den försäkrade rätt till folkpension i form av *s j u k b i d r a g*. Sådant bidrag skall vara begränsat till viss tid; och skall i övrigt vad som är stadgat om förtidspension gälla beträffande sjukbidrag.

¹⁴ Senaste lydelse 1972:166. Förslaget till ny lydelse framläggs under förutsättning av bifall till prop. 1973:56.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 kap.

2 §¹⁵

Med inkomst av anställning avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjuter såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till femhundra kronor.

Med inkomst av anställning avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjuter såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till femhundra kronor. Såsom inkomst av anställning anses även

a) sjukpenning enligt denna lag eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av Kungens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrads inkomst såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst,

b) föräldrapenning,

c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:00) om kontant arbetsmarknadsstöd samt

f) utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) i form av grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg.

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst femhundra kronor, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

¹⁵ Senaste lydelse 1972:560. Förslaget till ny lydelse framläggs under förutsättning av bifall till prop. 1973:47, 1973:56 och 1973:60.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggs pension enligt 19 kap. 1 §.

Hänsyn skall ej heller tagas till lön eller annan ersättning från främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från arbetsgivare, vilken tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och icke är svensk medborgare. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare eller den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, såframt utländsk beskickning här i riket enligt av riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggs pension enligt 19 kap. 1 §.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses såsom arbetsgivare.

3 §

Med inkomst av annat förvärvsarbete avses

a) inkomst av här i riket bedriven rörelse;	b) inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas av den försäkrade; <i>samt</i>
c) ersättning i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad för arbete för annans räkning;	c) ersättning i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad för arbete för annans räkning; <i>samt</i>
	d) <i>sjukpenning enligt denna lag eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av Konungens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för inkomst som ovan nämnts;</i>

allt i den mån inkomsten icke enligt 2 § är att hänföra till inkomst av anställning.

Har inkomst som avses i första stycket a), b) eller c) icke uppgått till femhundra kronor för år, tages den ej i beräkning.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställts för försäkrad, skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. I den mån pensionsgrundande inkomst härrör från inkomst av annat förvärvsarbete må dock pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade endast såvida tilläggs-pensionsavgift enligt 19 kap. 3 § för året till fullo erlagts inom föreskri-ven tid. Utan hinder av att sådan avgiftsbetalning icke skett skall pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade för det år varunder han fyllt sextiofem år eller, där den försäkrade eller efterlevande till honom ansöker om pension enligt denna lag för tid före det år varun-der den försäkrade skulle uppnå sextiosju års ålder, för de båda år som närmast föregått det då pen-sion vid bifall till ansökningen skulle börja utgå.

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställts för försäkrad, skall pensionspoäng tillgodoräknas honom. I den mån pensionsgrundande inkomst härrör från inkomst av annat förvärvsarbete må dock pen-sionspoäng tillgodoräknas den för-säkrade endast såvida tilläggs-pensionsavgift enligt 19 kap. 3 § för året till fullo erlagts inom föreskri-ven tid. Utan hinder av att sådan avgiftsbetalning icke skett skall pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade för det år varunder han fyllt sextiofem år eller, där den försäkrade eller efterlevande till honom ansöker om pension enligt denna lag för tid före det år varun-der den försäkrade skulle uppnå sextiosju års ålder, för de båda år som närmast föregått det då pen-sion vid bifall till ansökningen skulle börja utgå. *Pensionspoäng skall vidare alltid tillgodoräknas för pensionsgrundande inkomst härrörande från inkomst som avses i 3 § första stycket d).*

Pensionspoäng som i första stycket sägs är den pensionsgrundande inkomsten delad med det vid årets ingång gällande basbeloppet. Pensionspoäng beräknas med två decimaler.

För år, varunder försäkrad åtnjutit förtidspension enligt 13 kap. 2 §, skall den försäkrade tillgodoräknas pensionspoäng motsvarande vad enligt nämnda paragraf skall antagas hava tillgodoräknats honom för samma år.

13 kap.

2 §

Är den försäkrade vid tidpunkten för pensionsfallet placerad lägst i den sjukpenningklass, som svarar mot en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till det vid

Uppgår den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst vid tidpunkten för pensionsfallet lägst till ett belopp som motsvarar det vid årets ingång gällande basbeloppet.

Nuvarande lydelse

årets ingång gällande basbeloppet, eller har pensionspoäng tillgodoräknats *honom* för minst tre av de fyra år, som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffar, skall förtidspension utgå med tillämpning av bestämmelserna i andra stycket. Detsamma skall gälla *för det fall den försäkrade icke är placerad i sjukpenningklass som nu sagts men skulle hava varit placerad i sådan klass*, därest den allmänna försäkringskassan haft kännedom om samtliga de förhållanden som skola ligga till grund för *placeringen i sjukpenningklass*.

Föreslagen lydelse

pet, eller har pensionspoäng tillgodoräknats *den försäkrade* för minst tre av de fyra år, som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffar, skall förtidspension utgå med tillämpning av bestämmelserna i andra stycket. Detsamma skall gälla *då vid tidpunkten för pensionsfallet sjukpenninggrundande inkomst uppgående till belopp som nu sagts icke fastställts, men skulle ha fastställts*, därest den allmänna försäkringskassan haft kännedom om samtliga de förhållanden som skola ligga till grund för *fastställandet*.

Hel förtidspension motsvarar den tilläggspension i form av ålderspension, som skulle tillkomma den försäkrade, därest sådan pension skulle börja utgå från och med den månad varunder han fyller sextiosju år. Härvid skall ålderspensionen beräknas under antagande att den försäkrade för varje år från och med det då förtidspensionen börjar utgå till och med det då han uppnår sextiofem års ålder tillgodoräknats pensionspoäng motsvarande medeltalet av de pensionspoängtal, vilka tillgodoräknats honom under de fyra år som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffade eller, om pensionen därigenom blir större, under samtliga år från och med det då han fyllt sexton år till och med det som närmast föregått pensionsfallet. Vid beräkningen av nämnda medeltal bortses från de år intill ett antal av hälften, för vilka pensionspoäng ej tillgodoräknats den försäkrade eller för vilka poängtalet är lägst.

Pension enligt denna paragraf må ej utgå, om undantagande enligt 11 kap. 7 § ägde giltighet för den försäkrade då pensionsfallet inträffade samt undantagandet tillika föranlett, att den försäkrade för något av de fyra närmast föregående åren gått förlustig mer än en pensionspoäng. Ej heller må pension som nu sagts utgå, om den försäkrade vid sextiosju års ålder icke kan komma i åtnjutande av ålderspension enligt 12 kap.

15 kap.

2 §¹⁶

Har försäkrad, som är född år 1927 eller tidigare, visst år under mer än nittio dagar uppburit sjuk-

¹⁶ Senaste lydelse 1968:239.

Nuvarande lydelse

penning enligt denna lag eller lagen om yrkesskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt lagen om ersättning åt smittbärare och har han därvid varit placerad lägst i den sjukpenningklass, vilken han skulle hava tillhört om hans årsinkomst av förvärvsarbete uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet, skall vid beräkning av det i 12 kap. 2 § första stycket angivna medeltalet av pensionspoäng bortses från nämnda år, därest medeltalet därigenom höjes, samt vid tillämpningen i övrigt av 12 kap. anses som om pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för det året. Vad nu sagts skall icke avse år, då den försäkrade åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag eller då undantagande enligt 11 kap. 7 § varit gällande för honom och må ej tillämpas med avseende å mer än tre år.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning, då försäkrad, som är född år 1927 eller tidigare, visst år under mer än sextio dagar upphurit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller då han för jämförlig tid uppburit utbildningsbidrag, därest han var berättigad till dagpenning när bidraget började utgå, eller omställningsbidrag. Utbildningsbidrag eller omställningsbidrag för hel månad motsvarar härvid dagpenning under tjugutva dagar. Bidrag för del av månad motsvarar dagpenning under det antal dagar som erhålles, om det tal, som anger förhållandet mellan det upphurna beloppet och beloppet för hel månad multipliceras med tjugutva. Bruter dagantal avrundas till närmast högre tal.

Föreslagen lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

1 §¹⁷

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter beviljande av förtidspension, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning *jämte barntillägg* enligt denna lag i den mån pension och *sjukförsäkringsförmåner* belöpa på samma månad. Beviljas förtidspensionen att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av *arbetsförmågan* överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpension.

Har vid omprövning jämlikt 3 kap. 5 § första stycket c) den försäkrade *placerats i sjukpenningklass för tid* efter det pensionen beviljats, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, *sjukförsäkringsförmånerna* föranleda minskning av pensionen endast i den mån *de överstiga* vad som skulle hava utgått *enligt den sjukpenningklass, i vilken den försäkrade är placerad* efter det pensionen beviljats.

Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning av *arbetsförmågan*.

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter beviljande av förtidspension, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning enligt denna lag i den mån pension och *sjukpenning* belöpa på samma månad. Beviljas förtidspensionen att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av *den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärvsarbete* överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpension.

Har vid omprövning jämlikt 3 kap. 5 § första stycket c) *befunnits att* den försäkrade *även* efter det pensionen beviljats *är berättigad att vid sjukdom uppbära sjukpenning*, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, *sjukpenningen* föranleda minskning av pensionen endast i den mån *den överstiger* vad som skulle hava utgått *om sjukdomsfallet inträffat* efter det pensionen beviljats.

Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning *i den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärvsarbete*.

4 §¹⁸

Det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om pension eller om ökning av pension eller upphävande av förordnande som

¹⁷ Senaste lydelse 1970:141.

¹⁸ Förslaget framläggs under förutsättning av bifall till prop. 1973:56.

Nuvarande lydelse

i 16 kap. 3 § andra stycket sägs må, där den pensionsberättigade under den tid å vilken pensionsbeloppet belöper i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, till den del pensionsbeloppet motsvarar vad den myndighet som tillhandahållit försörjningen visar sig hava för nämnda tid utgivit för den pensionsberättigades samt hans makes och minderåriga barns försörjning uppbäras av myndigheten.

Föreslagen lydelse

Det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om ålderspension eller förtidspension eller om ökning av sådan pension eller upphävande av förordnande enligt 16 kap. 3 § andra stycket beträffande sådan pension skall, där den pensionsberättigade under den tid på vilken pensionsbeloppet belöper uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:00) om kontant arbetsmarknadsstöd minskas med den del av arbetslöshetsstödet som visas ha utgivits utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av stödet. Vad nu sagts skall, i de fall kontant arbetsmarknadsstöd utgått, gälla även efter beslut som avser änkepension.

18 kap.

5 §

Allmän försäkringskassa må ej bedriva annan verksamhet än som angives i denna lag eller i bestämmelser, som utfärdats med stöd av densamma.

Allmän försäkringskassa må ej utan stöd av särskilt lagstadgande bedriva annan verksamhet än som angives i denna lag eller i bestämmelser, som utfärdats med stöd av densamma.

I den mån Konungen så förordnar, är allmän försäkringskassa pliktig att biträda vid handhavandet av annan statlig social försäkrings- eller understödsverksamhet ävensom att tillställa socialregister behövliga uppgifter.

Allmän försäkringskassa skall tillhandagå statlig eller kommunal myndighet, försäkringsinrättning samt arbetsgivare med yttranden och upp-

Nuvarande lydelse

lysningar, i den mån hinder enligt lag eller författning ej möter samt mera betydande olägenhet ej därigenom uppkommer för kassan. Myndighet, som handhar arbetslöshetsförsäkring, eller lokalt organ som i 1 kap. 2 § sägs må ej av allmän försäkringskassa förvägras begärt biträde.

Föreslagen lydelse

19 kap.

1 §¹⁹

Arbetsgivare skall enligt vad nedan sägs för varje år erlægga avgift dels till sjukförsäkringen, dels till försäkringen för tilläggspension.

Avgift till sjukförsäkringen utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, annan ersättning för utfört arbete.

Avgift till försäkringen för tilläggspension utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 11 kap. 2 § andra stycket är för handen, annan ersättning för utfört arbete, sedan från nämnda summa dragits ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räknas såsom en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal. Om särskilda skäl föranleda därtill, må avgift beräknas på sätt som avviker från vad nu stadgats men som giver i huvudsak samma resultat.

Avgift till försäkringen för tilläggspension utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 11 kap. 2 § andra stycket är för handen, annan ersättning för utfört arbete, sedan från nämnda summa dragits ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räknas såsom en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. *Det antal arbetstimmar per år som i allmänhet skall anses motsvara full arbetstid fastställas av Konungen efter förslag av riksförsäkringsverket.* Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal. Om särskilda skäl föranleda därtill, må

¹⁹ Senaste lydelse 1972:560. Förslaget framläggs under förutsättning av bifall till prop. 1973:47.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

avgift beräknas på sätt som avviker från vad nu stadgats men som giver i huvudsak samma resultat.

Vid beräkning av avgift enligt denna paragraf skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till femhundra kronor, och ej heller till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för är räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande busbeloppet. Vad gäller sjukförsäkringen skall vidare, där ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, vid beräkning av avgift bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Såvitt angår försäkringen för tilläggspension skall bortses från arbetstagare, som vid årets ingång uppnått sextiofem års ålder, så ock från arbetstagare i fall då lön eller annan ersättning till honom antingen enligt 11 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket icke räknas såsom inkomst av anställning eller, om arbetstagaren icke är svensk medborgare och ej heller är bosatt härstädes, avser arbete utom riket.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt 3 kap. 16 §.

Om redares avgift för lön till vissa sjömän stadgas särskilt.

2 §²⁰

Försäkrad, som visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa, skall för nämnda år till kassan erlagga sjukförsäkringsavgift, som enligt vad nedan sägs avser kassans utgifter för sjukvårdsersättning, grundsjukpenning och tilläggssjukpenning.

Avgift avser utgifter för sjukvårdsersättning, vari inbegripas de utgifter för läkemedel som ävila de allmänna försäkringskassorna, skall erläggas under förutsättning

Försäkrad, som vid utgången av visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa och ej fyllt sextiosju år och ej heller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag, skall för nämnda år till kassan erlagga sjukförsäkringsavgift under förutsättning att till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för honom vid taxering året närmast efter det år avgiften avser.

²⁰ Senaste lydelse 1970:141.

Nuvarande lydelse

att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade. Sådan avgift skall dock icke erläggas, om den försäkrade vid utgången av det år avgiften avser upphört att vara inskriven hos allmän försäkringskassa eller fyllt sextiosju år eller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag.

Avgift avseende utgifter för grundsjukpenning, vari inbegripas utgifterna för barntillägg och moderskapspenning, skall erläggas under förutsättning dels att den försäkrade under det år avgiften avser varit placerad i sjukpenningklass, dels att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade.

Avgift avseende utgifter för tilläggsjukpenning skall erläggas under förutsättning att den försäkrade under det år avgiften avser varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre sjukpenningklass.

Föreslagen lydelse

3 §

Försäkrad, för vilken för visst år fastställts pensionsgrundande inkomst på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete, skall för nämnda år erlägga tilläggs pensionsavgift å den pensionsgrundande inkomsten, i vad denna härrör från inkomst av annat förvärvsarbete.

Avgift erlägges icke för inkomst, som avses i 11 kap. 3 § första stycket d).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²¹

Avgift till sjukförsäkringen enligt 1 § skall utgå med tre och två tiondels procent av det belopp, varå avgiften skall beräknas. Av avgiften skola tolv trettioåtta tiondels användas till bestridande av de allmänna försäkringskassornas utgifter för sjukvårdsersättning och återstoden till bestridande av kassornas utgifter för tilläggsjukpenning i vad den svarar mot inkomst av anställning. Medlen fördelas mellan kassorna i förhållande till deras utgifter för vardera ändamålet under året; och skola därvid de utgifter för läkemedel, som åvila kassorna, anses ingå i utgifterna för sjukvårdsersättning. Konungen äger med riksdagen förordna, att viss del av de medel, som enligt vad nu sagts skola tillgodoföras de allmänna försäkringskassorna, i stället skall ingå till en fond, benämnd allmänna sjukförsäkringsfonden, vilken förvaltas enligt grunder som fastställas i enahanda ordning.

Avgift till sjukförsäkringen enligt 1 § skall utgå med tre och åtta tiondels procent av det belopp, varå avgiften skall beräknas. Influtna avgifter fördelas mellan de allmänna försäkringskassorna i förhållande till deras utgifter under året för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel, som åvila kassorna, samt för förvaltning. Konungen äger förordna, att viss del av medlen skall ingå till en fond, benämnd allmänna sjukförsäkringsfonden, vilken förvaltas enligt grunder som fastställas i enahanda ordning.

6 §²²

Sjukförsäkringsavgift fastställs av riks-försäkringsverket efter den allmänna försäkringskassans hörande. Sådan avgift utgår för varje avgiftspliktig med visst belopp i hela kronor, varvid öretal bortfaller.

Avgift avseende utgifter för sjukvårdsersättning beräknas för hela året, avgift avseende utgifter för grundsjukpenning för varje

Sjukförsäkringsavgift fastställs av riks-försäkringsverket efter den allmänna försäkringskassans hörande. Sådan avgift beräknas för helt år och utgår för varje avgiftspliktig med visst belopp i hela kronor, varvid öretal bortfaller.

²¹ Senaste lydelse 1972:671.

²² Senaste lydelse 1971:274.

Nuvarande lydelse

månad under vilken den försäkrade varit placerad i sjukpenningklass och avgift avseende utgifter för tillägssjukpenning för varje månad under vilken den försäkrade varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre sjukpenningklass.

Avgifterna avseende utgifter för sjukvårdsersättning, grundsjukpenning och tillägssjukpenning skola var för sig vara avvägda så, att de i förening med andra medel som äro tillgängliga för motsvarande del av försäkringen förslå till bestridande av den allmänna försäkringskassans utgifter för den delen samt till förvaltningskostnader och erforderlig fondering.

Avgifterna avseende utgifter för sjukvårdsersättning och grundsjukpenning skola var för sig vara lika stora för samtliga avgiftspliktiga försäkrade i den allmänna försäkringskassan. Försäkrads avgifter för dessa ändamål må för år räknat tillsammans icke överstiga ett belopp motsvarande en tiondel av hans till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst vid taxering året närmast efter det år sjukförsäkringsavgiften avser. I första hand nedsättes avgiften avseende utgifter för sjukvårdsersättning.

Avgifterna avseende utgifter för tillägssjukpenning skola, till den del sådan sjukpenning svarar mot inkomst av anställning, vara lika stora för alla försäkrade i den allmänna försäkringskassan, som med avseende på sådan inkomst tillhöra samma sjukpenningklass. Till den del tillägssjukpenning svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete skola avgifterna vara lika stora för samtliga försäkrade i

Föreslagen lydelse

Avgiften skall vara avvägd så, att den i förening med andra medel som äro tillgängliga för motsvarande ändamål förslår till bestridande av den allmänna försäkringskassans utgifter för sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel som åvila kassan, samt till förvaltningskostnader och erforderlig fondering.

Avgiften består av en fast och en rörlig del. Den fasta delen skall vara lika stor för samtliga avgiftspliktiga försäkrade i landet. Den rörliga delen skall utgöra en kvotdel av den försäkrades inkomst av förvärvsarbete det år avgiften avser. Vid fastställande av denna kvotdel skall beaktas om inkomsten härrör från anställning eller från annat förvärvsarbete. Härrör inkomsten från annat förvärvsarbete än anställning skall även beaktas om karenstid gäller för sjukpenningförsäkringen.

Vid beräkning av inkomst enligt tredje stycket gälla bestämmelserna i 3 kap. 2 § i tillämpliga delar. Hänsyn tages dock ej till lön eller annan gottgörelse som utgör beskattningsbar inkomst enligt förordningen (1958:295) om sjömansskatt.

Försäkrads sjukförsäkringsavgift må icke överstiga ett belopp motsvarande en tiondel av hans till statlig inkomstskatt beskatt-

Nuvarande lydelse

kassan, för vilka den nämnda delen av sjukpenningen är lika stor och för vilka försäkringen är lika i fråga om karenstid.

Är försäkrad på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas vid ingången av månad, för vilken avgift avseende utgifter för grundsjukpenning eller tilläggssjukpenning skall utgå, icke berättigad till sjukpenning för minst nittio dagar, nedsättes avgiften till hälften av det belopp, var till den eljest skolat uppgå. Har försäkrad under visst år uppburit lön eller annan gottgörelse som utgör beskattningsbar inkomst enligt förordningen (1958:295) om sjömansskatt, skall sådan avgift avseende utgifter för grundsjukpenning eller tilläggssjukpenning, som hänför sig till samma år, nedsättas med en tolftedel för varje period om trettio dagar, för vilken sådan lön eller gottgörelse uppburits. Avgift avseende utgifter för tilläggssjukpenning skall icke erläggas av den som uppburit sådan lön eller gottgörelse om vid taxering året närmast efter det år i avgiften avser icke för honom beräknats till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst.

Den som fullgör värnplikts-tjänstgöring eller vapenfri tjänst är befriad från avgift avseende utgifter för grundsjukpenning eller tilläggssjukpenning för varje hel månad av tjänstgöringstiden.

Föreslagen lydelse

ningsbara inkomst vid taxering året närmast efter det år avgiften avser.

7 §²³

Till allmän försäkringskassa utgår för varje år *s t a t s h i d r a g* med femtiofem procent av kassans

S t a t s h i d r a g utgår för varje år med en tredjedel av allmän försäkringskassas utgifter för

²³ Senaste lydelse 1970:141.

Nuvarande lydelse
utgifter för

- a) sjukvårdsersättning, dock ej ersättning för sjukhusvård i riket;
- b) grundsjukpenning;
- c) barn tillägg;
- d) moderskapspenning.

Föreslagen lydelse
sjukförsäkringsförmåner, inberäknat de utgifter för läkemedel som åvila kassan, samt för förvaltning.

20 kap.

3 §

Ersättning enligt denna lag må indragas eller skäligen nedsättas, om den som är berättigad till ersättningen

- a) uppsåtligt åsamkat sig sjukdom eller skada, som orsakat den utgift eller nedsättning av arbetsförmågan, för vilken ersättning begäres;
- b) ådragit sig sjukdomen eller skadan vid förövandet av handling, för vilken ansvar genom lagakraftäggande dom ådömts honom;
- c) vägrar att underkasta sig undersökning av läkare eller att följa läkares föreskrifter eller eljest gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt;
- d) medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar försäkrad utan giltig anledning att underkasta sig åtgärd av beskaffenhet som avses i 4 kap. 2 §, må sjukpenning jämte barn tillägg eller förtidspension helt eller delvis tills vidare förvägras honom, under förutsättning att han erinrats om denna påföljd.

Vägrar försäkrad utan giltig anledning att underkasta sig åtgärd av beskaffenhet som avses i 4 kap. 2 §, må sjukpenning eller förtidspension helt eller delvis tills vidare förvägras honom, under förutsättning att han erinrats om denna påföljd.

4 §

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom åvilande uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att ersättning utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej i särskilt fall anledning föreligger att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, må vid senare utbetalning till honom i avräkning å vad för mycket utgått innehållas skäligt belopp. Avdrag å tilläggspension må tillika

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, må vid senare utbetalning till honom i avräkning å vad för mycket utgått innehållas skäligt belopp. Avdrag å tilläggspension må tillika

Nuvarande lydelse

göras för ogulden tilläggspensionsavgift, såvida enligt 11 kap. 6 § första stycket pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för det år som avgiften avser.

Föreslagen lydelse

göras för ogulden tilläggspensionsavgift, såvida enligt 11 kap. 6 § första stycket pensionspoäng *som svarar mot avgiften* tillgodoräknats den försäkrade för det år som avgiften avser.

21 kap.

1 §²⁴

Försäkrad, som är placerad i sjukpenningklass och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt han är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till honom eller hans make eller med någon, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken han är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Genom frivilliga avgifter skall ock hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, kunna hos kassan försäkra sig för erhållande av viss sjukpenning jämte barnstillägg eller av visst tillägg till den sjukpenning, vartill han är berättigad enligt 3 kap.

Sjukpenning som avses i denna paragraf må ej uppgå till högre belopp än femton kronor för dag. Ej heller må sjukpenningtillägg uppgå till högre belopp än som

Försäkrad, som enligt bestämmelserna i 3 kap. är berättigad att vid sjukdom upphäva sjukpenning och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt han är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till honom eller hans make eller med någon, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken han är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Genom frivilliga avgifter skall ock hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, kunna hos kassan försäkra sig för erhållande av viss sjukpenning eller av visst tillägg till den sjukpenning, vartill han är berättigad enligt 3 kap.

Sjukpenning som avses i denna paragraf må ej uppgå till högre belopp än tjugu kronor för dag. Ej heller må sjukpenningtillägg uppgå till högre belopp än som motsva-

²⁴ Senaste lydelse 1970:141.

Nuvarande lydelse

motsvarar skillnaden mellan *femton* kronor och den sjukpenning vartill den försäkrade är berättigad enligt 3 kap.

Föreslagen lydelse

rar skillnaden mellan *tjugu* kronor och den sjukpenning, vartill den försäkrade är berättigad enligt 3 kap.

Vid tillämpning av 16 kap. 1 § andra stycket och 17 kap. 1 § skall med sjukpenning som där sägs likställas sjukpenning och sjukpenningtillägg på grund av försäkring som avses i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974. De nya bestämmelserna i 19 kap. 1 § tredje stycket skall dock träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Äldre bestämmelser skall alltjämt gälla i fråga om avgift och statsbidrag för tid före ikraftträdandet.

Den som är inskriven hos allmän försäkringskassa och vid utgången av år 1973 placerad i sjukpenningklass men som inte skulle bli sjukpenningförsäkrad enligt de nya bestämmelserna skall vid sjukdom uppbära sjukpenning jämte barntillägg enligt äldre bestämmelser så länge hans inkomst av förvärvsarbete uppgår till ettusenåttahundra kronor men ej till fyra-tusenfemhundra kronor. I fråga om ändring av sjukpenningklass skall dock de nya bestämmelserna i 3 kap. 5 § äga motsvarande tillämpning. Sjukpenning som här avses hänföres ej till pensionsgrundande inkomst för tilläggspension.

Den som vid ikraftträdandet har sjukpenningförsäkring som beträffande tilläggsjukpenning gäller med karenstid får utan hinder av de särskilda villkoren i 3 kap. 11 § andra stycket övergå till försäkring med kortare karenstid eller utan karenstid, såvida han gör framställning härom till den allmänna försäkringskassan före utgången av mars månad 1974.

Bestämmelserna i 15 kap. 2 § skall fortfarande gälla såvitt avser tid före ikraftträdandet.

Beträffande den som är berättigad att uppbära omställningsbidrag enligt 102 § arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) efter utgången av år 1973 skall i fråga om rätt till förtidspension enligt 7 kap. 1 § andra stycket samt i fråga om tillgodoräknande av pensionsgrundande inkomst för tilläggspension enligt 11 kap. 2 § bestämmelserna om försäkrad som uppbär kontant arbetsmarknadsstöd i tillämpliga delar gälla. Då beslut om ålderspension eller förtidspension meddelas i fall då någon uppburit omställningsbidrag, skall bestämmelserna i 17 kap. 4 § andra stycket om kontant arbetsmarknadsstöd i tillämpliga delar gälla.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring¹,

dels att 14 och 15 §§ skall upphöra att gälla.

dels att 4, 9, 11, 13, 17, 18, 28, 30, 37 och 47 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Från försäkringen undantages arbetstagare, som är gift med arbetsgivaren.

Jämväl arbetstagare, som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svägerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, är undantagen från försäkringen, dock endast såvida *arbetstagaren ej är placerad i sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring.*

Jämväl arbetstagare, som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svägerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, är undantagen från försäkringen, dock endast såvida *arbetstagarens inkomst av förvärvsarbete för år räknat ej uppgår till ettusenåttahundra kronor.*

Utföres arbetet för två eller flera arbetsgivares gemensamma räkning, skall vad i första och andra styckena är stadgat om undantag från försäkringen icke äga tillämpning, med mindre förutsättningarna därför äro uppfyllda i förhållande till envar av arbetsgivarna.

9 §³

Med årlig arbetsförtjänst avses, där ej annat följer av vad nedan sägs, det belopp, vartill försäkrads inkomst av förvärvsarbete, utan hänsyn till övergående sjukdom, tillfälligt övertidsarbete eller annan särskild omständighet, vid tid då skada inträffar kan antagas uppgå för år räknat.

Har hushållsarbete i hemmet hindrat försäkrad att utföra förvärvsarbete i full utsträckning, skall efter vad som prövas skäligt hushållsarbetet likställas med för-

Har hushållsarbete i hemmet hindrat försäkrad att utföra förvärvsarbete i full utsträckning, skall efter vad som prövas skäligt hushållsarbetet likställas med för-

¹ Lagen omtryckt 1962:408.

² Senaste lydelse 1971:882.

³ Senaste lydelse 1967:916.

Nuvarande lydelse

värvsarbete. Värdet av hushållsarbete i hemmet ävensom inkomst av förvärvsarbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar i orten gängse avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som *tillämpas vid taxering till kommunal inkomstskatt.*

Föreslagen lydelse

värvsarbete. Värdet av hushållsarbete i hemmet ävensom inkomst av förvärvsarbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar i orten gängse avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som *tillämpas vid beräkning av preliminär skatt.*

För försäkrad, som vid tiden för skadans inträffande ej fyllt tjugufem år, skall den årliga arbetsförtjänsten vid bestämmande av ersättning för tid efter det han uppnår nämnda ålder eller av livränta till efterlevande beräknas till det belopp, vartill hans inkomst av förvärvsarbete skäligen kan, med hänsyn till arten av hans sysselsättning vid tiden för skadans inträffande, antagas hava kommit att uppgå vid denna ålder, därest skadan ej inträffat. På motsvarande sätt skall, om den försäkrade ej fyllt tjuguetta år, hans sannolika inkomst vid tjuguetta års ålder läggas till grund för bestämmande av ersättning till honom för tid mellan tjuguetta och tjugufem års ålder och, om den försäkrade ej fyllt aderton år, hans sannolika inkomst vid aderton års ålder läggas till grund för bestämmande av ersättning till honom för tid mellan aderton och tjuguetta års ålder.

Unergår försäkrad vid tiden för skadans inträffande yrkesutbildning, må den årliga arbetsförtjänsten icke bestämmas till lägre belopp än det, vartill hans inkomst av förvärvsarbete skäligen kan antagas hava uppgått, om han, därest skadan ej inträffat, vid denna tidpunkt avbrutit yrkesutbildningen och i stället ägnat sig åt dylikt arbete. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning därest den försäkrade vid den senare tidpunkt, som enligt tredje stycket skall vara avgörande för arbetsförtjänstens beräkning, skulle hava ägnat sig åt yrkesutbildning, om skadan ej inträffat.

Ätnjöt försäkrad i anledning av tidigare skada pension, livränta eller annan ersättning, skall efter vad som finnes skäligen sådan ersättning anses såsom inkomst av förvärvsarbete vid bestämmande av livränta till efterlevande.

Har försäkrad, som ådragit sig skada genom långvarig inverkan av sådan beskaffenhet som avses i 6 § första stycket b) eller c), först avsevärd tid efter skadans yppande varaktigt upphört att arbeta i verksamhet, i vilken fara föreligger för dylik skada, må den årliga arbetsförtjänsten vid bestämmande av ersättning för tid efter arbetsavbrottet icke beräknas till lägre belopp än som skolat fastställas, om skadan yppats vid tiden för arbetsavbrottet.

Uppgår den årliga arbetsförtjänsten icke till ettusenåttahundra kronor, skall den beräknas till detta belopp. Överstiger den årliga arbetsförtjän-

Nuvarande lydelse

ten ett belopp motsvarande fem gånger det basbelopp enligt 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring som gällde vid ingången av det år då skadan inträffade; tages överskjutande belopp icke i beräkning.

11 §⁴

Drabbas någon, som är omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring, av yrkesskada, äger han för tid till och med nittionde dagen efter den då skadan inträffade, dock längst till den dag skadan medför rätt till livränta eller till och med den dag rätten till sjukpenning upphör enligt 4 kap. 3 § nämnda lag (s a m o r d n i n g s t i d) rätt att från allmän försäkringskassa erhålla ersättning enligt samma grunder som vid annan sjukdom.

Är skadad, som avses i första stycket, under samordningstiden eller del därav ej berättigad till sjukpenning från allmän försäkringskassa, skall för sådan tid till honom utgivas sjukpenning enligt denna lag med belopp motsvarande vad han skulle hava ägt uppbära från försäkringskassan, därest han varit *placerad i sjukpenningklass enligt* lagen om allmän försäkring. Vad nu sagts skall icke gälla försäkrad, som avses i 3 § andra stycket denna lag, och ej heller arbetstagare, som enligt 3 kap. 16 § första stycket lagen om allmän försäkring undantagits från *placering i sjukpenningklass*.

Är den, som drabbas av yrkesskada, under samordningstiden eller del därav ej omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring, skall för sådan tid till honom utgivas ersättning enligt denna lag med

Föreslagen lydelse

Drabbas någon, som är omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, av yrkesskada, äger han för tid till och med nittionde dagen efter den då skadan inträffade, dock längst till den dag skadan medför rätt till livränta eller till och med den dag rätten till sjukpenning upphör enligt 3 kap. 3 § *första stycket andra punkten* nämnda lag (s a m o r d n i n g s t i d) rätt att från allmän försäkringskassa erhålla ersättning enligt samma grunder som vid annan sjukdom.

Är skadad, som avses i första stycket, under samordningstiden eller del därav ej berättigad till sjukpenning från allmän försäkringskassa, skall för sådan tid till honom utgivas sjukpenning enligt denna lag med belopp motsvarande vad han skulle hava ägt uppbära från försäkringskassan, därest han varit *sjukpenningförsäkrad jämlikt 3 kap.* lagen om allmän försäkring. Vad nu sagts skall icke gälla försäkrad, som avses i 3 § andra stycket denna lag, och ej heller arbetstagare, som enligt 3 kap. 16 § första stycket lagen om allmän försäkring undantagits från *rätt till sjukpenning vid sjukdom*.

⁴ Senaste lydelse 1967:916.

belopp, som han skulle hava ägt uppbära, därest 2 och 3 kap. lagen om allmän försäkring varit tillämpliga å honom.

Medför yrkesskada under samordningstiden behov av sjukvård utom riket eller tandläkarvård eller sådana särskilda hjälpmedel, som avses i 12 §, skola erforderliga kostnader härför, utgifter för nödiga resor inräknade, ersättas enligt denna lag, i den mån ersättning icke utgår enligt lagen om allmän försäkring. Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om kostnader för särskild vård, som på riksförsäkringsverkets begäran lämnas den skadade.

13 §⁵

Förorsakar olycksfall eller inverkan, som avses i 6 §, efter samordningstidens utgång sjukdom, äger den skadade uppbära hel sjukpenning för varje dag, sjukdomen medför förlust av arbetsförmågan, och halv sjukpenning för varje dag, arbetsförmågan till följd av sjukdomen är nedsatt med minst hälften.

Sjukpenningens storlek bestämmes, där ej annat följer av vad i fjärde stycket sägs, av den sjukpenningklass, till vilken den skadade med hänsyn till sin årliga arbetsförtjänst är att hänföra.

Sjukpenningklasserna och beloppet av hel sjukpenning inom varje klass bestämmas med ledning av tabellen i 3 kap. 4 § lagen om allmän försäkring. Med inkomst av förvärvsarbete för år avses därvid den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad enligt 9 §.

Sjukpenning må ej i något fall utgå med lägre belopp än som skolat utgå i sjukpenning från allmän försäkringskassa, därest skadan ej utgjort yrkesskada. För tid, beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 16 § första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning jämte harntillägg, som avses i 14 §, icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

I fråga om sjukpenningens storlek och avdrag på sjukpenning för dag då yrkesskada föranleder sjukhusvård äga bestämmelserna i 3 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring motsvarande tillämpning. Med sjukpenninggrundande inkomst avses därvid den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad enligt 9 §.

Sjukpenning må ej i något fall utgå med lägre belopp än som skolat utgå i sjukpenning från allmän försäkringskassa, därest skadan ej utgjort yrkesskada. För tid, beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 16 § första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

⁵ Senaste lydelse 1967:916.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Är skadan vid tillämpning av lagen om allmän försäkring eller med stöd av densamma meddelade bestämmelser berättigad till barn-tillägg till sjukpenning eller skulle han hava varit berättigad till sådant tillägg, därest han omfattats av sjukförsäkringen enligt nämnda lag, skall barn tillägg utgå jämväl till sjukpenning enligt denna lag; och skola därvid bestämmelserna i 3 kap. 9 § och 20 kap. 2 § lagen om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

15 §⁶

För tid, då yrkesskada föranleder sjukhusvård, skall sjukpenning minskas med tio kronor för dag, dock med högst hälften av sjukpenningens belopp.

För skadad, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn eller fosterbarn under tio år, utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för dag.

17 §

Är försäkrad till följd av yrkesskada under längre tid ur stånd att reda sig själv, förhöjes honom tillkommande sjukpenning eller livränta under tiden med v ä r d b i d r a g. Sådant bidrag utgår dock ej under tid, då han på grund av skadan åtnjuter sjukhusvård. Bidragets storlek bestämmes, när den skadade är intagen på vårdhem eller annan anstalt, med hän-

Upphär försäkrad sjukpenning eller livränta till följd av yrkesskada och är han på grund av skadan under längre tid ur stånd att reda sig själv utgår v ä r d b i d r a g. Sådant bidrag utgår dock ej under tid, då han på grund av skadan åtnjuter sjukhusvård. Bidragets storlek bestämmes, när den skadade är intagen på vårdhem eller annan anstalt, med hänsyn till

⁶ Senaste lydelse 1972:673.

syn till vårdavgiftens storlek och eljest med hänsyn till vårdbehovets omfattning.

Vid bidragets bestämmande skall hänsyn jämväl tagas till förmån, som den skadade för motsvarande ändamål åtnjuter jämlikt lagen om allmän försäkring. Bidraget må ej sättas högre än till fem kronor för dag, om den skadade uppbär sjukpenning, och ettusenåttahundra kronor för år, om han uppbär livränta.

vårdavgiftens storlek och eljest med hänsyn till vårdbehovets omfattning.

18 §⁷

Arbetstagare, som på anmodan av riksförsäkringsverket eller med dess samtycke under någon tid avhåller sig från arbetet i syfte att förebygga att yrkesskada uppstår, återuppstår eller förvärras, äger, såvida omständigheterna ej förändra till annat, under tiden uppbära skälig ersättning motsvarande högst hel sjukpenning *jämte barn-tillägg*.

Arbetstagare, som på anmodan av riksförsäkringsverket eller med dess samtycke under någon tid avhåller sig från arbetet i syfte att förebygga att yrkesskada uppstår, återuppstår eller förvärras, äger, såvida omständigheterna ej förändra till annat, under tiden uppbära skälig ersättning motsvarande högst hel sjukpenning.

28 §⁸

Sjukpenning *jämte barn-tillägg samt livränta*, som avses i 16 §, må skäligen nedsättas, såframt den försäkrade ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar den skadade utan giltig anledning att rätta sig efter föreskrift, som i syfte att förkorta sjukdomstiden eller eljest lindra menliga följder av skadan givits av riksförsäkringsverket eller arbetsgivaren eller läkare, och har till följd härav skadan medfört väsentligt mera långvarig eller högradig nedsättning av arbetsförmågan, må ock skälig nedsättning ske av ersättning som avses i första stycket.

Sjukpenning *och livränta*, som avses i 16 §, må skäligen nedsättas, såframt den försäkrade ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

⁷ Senaste lydelse 1967:916.

⁸ Senaste lydelse 1967:916.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Livränta till efterlevande må skäligen nedsättas, såframt denne annorledes än i 27 § sägs vållat dödsfallet genom handling, för vilken straff genom lagakraftfäggande dom ådömts honom, eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till livräntan.

30 §⁹

Är någon, som har rätt till sjukpenning, *barntillägg* eller livränta, icke svensk medborgare och är han ej bosatt i riket, äger riks-försäkringsverket att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde. Har utbyte som nu nämnts ägt rum, föreligger ej rätt till vidare ersättning på grund av skadan.

Är någon, som har rätt till sjukpenning eller livränta, icke svensk medborgare och är han ej bosatt i riket, äger riks-försäkringsverket att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde. Har utbyte som nu nämnts ägt rum, föreligger ej rätt till vidare ersättning på grund av skadan.

37 §¹⁰

Riksförsäkringsverket äger att, om anledning föreligger härtill, i stället för sjukpenning eller livränta eller del därav bereda den, som är hemfallen åt dryckenskap eller allvarligt läkemedelsmissbruk, ersättning i naturaförmåner.

På framställning av nykterhetsnämnd äger riks-försäkringsverket besluta, att sjukpenning *jämte barntillägg* tillkommande den, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 § första stycket lagen om nykterhetsvård sägs, skall utbetalas till kommunal myndighet eller den ersättningsberättigades make eller annan person att användas till den ersättningsberättigades eller hans familjs uppehälle.

På framställning av nykterhetsnämnd äger riks-försäkringsverket besluta, att sjukpenning tillkommande den, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 § första stycket lagen om nykterhetsvård sägs, skall utbetalas till kommunal myndighet eller den ersättningsberättigades make eller annan person att användas till den ersättningsberättigades eller hans familjs uppehälle.

⁹ Senaste lydelse 1967:916.

¹⁰ Senaste lydelse 1967:916.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

47 §

I fråga om ersättning på grund av den frivilliga försäkringen skall gälla vad som stadgats beträffande ersättning på grund av den obligatoriska försäkringen. Från ersättning, som avses i 12–15 §§ och som belöper på tid innan den skadade blivit berättigad till livränta, skall dock avdragas vad som för motsvarande ändamål utgår i sjukhjälp från allmän försäkringskassa.

I fråga om ersättning på grund av den frivilliga försäkringen skall gälla vad som stadgats beträffande ersättning på grund av den obligatoriska försäkringen. Från ersättning, som avses i 12 eller 13 § och som belöper på tid innan den skadade blivit berättigad till livränta, skall dock avdragas vad som för motsvarande ändamål utgår i sjukhjälp från allmän försäkringskassa.

I försäkringsavtalet må rätten till ersättning begränsas utöver vad som följer av första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Beträffande sjukpenning och barntillägg till skadad vars årliga arbetsförtjänst ej uppgår till fyratusenfemhundra kronor skall äldre bestämmelser fortfarande äga tillämpning. Sjukpenning som här avses hänföres ej till pensionsgrundande inkomst enligt 11 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Äldre bestämmelser gäller alltså i fråga om avgift för tid före ikraftträdandet.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom förordnas, att 5 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Med årsinkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antagas komma att åtnjuta under den närmaste tiden. Såsom inkomst räknas icke allmänt barnbidrag, folkpension, tilläggspension enligt lagen om allmän försäkring till den del pensionen föranlett minskning av pensionstillskott enligt 3 § lagen om pensionstillskott eller av barn-tillägg enligt 9 kap. 1 § sista stycket lagen om allmän försäkring, livränta som avses i 17 kap. 2 § nyssnämnda lag i vad den enligt samma lagrum avdragits från pension, ersättning på grund av sjukförsäkring i allmän försäkringskassa eller understöd som någon på grund av skyldskap eller svägerlag må vara föranledd att utgiva.

Med årsinkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antagas komma att åtnjuta under den närmaste tiden. Såsom inkomst räknas icke allmänt barnbidrag, folkpension, tilläggspension enligt lagen om allmän försäkring till den del pensionen föranlett minskning av pensionstillskott enligt 3 § lagen om pensionstillskott eller av barn-tillägg enligt 9 kap. 1 § sista stycket lagen om allmän försäkring, livränta som avses i 17 kap. 2 § nyssnämnda lag i vad den enligt samma lagrum avdragits från pension eller understöd som någon på grund av skyldskap eller svägerlag må vara föranledd att utgiva.

Vid uppskattning av förmögenhets avkastning skall denna höjas med tio procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för den som är gift fyrtyotusen kronor, och för annan femtiefusen kronor.

Värdet av naturaförmåner skall uppskattas efter regler, som fastställas av Konungen.

Ifråga om makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst och värdet av förmögenhet beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet.

Årsinkomst avrundas för envar pensionsberättigad till närmaste heltotal kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

¹ Senaste lydelse 1970:189.

4 Förslag till Lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261)

Härigenom förordnas, att 6 § 2 mom., 12 § 2 mom., 21 § och 22 a § militärsättningsförordningen (1950:261)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

2 m o m.² Har olycksfallet medfört sjukdom, som varat mer än två dagar efter dagen för olycksfallet, utgives, där ej annat följer av 5 mom., från och med dagen efter sistnämnda dag sjukpenning så länge sjukdomen förorsakar förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst hälften. Vid förlust av arbetsförmågan utgives för varje dag hel sjukpenning och vid nedsättning av arbetsförmågan halv sjukpenning.

Sjukpenningens storlek bestämes, där ej annat följer av vad i fjärde stycket sägs, av den sjukpenningklass, till vilken den skadade med hänsyn till sin årliga arbetsförtjänst är att hänföra.

Sjukpenningklasserna och beloppet av hel sjukpenning inom varje klass bestämmas med ledning av tabellen i 3 kap. 4 § lagen om allmän försäkring. Med inkomst av förvärvsarbete för är avses därvid den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad enligt 9 §.

För tid beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 3 mom. första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning jämte barn-tillägg, som avses i nästa stycke, icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

I fråga om utgivande av barn-tillägg till sjukpenningen och om sjukpenning under tid för sjukhusvård skola bestämmelserna i 14 och 15 §§ lagen om yrkesskade-försäkring äga motsvarande tillämpning.

I fråga om sjukpenningens storlek och avdrag på sjukpenning för dag då skada till följd av olycksfall som ovan avses föranleder sjukhusvård äga bestämmelserna i 3 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring motsvarande tillämpning. Med sjukpenninggrundande inkomst avses därvid den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad enligt 9 §.

För tid beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 3 mom. första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

¹ Förordningen omtryckt 1954:460.

² Senaste lydelse 1967:918.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

2 m o m.³ Sjukpenning *jämte* *burntillägg* samt livränta, som tillkommer den skadade, må skäligen nedsättas, såframt denne ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

2 m o m. Sjukpenning *och* livränta, som tillkommer den skadade, må skäligen nedsättas, såframt denne ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar den skadade utan giltig anledning att rätta sig efter föreskrift, som i syfte att förkorta sjukdomstiden eller eljest lindra menliga följder av skadan givits av militär myndighet, riksförsäkringsverket eller läkare, och har till följd härav skadan medfört väsentligt mera långvarig eller höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må ock skäligen nedsättning ske av ersättning som avses i första stycket.

Livränta till efterlevande må skäligen nedsättas, såframt denne annorledes än i 1 mom. sägs vållat dödsfallet genom handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till livräntan.

21 §⁴

Är någon, som har rätt till sjukpenning, *burntillägg* eller livränta enligt denna förordning, icke svensk medborgare, och är han ej i riket bosatt, äger riksförsäkringsverket att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde. Har utbyte som nu nämnts ägt rum före-

Är någon, som har rätt till sjukpenning eller livränta enligt denna förordning, icke svensk medborgare, och är han ej i riket bosatt, äger riksförsäkringsverket att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde. Har utbyte som nu nämnts ägt rum föreligger

³ Senaste lydelse 1962:409.

⁴ Senaste lydelse 1962:409.

ligger ej rätt till vidare ersättning
på grund av skadan.

ej rätt till vidare ersättning på
grund av skadan.

22 a §⁵

Har en värnpliktig under grundutbildning eller motsvarande utbildning enligt 27 § 1 mom. D. värnpliktslagen eller under repetitionsutbildning i direkt anslutning till grundutbildning ådragit sig sjukdom, som efter tjänstgöringens slut medför nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften men som ej berättigar till ersättning enligt denna förordning, har han rätt till särskild sjukpenning. Detsamma gäller om han efter tjänstgöringens slut ådragit sig sjukdomen under utryckningsmånaden eller månaden närmast efter denna.

Den särskilda sjukpenningen utgår med det belopp som skulle ha utgått enligt lagen om allmän försäkring, *om placering i sjukpenningklass grundats på den i 9 § denna förordning angivna lägsta årliga arbetsförtjänsten. I fråga om barntillägg till sjukpenning äga bestämmelserna i lagen om allmän försäkring motsvarande tillämpning.* Från den särskilda sjukpenningen skall avräknas sjukpenning som utgår enligt lagen om allmän försäkring eller lagen om yrkesskadeförsäkring eller enligt grunderna för sistnämnda lag.

Den särskilda sjukpenningen utgår med det belopp som skulle ha utgått enligt lagen om allmän försäkring *vid en sjukpenninggrundande inkomst svarande mot den i 9 § denna förordning angivna lägsta årliga arbetsförtjänsten.* Från den särskilda sjukpenningen skall avräknas sjukpenning som utgår enligt lagen om allmän försäkring eller lagen om yrkesskadeförsäkring eller enligt grunderna för sistnämnda lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Beträffande sjukpenning och barntillägg till skadad vars årliga arbetsförtjänst ej uppgår till fyratusenfemhundra kronor skall äldre bestämmelser fortfarande äga tillämpning. Sjukpenning som här avses hänföres ej till pensionsgrundande inkomst enligt 11 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring.

⁵ Senaste lydelse 1970:311.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare

Härigenom förordnas, att 3—5 §§ lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Ersättningen för inkomstbortfall åt den som omfattas av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring utgår för dag räknat med det högsta belopp som han vid sjukdom är berättigad att uppbära i sjukpenning, *barntillägg* och sjukpenningtillägg på grund av försäkring enligt nämnda lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser; dock att ersättning åt den som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av anställning alltid skall bestämmas till det belopp för dag räknat som skulle hava utgått till honom, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av anställning.

Ersättningen åt den som vid sjukdom icke är berättigad till sjukpenning på grund av försäkring som i första stycket sägs skall med tillämpning av de i nämnda stycke angivna grunderna utgå med det belopp för dag räknat som han skulle hava ägt uppbära från allmän försäkringskassa, därest han varit placerad i sjukpenningklass jämlikt 3 kap. lagen om allmän försäkring.

Ersättningen för inkomstbortfall åt den som omfattas av sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring utgår för dag räknat med det högsta belopp som han vid sjukdom är berättigad att uppbära i sjukpenning och sjukpenningtillägg på grund av försäkring enligt nämnda lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser; dock att ersättning åt den som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av anställning alltid skall bestämmas till det belopp för dag räknat som skulle hava utgått till honom, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av anställning.

I annat fall än i första stycket avses skall ersättningen åt tillfällig smittbärare för inkomstbortfall med tillämpning av de i nämnda stycke angivna grunderna utgå med det belopp för dag räknat som han skulle hava ägt uppbära från allmän försäkringskassa, därest han varit sjukpenningförsäkrad jämlikt 3 kap. lagen om allmän försäkring.

Den som ej fyllt sexton år må ej åtnjuta ersättning med mindre han visar att han genom ingripandet går miste om arbetsinkomst.

¹ Senaste lydelse 1962:410.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukhus som i lagen om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med *tio kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningens belopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till den, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn eller fosterbarn under tio år, skall för tid då han är intagen å sjukhus utgöra åtta kronor för dag.*

För dag då den till ersättning berättigade är intagen å sjukhus som i 2 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med *motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. 4 § andra stycket nämnda lag.*

5 §³

Från ersättningen för inkomstbortfall skola avräknas sjukpenning, *barntillägg* och sjukpenningtillägg, vartill smittbäraren under tiden för ingripandet må vara berättigad på grund av försäkring enligt lagen om allmän försäkring eller med stöd därav meddelade bestämmelser, lagen med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa eller lagen om yrkesskadeförsäkring.

Från ersättningen för inkomstbortfall skola avräknas sjukpenning och sjukpenningtillägg, vartill smittbäraren under tiden för ingripandet må vara berättigad på grund av försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller med stöd därav meddelade bestämmelser, lagen (1954:774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Från ersättningen skola jämväl avräknas sjukpenning som för tid för ingripandet utgår enligt annan lag eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande och som bestämmes av eller utbetalas från riksförsäkringsverket eller bolag som omförmäles i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring ävensom livränta, som någon åtnjuter på grund av att han är smittbärare, till den del den belöper å tid för ingripandet.

Vad i nästföregående stycke sägs skall äga motsvarande tillämpning.

² Senaste lydelse 1972:668.

³ Senaste lydelse 1962:410.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

därest smittbäraren äger uppbära ersättning enligt främmande makts lagstiftning om yrkesskadeförsäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Den som vid lagens ikraftträdande uppbär ersättning enligt 3 § på grund av årlig arbetsförtjänst som ej uppgår till fyratusenfemhundra kronor, får under återstoden av den tid som anges i 2 § behålla utgående förmåner med tillämpning av äldre bestämmelser.

6 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1967:919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m.**

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1967:919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***4 §**

Har livränta utgått, får hel sjukpenning som senare utgår i anledning av samma skada icke understiga en *fyrhundradedel* av den livränta, som efter värdesäkring enligt denna lag skulle ha utgått till den skadade vid förlust av arbetsförmågan.

Har livränta utgått, får hel sjukpenning som senare utgår i anledning av samma skada icke understiga en *trehundrasextiofemtedel* av den livränta, som efter värdesäkring enligt denna lag skulle ha utgått till den skadade vid förlust av arbetsförmågan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

7 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1954:519) angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen (1954:519) angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 §

Kostnaden för tillhandahållande av läkemedel enligt denna förordning bestrides *av statsmedel med belopp för kalenderår motsvarande en krona 15 öre för envar, som vid utgången av det år kostnaden avser är inskriven hos allmän försäkringskassa, och i övrigt av de allmänna försäkringskassorna i förhållande till antalet inskrivna försäkrade vid nämnda tidpunkt, vilka äro pliktiga att erlägga sjukförsäkringsavgift enligt lagen om allmän försäkring.*

Kostnaden för tillhandahållande av läkemedel enligt denna förordning bestrides av de allmänna försäkringskassorna i förhållande till antalet inskrivna försäkrade vid *utgången av det år kostnaden avser.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Äldre bestämmelser skall alltjämt gälla i fråga om avgift och statsbidrag för tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse av rubriken 1972:188.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 9 mars 1973.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTTSSON, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *utformningen av beskattad sjukpenning, m. m.* och anför.

1. Inledning

Kungl. Maj:t uppdrog den 16 juni 1970 åt numera överdirektören Hans Järnbrick att utreda de tekniska förutsättningarna för att inordna sjukpenningen i beskattningssystemet. Utredningen skulle även omfatta förmåner som utgår vid arbetslöshet. Genom beslut den 28 januari 1972 uppdrog Kungl. Maj:t åt utredningen – som antagit namnet sjukpenning-utredningen¹ – att överväga också förutsättningarna för en beskattning av det utbildningsbidrag som utgår enligt arbetsmarknadskungörelsen.

Utredningen har i sitt nu överlämnade betänkande (SOU 1972:60) Beskattade förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m. m. funnit att tekniska förutsättningar finns att beskatta de förmåner det här gäller och framlagt förslag till de författningsmässiga och administrativa åtgärder som behövs vid en övergång till skattepliktiga förmåner.

Över utredningens förslag har efter remiss yttranden avgetts av riksförsäkringsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, riksskatteverket, försäkringsinspektionen, socialstyrelsen, riksrevisionsverket, statskontoret, statens avtalsverk, universitetskanslersämbetet, yrkesskadeförsäkringskommittén, kammarrätten i Göteborg, länsstyrelserna i Stockholms, Hallands, Skaraborgs, Västmanlands och Norrbottens län, Svenska landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges arbetares centralorganisation (SAC), Försäkringskassaförbundet, Arbetslöshetskassornas samorganisation, Svenska Personal-Pensionskassan (SPP), Svenska Försäkringsbolags riksförbund, Folksam, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svensk industriför-

¹ Experter, numera kanslirådet Gunnar Björne, numera departementsrådet Björn Sjöberg, numera kammarrättsrådet Sten Bergh, numera försäkringsdomaren Ingemar Cosmo, direktörsassistenten Inge Svensson, sekreteraren Lars-Olof Lundberg, utredningssekreteraren Bo Johansson, numera avdelningsdirektören Tore Lundin, byråchefen Göran Ossung och byrådirektören Olof Cohn.

ening, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges förenade studentkårer (SFS), Fredrika-Bremer-Förbundet och Husmodersförbundet Hem och Samhälle. Yttrande har därjämte avgetts av De fria sjukförsäkringsförbund. Några remissinstanser har bifogat yttranden som de inhämtat.

På grundval av vad utredningen redovisat lägger chefen för finansdepartementet senare denna dag fram förslag om skatteplikt för de förmåner det här gäller. Mot den bakgrunden tar jag här upp frågan om den framtida utformningen av sjukförsäkringsförmåner. Motsvarande frågor avseende förmåner vid arbetslöshet och utbildningsbidragen kommer senare att anmälas av chefen för inrikesdepartementet.

De av familjepolitiska kommittén framlagda förslagen om föräldrapening, som avses ersätta moderskapsförmåner enligt 3 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL), och rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn kommer att tas upp av statsrådet Odhnoff senare denna dag. I detta sammanhang avser jag emellertid att till samlad behandling ta upp frågan om de ändringar av finansieringsreglerna för sjukförsäkringen som påkallas såväl av omläggningen av sjukpenningreglerna som av införandet av en allmän tandvårdsförsäkring som föreslås i en särskild proposition denna dag och av omformningen av nuvarande moderskapsförsäkring m. m. till en föräldraförsäkring. Vidare avser jag att lägga fram förslag till de ändringar i bestämmelserna om tilläggspension som behövs för att de förmåner som sjukpenningutredningen och familjepolitiska kommittén behandlat skall kunna tillgodoses som pensionsgrundande inkomst. Därutöver avser jag att behandla vissa särskilda frågor, bl. a. rörande förtidspension enligt AFL, som föranleds av de av chefen för inrikesdepartementet föreslagna ändringarna beträffande förmåner vid arbetslöshet.

2. Gällande ordning m. m.

2.1 Sjukpenning inom sjukförsäkringen

De grundläggande bestämmelserna om sjukförsäkringen finns i AFL. Sjukförsäkringen avser dels sjukvårdsersättning, dels sjukpenning samt kontanta förmåner vid moderskap. I den följande redogörelsen bortses från sjukvårdsersättning. Till den allmänna försäkringen är ansluten en frivillig sjukpenningförsäkring.

2.1.1 Obligatorisk sjukpenning

Sjukpenningförsäkringen omfattar försäkrade som är inskrivna i försäkringskassa. Försäkrade är enligt huvudregeln svenska medborgare och i Sverige bosatta utlänningar (1 kap. 3 §). Den som är försäkrad skall, om han är bosatt i riket, vara inskriven hos allmän försäkringskassa fr. o. m. den månad då han fyller 16 år (1 kap. 4 §). De närmare bestämmelserna om sjukpenning och moderskapsförmåner finns i huvudsak i lagens 3 kap. Paragrafhänvisningarna i det följande gäller detta kapitel där inte annat sägs.

Den försäkrades rätt till sjukpenning är beroende av att han är placerad i sjukpenningklass. Varje försäkrad, som har en inkomst av förvärvsarbete (anställning eller annat förvärvsarbete) på minst 1 800 kr. om året, skall vara placerad i sjukpenningklass (2 § första stycket).

Under vissa förutsättningar är dock försäkrad, som är inskriven hos försäkringskassa, placerad i sjukpenningklass fastän han inte har en årsinkomst av förvärvsarbete som uppgår till 1 800 kr. Undantaget utgörs av den s. k. hemmamekeförsäkringen. Förutsättningarna för sådan försäkring är att vederbörande är gift och stadigvarande sammanbor med maken eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under 16 år — egna eller makes barn eller fosterbarn — eller stadigvarande sammanbor med någon som han tidigare varit gift med eller har eller har haft barn med (2 § sista stycket). Hemmamekeförsäkringen upphör senast med utgången av den månad då den försäkrade fyller 67 år (3 §).

För ålderspensionär är sjukpenningförsäkringen begränsad till 180 dagar sammantaget efter pensioneringen. Förtidspensionär med hel förtidspension kan inte vara sjukpenningförsäkrad (4 kap. 3 § och 3 kap. 3 §).

Sjukpenningklasserna är 21 till antalet (4 §). Den som omfattas av hemmamekeförsäkringen är placerad i sjukpenningklass nr 1, där hel sjukpenning utgör 6 kr. för dag. Inplaceringen i de övriga klasserna sker med hänsyn till storleken av inkomsten av förvärvsarbete. Storleken av hel sjukpenning i de olika klasserna framgår av följande tabell.

Sjukpenningklass nr	Inkomsten av förvärvsarbete uppgår för år		Sjukpenning kr.
	till kr.	men ej till kr.	
2	1 800	2 600	6
3	2 600	3 400	7
4	3 400	4 200	8
5	4 200	5 000	9
6	5 000	5 800	10
7	5 800	6 800	12
8	6 800	8 400	14
9	8 400	10 200	16
10	10 200	12 000	19
11	12 000	14 000	22
12	14 000	16 000	25
13	16 000	18 000	28
14	18 000	21 000	31
15	21 000	24 000	34
16	24 000	27 000	37
17	27 000	30 000	40
18	30 000	33 000	43
19	33 000	36 000	46
20	36 000	39 000	49
21	39 000	--	52

Av sjukpenningbeloppet i varje klass utgör 6 kr. grundsjukpenning och återstoden tilläggsjukpenning. Sjukpenningen i klasserna 1 och 2 är alltså enbart grundsjukpenning.

Sjukpenningklassplaceringen beslutas vid inskrivningen i försäkringskassa. Placeringen i sjukpenningklass skall omprövas när försäkringskassan fått kännedom om att den försäkrades förhållanden undergått ändring av betydelse (5 §). Försäkrad är skyldig att snarast och senast inom två veckor anmäla stadigvarande inkomständering av betydelse för placeringen i sjukpenningklass (6 §).

Det är den försäkrades årsinkomst av förvärvsarbete som skall ligga till grund för klassplaceringen. Med årsinkomst av förvärvsarbete avses den inkomst — antingen av anställning eller av annat förvärvsarbete än anställning — i pengar eller naturaförmåner (kost eller bostad) som den försäkrade kan antas komma att få för den närmaste framtiden (ett à två år framåt). Inkomsten skall beräknas som en genomsnittsinkomst och tillfälliga ändringar i inkomstläget uppåt eller nedåt skall alltså inte tillmätas betydelse. I praxis tillämpas en sexmånadersregel, innebärande att man vid inkomstbedömningen bortser från inkomstvariationer som avser högst ett halvt år. För att den som går ut i förvärvsarbete skall få bli placerad i sjukpenningklass fordras på motsvarande sätt att förvärvsarbetet har minst ett halvt års varaktighet. Kortare perioder av förvärvsarbete än nu nämnts medför inte placering i sjukpenningklass såvida inte förvärvsarbetet är säsongarbete som återkommer regelbundet, vilket kan gälla t. ex. studerande som arbetar varje sommarlov. Inkomsten av förvärvsarbete under säsongen betraktas då som årsinkomst och medför

placering i sjukpenningklass. Den försäkrade kvarstår i denna sjukpenningklass även under tid då han inte förvärvsarbetar.

Vid inplacering i sjukpenningklass på grund av inkomst som härrör av annat förvärvsarbete än anställning gäller att inkomsten inte får beräknas högre än som motsvarar skälig avlönning för liknande arbete för annans räkning. Har emellertid en egen företagare under en följd av år deklarerat för lägre inkomst än den som i orten brukar åtnjutas av en anställd person i motsvarande ställning, uppskattas enligt praxis hans inkomst vid inkomstbedömningen i regel inte till högre belopp än som följer av deklarationerna. Driver makar förvärvsverksamhet gemensamt eller driver den ena maken sådan verksamhet med biträde av den andra, fördelas inkomsten från verksamheten på makarna i förhållande till beräknade värdet av vardera makens arbetsinsats i verksamheten.

Sjukpenning utgår vid sjukdom som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Är arbetsförmågan helt förlorad utgår hel sjukpenning, eljest halv sjukpenning (7 §).

Om den försäkrade åtnjuter sjukhusvård minskas sjukpenningen med 10 kr., dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Minskningen skall intill ett belopp av 3 kr. anses belöpa på grundsjukpenningen. Sammanbor en försäkrad stadigvarande med barn under tio år till honom eller hans make eller till någon, med vilken han stadigvarande sammanbor och med vilken han varit gift eller har eller har haft barn, utgår dock även vid sjukhusvård alltid sjukpenning med lägst 6 kr. (4 §).

Till sjukpenning utges barntillägg för den försäkrades eller hans makes barn under 16 år, med vilket den försäkrade stadigvarande sammanbor. Barntillägg kan också under vissa förutsättningar utgå för barn som den försäkrade är underhållsskyldig för men inte stadigvarande sammanbor med. Barntillägg till hel sjukpenning utgör 1 kr. för ett eller två barn, 2 kr. för tre eller fyra barn samt 3 kr. för fem eller flera barn. En försäkrad som stadigvarande sammanbor med barn under tio år får dock alltid lägst 2 kr. i barntillägg till hel sjukpenning. Till halv sjukpenning utgår barntillägg med hälften av nu angivna belopp. Vid tillämpning av bestämmelserna om barntillägg jämföras med make annan som den försäkrade stadigvarande sammanbor med under förutsättning att de tidigare varit gifta eller har eller har haft barn tillsammans (9 §).

Sjukpenning utgår enligt huvudregeln fr. o. m. dagen efter insjuknandedagen. Förlorar den försäkrade dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa på grund av sjukdomen eller är det fråga om sjukperiod som börjar inom 20 dagar från föregående sjukperiods slut utgår ersättning även för den dag som den försäkrade insjuknar. För sjukperioder som inte varar mer än sex dagar utöver insjuknandedagen gäller en s. k. fridagsregel, som innebär att sjukpenning utgår endast för dag då den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete i sin huvudsakliga sysselsättning. Under en sjukperiod borträknas dock högst två fridagar enligt regeln. Fridagsregeln gäller inte hemmakeförsäkrade och inte heller sådana förvärvsarbetande som är sjukpenningklassplacerade för enbart grundsjukpenning (sjukpenning-

klass 2) och som skulle ha varit hemmamakeförsäkrade om deras årsinkomst av förvärvsarbete understigit 1 800 kr. (10 §). Den gäller inte heller försäkrad som vid sjukperiodens början har rätt till dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa och tillämpas vidare inte på semesterdagar.

Vad gäller tilläggsjukpenning som grundas på annat förvärvsarbete än anställning kan en karenstid på 3, 33 eller 93 dagar tillämpas på begäran av den försäkrade, som därmed vinner att avgiften till sjukförsäkringen sätts lägre än eljest (11 §).

Kungl. Maj:t kan föreskriva undantag från bestämmelserna om sjukpenningklassplacering för arbetstagare, som enligt statliga föreskrifter eller på grund av kommunala bestämmelser är berättigade till lön vid sjukdom eller barnsörd. Om sådant undantag inte föreskrivits kan s. k. arbetsgivarinträde ske för de nämnda gruppernas del. Detta innebär att arbetsgivaren i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer har rätt att erhålla sjukpenning och barntillägg som tillkommer arbetstagaren i den mån nämnda förmåner inte överstiger den utbetalda lönen. Arbetsgivarinträde kan också komma till stånd genom kollektivavtal, som på arbetstagsarsidan slutits av huvudorganisationen (16 §).

2.1.2 Frivillig sjukpenning

De grundläggande bestämmelserna om den frivilliga sjukpenningförsäkringen finns i 21 kap. AFL. Den frivilliga försäkringen hos allmän försäkringskassa står i princip öppen för två kategorier försäkrade, nämligen dels hemmamakeförsäkrade och sådana som skulle ha omfattats av hemmamakeförsäkringen om de inte haft förvärvsinkomst, dels vissa studerande.

För att hemmamakeförsäkrade och därmed jämställda skall få tillhöra den frivilliga försäkringen gäller som villkor att de inte har förtidspension. Den frivilliga försäkringens förmåner utgår som komplement till den obligatoriska försäkringen i form av sjukpenningtillägg.

Studerandeförsäkringen står öppen för försäkrade, som till följd av studier eller annan utbildning som beräknas pågå minst ett halvt år inte alls eller enbart i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete. Försäkringen gäller sjukpenning jämte barntillägg eller, i fråga om den som är sjukpenningklassplacerad, sjukpenningtillägg till den obligatoriska sjukpenningen.

Närmare bestämmelser om den frivilliga försäkringen finns i kungörelsen (1962:402) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa (ändrad senast 1971:946). Enligt denna skall försäkring för sjukpenningtillägg gälla helt krontal mellan 1 och 9 kr. för dag. Tillägget får dock tillsammans med sjukpenning från den obligatoriska försäkringen inte uppgå till mer än 15 kr. för dag. Försäkring för sjukpenning skall gälla helt krontal mellan 6 och 15 kr. för dag. I fråga om den frivilliga försäkringen för hemmakar m. fl. skall efter den försäkrades val gälla en karenstid av 3, 18, 33 eller 93 dagar. Försäkrad som är placerad i sjukpenningklass nr 1 eller 2 kan även välja försäkring utan

karenstid. För studerandeförsäkringen gäller alltid en karenstid av 18 dagar. Sjukpenning eller sjukpenningtillägg enligt studerandeförsäkringen utgår endast vid sjukdom som medför förlust av hela arbetsförmågan.

Frivillig sjukpenningförsäkring får i allmänhet meddelas endast den som inte fyllt 55 år och som har god hälsa. Viss möjlighet finns till kollektiv anslutning av medlemmar i en sammanslutning eller elever vid en undervisningsanstalt.

2.1.3 Moderskapsförmåner

Beträffande dessa förmåner hänvisas till den redogörelse som statsrådet Odhnoff kommer att lämna senare i dag i samband med att hon lägger fram förslag om förbättrade familjeförmåner inom den allmänna försäkringen, m. m.

2.1.4 Smittbärarersättning

Enligt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare utges ersättning av statsmedel till smittbärare som på grund av myndighets ingripande, företaget med stöd av smittskyddslagen, livsmedelslagen eller mejeristadgan, underkastas observation eller isolering eller eljest inskränkning i arbetet till förekommande av smittspridning. Med smittbärare avses i lagen den som lider av smittsam sjukdom eller eljest är smittförande utan att detta lett till förlust av arbetsförmågan. Även den som misstänks föra smitta anses enligt lagen som smittbärare. Den som inte är föremål för ingripande längre tid än 90 dagar i följd benämns tillfällig smittbärare. Består ingripandet längre benämns han efter utgången av denna tid kronisk smittbärare (1 §).

Ersättning till tillfällig smittbärare utgår dels för inkomstbortfall, dels för resor (2 §). Till den som omfattas av den allmänna sjukförsäkringen utgår ersättningen för inkomstbortfall under tiden för ingripandet med det högsta belopp som han är berättigad till i sjukpenning, barntillägg och sjukpenningtillägg på grund av AFL eller med stöd av AFL meddelade bestämmelser. Ersättning till den som har annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av anställning skall dock alltid utgå med det belopp som skulle ha utgått om inkomsten härrört från anställning. Den som vid sjukdom inte är berättigad till sjukpenning har rätt till ersättning som om han varit placerad i sjukpenningklass enligt 3 kap. AFL. Den som inte fyllt 16 år måste dock för att få ersättning visa att han genom ingripandet går miste om arbetsinkomst (3 §).

Från ersättning görs avdrag vid sjukhusvård enligt samma normer som för sjukpenning enligt 3 kap. 4 § AFL (4 §). Vidare avräknas sjukpenningförmåner enligt AFL och andra författningar liksom livränta som någon uppbär på grund av att han är smittbärare, till den del förmånerna belöper på samma tid som ingripandet (5 §). Den som under tiden för ingripandet är tillförsäkrad lön av allmänna medel har rätt till ersättning för inkomstbortfall endast i den mån lönen understiger förmånerna enligt

smittbärlagen (6 §). På ersättning åt tillfällig smittbärare skall bestämmelser i AFL äga motsvarande tillämpning i åtskilliga avseenden, bl. a. i vad avser verkan av arbetsgivarinträde (9 §). Ersättningsärenden handläggs av allmän försäkringskassa.

Kronisk smittbärare som till följd av ingripandet tillfogats inkomstbortfall eller annan förlust kan erhålla ersättning med belopp som prövas skäligt med hänsyn till ersättningsbehovet, förlustens storlek och övriga omständigheter i det särskilda fallet (10 §). Ersättningsfrågorna rörande kroniska smittbärare prövas av länsstyrelse (11 §).

2.2 Sjukpenning inom yrkesskadeförsäkringen

Bestämmelserna om yrkesskadeförsäkring finns huvudsakligen i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL), som omfattar dels obligatorisk, dels frivillig yrkesskadeförsäkring.

2.2.1 Obligatorisk yrkesskadeförsäkring

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen omfattar i stort sett alla arbetstagare i allmän eller enskild tjänst med vissa undantag för anställda som är anförvanter till arbetsgivaren. I den mån Kungl. Maj:t så förordnar gäller den obligatoriska försäkringen även för elever i yrkesutbildning m. m. (3-5 §§).

Till ersättningsberättigande yrkesskador hänförs skador till följd av olycksfall i arbetet, sjukdomar till följd av kemiska inverkningar i arbetet och vissa ytterligare hälsorubbningar av andra orsaker än olycksfall. Till olycksfall i arbetet räknas även olycksfall vid färd till eller från arbetet, om färden föranleds av och står i nära samband med arbetet (6 §).

Vid yrkesskada ersätts kostnader för sjukvård (läkar- och tandläkarsvård, sjukhusvård, resor m. m.). Nedsättning av arbetsförmågan berättigar vid sjukdomstillstånd till sjukpenning och vid invaliditet till livränta. Om yrkesskadan medfört döden utgår, förutom begravningshjälp, livräntor till efterlevande.

I fråga om bl. a. sjukpenningförmåner är yrkesskadeförsäkringen under viss tid samordnad med den allmänna sjukförsäkringen. En yrkesskadad som är sjukförsäkrad äger för tid t. o. m. nittionde dagen efter den då yrkesskadan inträffade — dock längst till den dag skadan medfört rätt till livränta eller t. o. m. den dag rätten till sjukpenning upphör enligt 4 kap. 3 § AFL — rätt att från allmän försäkringskassa få sjukpenning enligt samma grunder som vid annan sjukdom, alltså enligt AFL. Om den skadade väl är sjukförsäkrad men inte har rätt till sjukpenning från sjukförsäkringen eller om denne inte alls omfattas av sjukförsäkringen får han i regel ändå ersättning under samordningstiden. Sjukpenningen bestäms då till det belopp som skulle ha gällt med tillämpning av sjukpenningförsäkringens bestämmelser men utgår enligt YFL (11 §).

Efter samordningstiden utgår sjukpenningen enligt YFL. Därvid bestäms sjukpenningen av den sjukpenningklass (enligt tabellen i 3 kap. 4 §

AFL) som motsvarar den försäkrades årliga arbetsförtjänst. Denna årliga arbetsförtjänst beräknas enligt lagen till det belopp, vartill den skadades inkomst av förvärvsarbete uppgår vid tiden för skadan, fränsett övergående sjukdom, tillfälligt övertidsarbete och andra särskilda omständigheter. När arbetsförtjänsten är högre än 5 gånger det basbelopp som enligt AFL gäller vid skadeårets början, tas det överskjutande beloppet inte i beräkning. För ungdomar, personer i yrkesutbildning, deltidsarbetande hustrur m. fl. gäller särskilda regler om arbetsförtjänstens beräkning.

Vissa garantiregler gäller för beräkningen av sjukpenningen enligt nyss återgivna principer. Sjukpenning får sålunda inte utgå med lägre belopp än som skulle ha utgått från försäkringskassa om skadan inte utgjort yrkesskada. Detta är av betydelse främst när verkliga arbetsförtjänsten överstiger 5 gånger basbeloppet. Det får även betydelse när en försäkrad som på grund av inkomstökning efter skadan har placerats i högre sjukpenningklass sjukskrivs på nytt på grund av skadan. Vid förnyad sjukskrivning för samma skada sedan invaliditetslivränta har blivit bestämd får vidare sjukpenningen inte understiga livräntans dagsbelopp.

Hel sjukpenning utgår om arbetsförmågan är helt förlorad. Är arbetsförmågan nedsatt med minst hälften men ej helt borta utgår halv sjukpenning (13 §).

Till sjukpenning enligt YFL utgår barntillägg och görs avdrag på sjukpenningen vid sjukhusvistelse enligt samma regler som i AFL (14 och 15 §§). Sjukpenningen kan förhöjas med ett vårdbidrag av högst 5 kr. per dag om den skadade under längre tid är ur stånd att reda sig själv (17 §).

2.2.2 Frivillig yrkesskadeförsäkring

Vid sidan av den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen ger YFL möjlighet till frivillig yrkesskadeförsäkring, som kan meddelas enskilt åt varje svensk medborgare som är bosatt i Sverige liksom åt här bosatt och mantalsskriven utlänning. Frivillig försäkring kan också meddelas åt arbetsgivare för arbetstagare hos honom, åt utbildningsanstalt för eleverna där och åt yrkes- eller fackorganisation till förmån för dess medlemmar (45 §). För de obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade blir frivillig försäkring enligt YFL enbart gällande för skador utom arbetet, under det att frivilliga försäkringar för andra kategorier -- t. ex. egna företagare och husmödrar -- avser skador både i och utom arbete. Förmåner på grund av denna försäkring är i princip desamma som i den obligatoriska försäkringen men försäkringens omfattning kan begränsas i försäkringsavtalet. Från ersättning under sjukdomstid dras av vad som utgår i sjukhjälp från allmän försäkringskassa för motsvarande ändamål (46–47 §§).

2.2.3 Yrkesskadeförsäkringen närstående ersättningssystem

Kring YFL grupperar sig ett flertal författningar, enligt vilka ersättningar utges efter principer som i stort sett överensstämmer med de i YFL fastslagna.

Beträffande skador under militärtjänst finns bestämmelser i militäersättningsförordningen (1950:261). Denna förordning äger tillämpning på värnpliktiga och vissa med dem likställda, personal i hemvärnet och åtskilliga andra frivilliga försvarsorganisationer m. fl. Ersättning utgår för skada på grund av olycksfall eller sjukdom som ådras under militärtjänstgöringen. I fråga om förmåner ansluter sig militäersättningsförordningen i allt väsentligt till YFL. Vissa särbestämmelser förekommer dock. Sålunda skall sjukpenning och livränta i regel inte utgå så länge anställningen eller tjänstgöringen varar. Vidare gäller det att den årliga arbetsförtjänsten för värnpliktiga m. fl. inte får beräknas till lägre belopp än två och en halv gånger det basbelopp som gällde vid skadeårets ingång. För värnpliktiga som är till minst hälften arbetsoförmögna på grund av sjukdom när tjänstgöringen upphör eller som insjuknar under utryckningsmånaden eller månaden näst efter denna utan att sjukdomen har orsakssamband med tjänstgöringen finns en rätt till särskild sjukpenning. Denna innebär rätt till sjukpenning, baserad på den nyssnämnda minimiinkomsten, och träder in i de fall den värnpliktige inte är placerad i högre sjukpenningklass på grund av bestämmelserna i AFL.

Ersättning enligt i stort sett samma regler som i YFL utgår vidare enligt förordningen (1954:249) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civilförsvaret, kungörelsen (1962:607) om ersättning på grund av verksamhet för brandsläckning m. m. och kungörelsen (1961:457) om ersättning på grund av medverkan i skyddsarbete vid olyckor i atomanläggningar m. m., förordningen (1954:250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under vistelse å anstalt m. m. och lagen (1954:246) om krigsförsäkring för sjömän m. fl.

2.3 Den allmänna pensioneringen

Den allmänna pensioneringen utgörs av folkpensionering och tilläggs-pensionering. Vart och ett av systemen omfattar ålders-, förtids- och familjepensionering. Inom folkpensioneringen finns därutöver vissa tilläggsförmåner. Grundläggande bestämmelser finns i AFL. Redogörelsen i det följande avser enbart tilläggs-pensioneringen, vilken berörs av sjukpenningutredningens förslag om tillgodoräknande av förmåner vid sjukdom och arbetslöshet samt utbildningsbidrag såsom pensionsgrundande inkomst.

Allmänt om tilläggs-pensioneringen

Ålderspension utgår i regel från 67 års ålder men kan tas ut från 63 års ålder.

Förtidspension utgår till den vars arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är varaktigt nedsatt med minst hälften. I vissa fall kan förtidspension enligt regler som trätt i kraft den 1 juli 1972 utgå vid varaktig

arbetslöshet utan särskild medicinsk prövning. Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig, utgår tidsbegränsad förtidspension i form av sjukbidrag. Är arbetsförmågan nedsatt i sådan grad att intet eller endast en ringa del återstår, utgår hel förtidspension. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mer än hälften utgår två tredjedelar av hel förtidspension. I övriga fall utgår halv pension. En motsvarande gradering tillämpas i fråga om förtidspension vid varaktig -- total eller partiell -- arbetslöshet.

Änkepension tillkommer änka efter den försäkrade om äktenskapet varat i minst fem år och ingåtts senast den dag då den försäkrade fyllde 60 år. Om inte nyssnämnda förutsättningar är uppfyllda utgår ändå änkepension om i äktenskapet finns gemensamma barn. Till den försäkrades barn som ej fyllt 19 år utgår barnpension.

Pensionsgrundande inkomst

Medan pensionerna inom folkpensioneringen utges med enhetsbelopp oberoende av tidigare inkomster eller avgiftsbetalning, byggs pensionsrätten inom tilläggpensioneringen upp genom förvärvsarbete individuellt för varje försäkrad.

Pensionsrätt inom tilläggpensioneringen byggs sålunda upp kalenderårsvis av svenska medborgare och här bosatta utlänningar genom att inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete tillgodoräknas dem som pensionsgrundande inkomst. Beräkning av pensionsgrundande inkomst görs dock inte för år före 16 års ålder eller efter 65 års ålder och inte heller för år då ålderspension eller förtidspension enligt AFL utgått (1 kap. 3 §, 11 kap. 1 §).

Anställning

Med inkomst av anställning avses den lön i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjuter som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänförs dock inte från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön som under året inte uppgått till 500 kr. Med inkomst av anställning kan, om parterna är ense, likställas ersättning för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att anställning förelegat. Hänsyn tas som regel inte till ersättning från utomlands bosatt arbetsgivare, utländsk juridisk person eller främmande makts beskickning eller konsulat (11 kap. 2 §).

Annat förvärvsarbete

Med inkomst av annat förvärvsarbete avses dels inkomst av rörelse som bedrivs i Sverige, dels inkomst av här belägen jordbruksfastighet som brukas av den försäkrade, dels -- i den mån inkomsten inte är att hänföra till inkomst av anställning -- ersättning i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad för arbete för annans räkning. Inkomst som inte uppgått till 500 kr. för år tas ej i beräkning (11 kap. 3 §).

Beräkningen av tilläggspension

Den pensionsgrundande inkomsten för ett år utgörs av summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete, varvid man bortser från inkomstdelar som understiger det vid årets ingång gällande basbeloppet (sådana inkomstdelar täcks av folkpensioneringen) eller överstiger 7,5 gånger detta basbelopp (11 kap. 5 §). För varje år då pensionsgrundande inkomst fastställts för försäkrad tillgodoräknas denne pensionspoäng som motsvarar den pensionsgrundande inkomsten dividerad med det vid årets ingång gällande basbeloppet (11 kap. 6 §).

Inom ålderspensioneringen utgör pensionen 60 % av produkten av basbeloppet för den månad som pensionen avser och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade. Har pensionspoäng tillgodoräknats för mer än 15 år, görs medeltalsberäkningen enbart på de 15 högsta poängtal. Har pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade mindre än 30 år, sker en proportionell reduktion av pensionen. Specialregler finns för fall då undantagande från tilläggspensioneringen gällt under något år. Likaledes finns regler om minskning av pensionens årsbelopp vid uttag från tidigare pensionsålder än 67 år (12 kap. 2 §).

Inom förtidspensioneringen förekommer två olika metoder vid pensionsberäkningen. Den ena används då den försäkrade vid tidpunkten för pensionsfallet antingen är placerad i lägst den sjukpenningklass, som svarar mot en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till det vid årets ingång gällande basbeloppet, eller har tillgodoräknats pensionspoäng för minst tre av de fyra åren närmast före pensionsfallet. Samma beräknings sätt gäller där den försäkrade inte är placerad i sjukpenningklass som nyss angivits men skulle ha varit placerad i sådan klass om försäkringskassan känt till alla relevanta omständigheter.

I nu nämnda fall skall hel förtidspension motsvara den ålderspension som skulle tillkomma den försäkrade från 67 års ålder. Vid beräkningen antas att den försäkrade för tiden till dess han uppnår 65 års ålder tillgodoräknas pensionspoäng som motsvarar ett medeltal av de poäng som tidigare tillgodoräknats, antingen under de fyra åren närmast före pensionsfallet eller under samtliga år från det då han fyllde 16 år till året som närmast föregått pensionsfallet. När medeltalet beräknas bortses från år, intill ett antal av hälften, för vilka pensionspoäng ej tillgodoräknats eller för vilka poängantalet är lägst (13 kap. 2 §).

Den beräkningsmetod som nu beskrivits för förtidspension får ej användas i vissa fall då undantagande från tilläggspensioneringen gällt och inte heller då den försäkrade vid 67 års ålder inte kan komma i åtnjutande av ålderspension inom tilläggspensioneringen. I dessa fall liksom övriga fall då den förut beskrivna beräkningsmetoden inte är tillämplig gäller att förtidspension utgår med belopp motsvarande vad den försäkrade skulle ha varit berättigad till i ålderspension om han uppnått 67 års ålder det år då pensionsfallet inträffat.

Beträffande familjepensionerna som utgår till efterlevande gäller att beräkningen av pensionsbeloppet knyter an till det belopp som utgått

eller skulle ha utgått till den avlidne som egenpension inom förtids- eller ålderspensioneringen enligt förut redovisade beräkningsmetoder. Om den avlidne vid dödsfallet var ålders- eller förtidspensionär, avgörs således storleken av den efterlevandes pension i princip av storleken av den utgående egenpensionen. I annat fall är utgångspunkten den förtidspension som skulle ha utgått om rätt till sådan pension inträtt vid tidpunkten för dödsfallet. Änkepensionens årsbelopp utgör 40 % av den nämnda egenpensionens årsbelopp eller 35 % om efter den försäkrade också finns pensionberättigat barn. Barnpension för ett barn utgår, om någon samtidigt är berättigad till änkepension, med 15 % av egenpensionens årsbelopp och eljest med 40 % av detta belopp. Är barnen flera ökas barnpensionsbeloppet med 10 % för varje barn varefter det sammanlagda beloppet fördelas lika mellan barnen (14 kap. 3 och 5 §§).

Den allmänna tilläggspensioneringen infördes år 1960 och pensionsgrundande inkomst tillgodoräknas först fr. o. m. sagda år. Vissa övergångsbestämmelser har införts i 15 kap. AFL till förmån för personer som med hänsyn till sin ålder inte med tillämpning av de allmänna reglerna skulle ha möjlighet att tjäna in pensionspoäng för 30 år före pensioneringen.

Övergångsreglerna innebär att ålderspension till den som är född senast 1914 beräknas med utgångspunkt från att 20 pensionsgrundande år krävs för full pension. För den som är född något av åren 1915–1923 ökas det nyssnämnda talet 20 med ett för varje år som han är född senare än 1914 (1 §).

Vidare gäller vissa undantagsregler till förmån för alla som är födda senast 1927 och som drabbas av längre perioder av sjukdom eller arbetslöshet. Har en sådan försäkrad ett visst år uppburit sjukpenning under mer än 90 dagar enligt AFL eller YFL eller motsvarande ersättning enligt lagen om ersättning åt smittbärare, och har han därvid varit placerad lägst i den sjukpenningklass som han skulle ha tillhört om hans inkomst uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet, skall vid beräkning av medeltal pensionspoäng för ålderspension bortses från nämnda år om medeltalet därigenom höjs och i övrigt vid tillämpning av 12 kap. anses som om pensionspoäng tillgodoräknats för året. Dessa bestämmelser skall äga motsvarande tillämpning för fall, då den försäkrade visst år under mer än 60 dagar uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller då han för jämförlig tid uppburit utbildningsbidrag – förutsatt att han var berättigad till dagpenning när bidraget började utgå – eller omställningsbidrag. Nu återgivna bestämmelser tillämpas ej på år då den försäkrade åtnjutit ålders- eller förtidspension och får ej tillämpas med avseende på mer än tre år (2 §).

2.4 Finansiering av förmåner enligt AFL och YFL

2.4.1 Sjukförsäkringen

Sjukförsäkringen finansieras genom avgifter från de försäkrade, arbetsgivaravgifter och statsbidrag (19 kap. AFL).

Arbetsgivaravgift

Arbetsgivaravgiften utgår på summan av utbetalda löner. Därvid bortses från den del av varje arbetstagares lön som för år räknat överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Hänsyn tas inte heller till arbetstagare, vars lön under året understigit 500 kr. Avgiften utgår med 3,2 %. Därav går 12/32 till täckande av försäkringskassornas utgifter för sjukvårdsersättning inräknat läkemedel. Återstoden används för att täcka utgifter för tilläggssjukpenning i vad den svarar mot inkomst av anställning (1 och 4 §§). Som riktpunkt gäller att arbetsgivaravgifterna skall täcka 75 % av kostnaderna för tilläggssjukpenning.

Den försäkrades avgift

Den försäkrades avgift (*sjukförsäkringsavgiften*), som till storleken bl. a. är beroende av vilken försäkringskassa den försäkrade är inskriven i, uttas i samband med uppbörd av direkt skatt och uträknas av försäkringskassan efter den klass den försäkrade tillhör. Avgiften avser kassans utgifter för sjukvårdsersättning, grundsjukpenning och tilläggssjukpenning (2 §). Sjukförsäkringsavgiften fastställs av riksförsäkringsverket efter försäkringskassans hörande (6 §). Avgiftsbestämmelserna är följande.

Avgift för sjukvårdsersättning, beräknad för helt år, skall erläggas av inskriven försäkrad, för vilken beräknats till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst vid taxeringen året efter det år avgiften avser. Avgiften skall dock inte erläggas om den försäkrade vid utgången av det år avgiften avser upphört att vara inskriven i kassan eller fyllt 67 år eller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension (sjukbidrag) enligt AFL.

Avgift för grundsjukpenning, beräknad månadsvis, skall erläggas under förutsättning dels att den försäkrade under det år avgiften avser varit placerad i sjukpenningklass, dels att det för honom beräknats till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst för det år avgiften avser.

Avgifterna för sjukvårdsersättning och grundsjukpenning skall var för sig vara lika stora för alla avgiftpliktiga försäkrade inom samma försäkringskassa. Dessa avgifter får dock tillsammans inte överstiga en tiondel av den försäkrades till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst.

Avgift för tilläggssjukpenning skall erläggas av den som under det år avgiften avser varit tillförsäkrad tilläggssjukpenning och beräknas för varje månad under vilken den försäkrade varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre. Denna avgift varierar med inkomsten men skall vara lika stor för alla inom en försäkringskassa som tillhör samma sjukpenningklass.

Den som fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst befrias från avgift för grundsjukpenning och tilläggssjukpenning för varje hel månad av tjänstgöringstiden. För sjömän gäller särskilda regler.

F. n. varierar storleken av sjukförsäkringsavgiften mellan försäkringskassorna beroende främst på regionala variationer i utgifterna för försäkringen men också på varierande förvaltningskostnader.

Statsbidrag

Statsbidrag utgår med 55 % av kostnaderna för sjukvårdersättning, grundsjukpenning, barnstillägg och moderskapspenning. Till de kostnader för sjukvårdersättning som avser sjukhusvård i Sverige utgår dock inte statsbidrag (7 §).

2.4.2 Yrkesskadeförsäkringen

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen finansieras helt genom arbetsgivaravgifter och den frivilliga på motsvarande sätt genom avgifter av dem som tecknat försäkringen. Underlaget för arbetsgivaravgiften är i princip detsamma som gäller för avgiften till sjukförsäkringen.

2.4.3 Den allmänna pensioneringen

Tilläggs pensioneringen finansieras i vad gäller inkomst av anställning genom avgifter från arbetsgivarna. Avgiftsunderlaget är i stort sett detsamma som för arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen. Vid bestämmandet av avgiftsunderlaget avräknas emellertid ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året (19 kap. 1 § AFL). Av försäkrad som haft pensionsgrundande inkomst på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete än anställning uttas egenavgift — tilläggs pensionsavgift — svarande mot denna inkomst (19 kap. 3 § AFL).

2.5 Administrationen enligt AFL och YFL

Den allmänna försäkringen och yrkesskadeförsäkringen handhas av riksförsäkringsverket, försäkringskassorna och de lokala skattemyndigheterna. Som besvärinstanser tillkommer dessutom försäkringsrådet och försäkringsdomstolen.

2.5.1 Riksförsäkringsverket

Riksförsäkringsverket är central förvaltningsmyndighet för ärenden om den allmänna försäkringen och har därvid bl. a. att utöva tillsyn över de allmänna försäkringskassorna, att vara besvärsmyndighet för frågor rörande förmåner inom denna försäkring, att betala ut allmän pension, att debitera och uppbära arbetsgivaravgifter och att bedriva försäkringsverksamhet enligt lagen om yrkesskadeförsäkring och militärersättningsförfordningen m. fl. författningar.

Tillsynen över lokalorganisationen, i första hand försäkringskassorna men även i viss utsträckning de lokala skattemyndigheterna, handhas av verkets tillsynsbyrå. Vad beträffar de lokala skattemyndigheterna avser tillsynsverksamheten arbetet med beräkning av pensionsgrundande inkomst. Byrån utarbetar anvisningar för lokalorganisationen och lämnar direktiv och råd i övrigt rörande verksamhetens bedrivande.

I besvärärenden rörande den allmänna försäkringen är riksförsäkringsverket första besvärinstans. Inom verket finns för denna arbetsuppgift en besväravdelning.

Utbetalningen av allmän pension omhänderhas av riksförsäkringsverkets tekniska byrå. Genom byråns dataanläggning ombesörjs också utbetalning av yrkesskadelivräntor, och anläggningen utnyttjas även för debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter. Arbetet i övrigt med att debitera och uppbära arbetsgivaravgifter till den allmänna försäkringen och yrkesskadeförsäkringen (liksom byggnadsforskningsavgift, allmän arbetsgivaravgift, lönegarantiavgift, arbetarskyddsavgift och redareavgift för sjöfolks pensionering) utförs av verkets avgiftsbyrå.

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen och närstående ersättnings-system administreras numera av riksförsäkringsverket ensamt. De s. k. socialförsäkringsbolagen som tidigare varit verksamma på detta område vid sidan av verket kan dock t. o. m. år 1973 fortsättningsvis sköta regleringen av skadefall som inträffat före år 1969.

Till följd av bestämmelserna om samordning mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen i fråga om utbetalning av ersättning för yrkesskadefall under de 90 första dagarna efter skadedagen (samordningstiden), regleras mer än 90 % av alla yrkesskadefall helt av försäkringskassorna enligt AFL:s bestämmelser.

Oavsett om yrkesskadefallet slutreglerats under samordningstiden eller ej, sänds anmälan om yrkesskada in till riksförsäkringsverket. Regleringen av yrkesskadefall som pågår efter samordningstidens utgång sköts av riksförsäkringsverket. 1973 års riksdag har dock bemyndigat Kungl. Maj:t att förordna om decentralisering av skaderegleringen i första instans i yrkesskadeärenden till försäkringskassorna (prop. 1973:4, Sfu 1973:1, rskr 1973:15).

2.5.2 De allmänna försäkringskassorna

För varje landstingskommun liksom för varje kommun som inte tillhör landstingskommun skall finnas en allmän försäkringskassa. Då särskilda förhållanden föranleder det, kan dock en försäkringskassas verksamhetsområde omfatta två landstingskommuner eller en landstingskommun och landstingsfri kommun. Antalet försäkringskassor är f. n. 26.

Ledningen av verksamheten inom kassaområdet utövas från kassans centralkontor.

För sjukförsäkringen är försäkringskassorna försäkringsgivare och kassorna har ett självständigt ekonomiskt ansvar för denna verksamhet.

De mera kvalificerade sjukförsäkringsärendena handläggs av central-

kontoren medan lokalkontor handhar de löpande ärendena, huvudsakligen utbetalning av sjukpenning och ersättning för sjukvårdskostnader samt med dessa uppgifter sammanhängande utrednings-, kontroll- och redovisningsfunktioner. Vidare ankommer det på lokalkontoren att föra erforderliga register, fatta beslut om placering av de försäkrade i sjukpenningklass och medverka vid debiteringen av sjukförsäkringsavgifterna.

Inom pensioneringen är försäkringskassorna enbart förvaltningsorgan. Kassorna har sålunda inte ekonomiskt ansvar för pensioneringen.

Försäkringskassorna medverkar f. n. i administrationen av yrkesskadeförsäkringen med mottagning, granskning och vidareändring av skadeanmälningar samt med utbetalning av sjukpenning under samordningstiden. Efter samordningstidens utgång har kassan i vissa fall att förskotta utbetalning av ersättning enligt sjukförsäkringens regler till dess riksförsäkringsverket avgjort om ersättning skall utgå enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Avsikten är att försäkringskassorna med början den 1 juli 1973 skall överta skaderegleringen av huvuddelen av sjukersättningsärendena inom yrkesskadeförsäkringen från riksförsäkringsverket.

2.5.3 De lokala skattemyndigheterna

De lokala skattemyndigheterna beräknar varje år den pensionsgrundande inkomst som ligger till grund för rätten till tilläggspension. Beräkningen sker med ledning av samma uppgiftsmaterial som används vid taxeringen, dvs. självdeklarationer, kontrolluppgifter m. m. Den pensionsgrundande inkomsten rapporteras till länsdatakontoret varefter uträkning sker av pensionspoäng. Länsdatakontoren framställer och tillställer årligen vederbörande försäkringskassa pensionspoängregister omfattande alla försäkrade och deras registrerade poäng för samtliga tidigare år.

De lokala skattemyndigheterna medverkar också med granskning av de arbetsgivaruppgifter som läggs till grund för arbetsgivarnas avgifter till bl. a. tilläggspensioneringen, sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen.

2.6 Sjuklöneförmåner för vissa grupper av anställda

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för sjuklöneförmåner för statsanställda, de allmänna försäkringskassornas anställda, kommunal- och landstingsanställda samt för tjänstemän och arbetare i enskild tjänst. För en utförligare beskrivning hänvisas till sjukpenningutredningens betänkande (s. 28 ff.).

2.6.1 Statsanställda och anställda hos försäkringskassorna

För huvuddelen av de statsanställda gäller s. k. arbetsgivarinträde, vilket innebär att arbetsgivaren betalar ut sjuklön till den anställda och i

gengäld enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § AFL erhåller den sjukpenning som tillkommer arbetstagaren. Sjuklönenivån är densamma under hela sjukdomstiden. Sjuklönen regleras genom avdrag på lönen, varierande mellan 8 och 11 %. Sjuklönen utgör skattepliktig inkomst.

Undantag från arbetsgivarinträde gäller för vissa extra tjänstemän och för tjänsteman som anmäler till arbetsgivaren att han själv önskar uppbära sin sjukpenning. I dessa fall utgår sjuklön endast under insjuknandedag då sjukpenning inte utgår.

Olycksfall i tjänsten och yrkessjukdom jämställs i allmänhet under sjukperiodens första 90 dagar med sjukdom. Om tjänstledighet av sådan orsak sträcker sig över nämnda tidsrymd prövas fallet av riks försäkringsverket. Befinns därvid att orsaken till ledigheten är yrkesskada, utbetalas ett retroaktivt belopp som motsvarar de sjukavdrag som gjorts under de första 90 dagarna. I princip gäller nämligen för sjuklöneberättigad att full lön skall utgå vid yrkesskada. Om kroppsskada åsamkats i tjänsten och arbetsgivaren bedömer skadan vara förorsakad av uppenbart olycksfall utbetalas full lön löpande även under den första tiden.

När anställd uppbär sjukpenning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring på grund av yrkesskada i statligt reglerad anställning — arbetsgivarinträde förekommer inte enligt YFL — innebär detta att en del av lönen blir skattefri. För att inte denna skattefrihet skall leda till överkompensation görs ett s. k. yrkesskadeavdrag från lönen.

Under tjänstledighet för barnsbörd utgår avlöningsförmåner efter samma regler som vid sjukdom. Lön vid barnsbörd kan erhållas under högst 180 dagar. Förutsättningen för sådan lön är att anställningen varat viss tid, i regel minst 270 dagar.

För löneplansanställda hos försäkringskassorna gäller i fråga om sjuklön, lön vid olycksfall och yrkessjukdom samt lön vid barnsbörd samma bestämmelser som för statsanställda. För övriga anställda hos försäkringskassorna utgår vid sjukdom sjukpenning enligt AFL.

2.6.2 Kommunal- och landstingsanställda

Kommunal- och landstingsanställda uppbär enligt avtal — utöver sjukpenning från försäkringskassan enligt AFL — kompletterande ersättning (sjuklön) från arbetsgivaren. Den anställda garanteras en total kompensation för inkomstbortfall under tjänstledighet för sjukdom eller havandeskap motsvarande 90 % av lönen oberoende av sjuktidens längd. Havandeskapslön kan utgå under högst 180 dagar. Tillfälligt anställd personal saknar dock rätt till sjuklön vid sjukdom och havandeskap.

Vid frånvaro på grund av olycksfall, misshandel eller smittosam sjukdom i samband med tjänsten utgår ersättning motsvarande full lön under högst 365 kalenderdagar. För tid därefter utgör sjuklönen i regel 90 % av lönen. Vid annan i tjänsten ådragen yrkesskada utgör sjuklönen 90 % under samordningstiden. Varar ledigheten längre utgår i efterhand full kompensation från första dagen.

För de sjukdagar, då sjukpenning enligt AFL inte utgår, svarar

arbetsgivaren för den garanterade sjuklönen i dess helhet. För övriga sjukdagar inom sjuklönnetiden sker en samordning av sjukpenning från försäkringskassan och de sjuklöneförmåner från arbetsgivaren som den anställda erhåller. Från dagslönen görs av arbetsgivaren ett s. k. sjukpenningavdrag, vars storlek bestäms med beaktande av den skattefrihet som gäller för sjukpenning.

2.6.3 Tjänstemän i enskild tjänst

Beträffande tjänstemän i enskild tjänst är bestämmelserna om sjuklön likartade för de TCO-anslutna förbunden. Bestämmelserna om sjuklön finns i kollektivavtalen om allmänna anställningsvillkor.

För dag då sjukpenning från försäkringskassa enligt AFL inte utges, utgår full lön. För övriga sjukdagar inom sjuklöneberättigad tid görs av arbetsgivaren sjukavdrag från dagslönen enligt särskild tabell. Återstoden av dagslönen, minskad med sjukavdraget, utgör sjuklön. Tillsammans ger förmånerna från försäkringskassa och arbetsgivare i princip full kompensation för inkomstbortfallet under sjukdom. Sjuklönnetiden varierar mellan olika branscher och är även beroende av anställningstidens längd. I regel utgår sjuklön under ca tre månader. Havandeskapslön utgår i regel under två månader. Storleken därav varierar och viss tids anställning är en förutsättning för sådan lön.

2.6.4 Arbetare i enskild tjänst

Med några undantag har de privatanställda inom LO-kollektivet tidigare inte haft några sjuklöneförmåner. Till undantagen har hört handeln samt vissa andra områden, där sjuklön av varierande konstruktion förekommit. I 1971 års avtalsuppgörelse mellan LO och SAF ingick en överenskommelse om en avtalsgruppsjukförsäkring (AGS). Denna trädde i kraft den 1 september 1972 och kan beräknas komma att omfatta ca 1,2 milj. anställda.

AGS är en s. k. lång sjukförsäkring, som utfaller efter en karenstid av 30 dagar. Ett särskilt bolag, Arbetsmarknadsförsäkringar sjukförsäkringsaktiebolag (AMF-sjukförsäkring) handhar administrationen av försäkringen.

Försäkringen gäller anställda mellan 18 och 67 år och ett villkor är att den anställda är placerad i sjukpenningklass enligt AFL. För att kunna omfattas av försäkringen fordras vidare att den anställda fullgjort viss kvalifikationstid hos en arbetsgivare eller, i branscher där arbetsförhållandena är sådana att man normalt byter arbetsgivare relativt ofta, inom branschen. Kvalifikationstiden är 208 timmar under ett kalenderkvartal. Sedan kvalifikationstiden fullgjorts gäller försäkringen för den anställda, så länge vederbörande arbetar minst 208 timmar varje kalenderkvartal. Försäkringen gäller med ett efterskydd under två kalenderkvartal vid arbetslöshet eller övergång till anställning där någon försäkring ej gäller. Efterskyddet kan i vissa fall förlängas.

Om den försäkrade erhåller sjuklön genom annan anställning eller får ersättning genom annan avtalsenlig sjukförmån, nedsätts dags- resp. månadsersättningen från AGS med värdet av de övriga ersättningarna efter avdrag för eventuell skatt.

Då hel sjukpenning utges från försäkringskassan, lämnas hel dagsersättning från AGS. Vid halv sjukpenning lämnas halv dagsersättning. Hel dagsersättning är lägst två kr. (i sjukpenningklass 2–10) och högst 10 kr. (i sjukpenningklass 21). Ersättningen från AGS är skattefri.

Överenskommelsen om AGS gäller t. v. och med en ömsesidig uppsägningstid av sex månader. Den kan dock inte uppsägas att upphöra före den 1 januari 1980. Mellan förbunden på ömse sidor har träffats kollektivavtal om AGS. I förhandlingsprotokollet mellan SAF och LO angående AGS anges bl. a. följande (§ 11):

Om förutsättningarna för avtalet eller för denna överenskommelse skulle undergå mer väsentliga förändringar, skall avtalet kunna upphöra eller ändras på grund härav utan iakttagande av regeln om uppsägningstid. Exempel på sådana väsentliga förändringar utgör ändringar av den allmänna försäkringen, annan sociallagstiftning eller skattelagstiftning – såsom införande av skatteplikt för sjukpenningen jämligt AFL.

Sedan den 1 januari 1972 finns en trygghetsförsäkring för anställda inom bleck- och plåtslageri- samt stuveribranscherna. Enligt denna har arbetstagare som skadats genom olycksfall i arbetet bl. a. rätt till ersättning motsvarande inkomstbortfallet. För tid upp t. o. m. 30 dagar beräknas inkomstbortfallet på grundval av den sjukpenningklass som den skadade tillhör. För tid därefter ger försäkringen ersättning enligt skadeståndsrättsliga regler; dock ersätts endast nettoförlusten, vilket innebär att exempelvis ersättning enligt AFL och YFL samt förmåner från AGS avräknas. Den nu nämnda trygghetsförsäkringen har stått som förebild för ett avtal om liknande förmåner som senare träffats för statsanställda.

2.7 Tidigare överväganden

Obligatorisk sjukförsäkring genomfördes år 1955. I samband därmed togs i prop. 1954:64 upp frågan om den skattemässiga behandlingen av sjukpenning från sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. Beträffande sjukförsäkringen framhöll departementschefen i propositionen (s. 21) att de olägenheter som i vissa fall kunde uppkomma genom skattefrihet för ersättningsbeloppen i varje fall i då rådande läge var mindre tungt vägande än de olägenheter som skulle bli följden om ersättningarna gjordes skattepliktiga. I fråga om yrkesskadeförsäkringen uttalade departementschefen (s. 45 f) att det måhända skulle vara riktigast att beskatta utfallande belopp. Emellertid skulle, framhöll departementschefen, en beskattad sjukpenning vid yrkesskada bli av lägre värde än den obeskattade sjukpenningen enligt sjukförsäkringslagen. Med hänsyn till samordningen mellan de nämnda ersättningsformerna ansåg sig departementschefen kunna föreslå att inte heller sjukpenning inom yrkesskade-

försäkringen skulle beskattas hos mottagaren. Propositionen bifölls av riksdagen.

Frågan om skatteplikten för angivna förmåner har under tiden efter 1955 tagits upp i olika sammanhang.

År 1959 yrkades i motioner att riksdagen skulle begära utredning av frågan om de sociala förmånernas beskattning i hela dess vidd. Bevillningsutskottet (BeU 1959:57) ville inte bestrida att en samlad översyn av gällande beskattningsregler på detta område ur vissa synpunkter kunde vara motiverad. Emellertid utgick utskottet från att Kungl. Maj:t hade uppmärksamheten riktad på frågan och att åtgärder för att åstadkomma största möjliga likformighet i fråga om de sociala understödens och bidragens beskattning efter hand skulle bli vidtagna. Utskottet ansåg därför anledning inte föreligga att begära särskild utredning.

I sitt betänkande (SOU 1961:29) Förtidspensionering och sjukpenningförsäkring m. m. föreslog 1958 års socialförsäkringskommitté att skattefrihet för sjukpenning skulle behållas. Kommittén framhöll att, om skatteplikt infördes, frågan uppkom huruvida skattskyldighet borde föreligga för samtliga utbetalade sjukpenningbelopp oavsett deras storlek eller huruvida förmåner understigande visst belopp per år eller belöpande på viss kortare tid borde undantas från beskattning. En begränsning på ena eller andra sättet skulle enligt kommittén säkerligen bli nödvändig. Skulle sjukpenningen bli skattepliktig, måste sjukassorna bli skyldiga att åtminstone i viss omfattning göra avdrag för källskatt och att lämna taxeringsmyndigheterna uppgift om utgivna belopp. Sådan skyldighet skulle medföra avsevärt merarbete för sjukassorna. Praktiska skäl talade således enligt kommittén mot beskattning. Vidare skulle det bli erforderligt att väsentligt höja beloppen i sjukpenningsskalan. En sådan höjning skulle såväl öka de försäkrades avgifter till försäkringen som kräva en höjning av arbetsgivarnas bidrag till denna, framhöll kommittén.

Betänkandet låg till grund för prop. 1962:90 med förslag till lag om allmän försäkring, m. m. I propositionen (s. 275) anförde departementschefen att, vilken uppfattning i saken som än kunde vara den principiellt riktiga eller den mest konsekventa, han ansåg att det av uppördstekniska och andra praktiska skäl inte då var möjligt att göra sjukpenningen skattepliktig.

Vid 1966 års riksdag diskuterades ånyo frågan om beskattning av sjukpenning i samband med en proposition med förslag om utökning av antalet sjukpenningklasser och höjning av sjukpenningens kompensationsgrad. Dessa åtgärder vidtogs under förutsättningen att sjukpenningen liksom dithills skulle vara skattefri. Detta medförde att kompensationsgraden kunde variera beroende på bl. a. inkomstläge och beskattningsförhållanden, t. ex. om sambeskattnings tillämpades eller inte. I den nämnda propositionen framhölls (prop. 1966:113 s. 31) att en annan ordning torde förutsätta beskattad sjukpenning, varigenom sjukpenningen skulle bli mer jämförbar med sjuklön i fråga om anpassning till individuella förhållanden. Avslutningsvis uttalades att hithörande frågor avsågs bli prövade i ett annat sammanhang. Andra lagutskottet (2LU 1966:47

s. 42) förordade att verkningarna av reformen skulle följas och att, om erfarenheterna gav anledning därtill, den översyn av reglerna som visade sig påkallad skulle verkställas. Utskottet anslöt sig alltså till propositionen i denna del.

Frågan om beskattning av socialförsäkringsförmåner har därefter behandlats vid 1968 och 1969 års riksdagar.

3. Utredningen

3.1 Skattefrihetens effekter m. m.

Utredningens uppgift har enligt direktiven varit att utreda de tekniska förutsättningarna för att inordna bl. a. sjukpenningen i beskattningssystemet. Därvid har utredningen haft att ägna särskild uppmärksamhet åt frågor om sammanträffande av olika förmåner och överkompensation. För att belysa överkompensationsproblemet har utredningen gjort en analys av skatteeffekten inom sjukpenningförsäkringen.

Analysen har skett med hänsyn dels till lönekuverteffekten — dvs. arbetsinkomsten efter preliminärskatteavdrag — och dels till slutskatteeffekten. Innebörden av dessa båda begrepp belyses av följande exempel. Det antas att vid en årsinkomst av 24 000 kr. (2 000 kr./månad) den slutliga skatten uppgår till 30 %, alltså 7 200 (600 x 12) kr. och att skatten vid en årsinkomst av 20 000 kr. (1 666 kr./månad) utgör 27 % av inkomsten eller 5 400 (450 x 12) kr. Den preliminära skatten vid den högre inkomsten är 600 kr./månad och vid den lägre 450 kr./månad. Om en skattskyldig, som vid arbete hela året har en årsinkomst på 24 000 kr., på grund av sjukdom förlorar sin arbetsinkomst under två månader, blir hans skattesituation i exemplet som följande. Den preliminära skatt som inbetalas för var och en av de tio månaderna han arbetar uppgår till (10 x 600) 6 000 kr. På grund av inkomstbortfallet under två månader blir hans skattepliktiga årsinkomst (24 000—2 000—2 000) 20 000 kr. och hans slutliga skatt 5 400 kr. Resultatet blir en överskjutande skatt på 600 kr. Den sjukpenning som uppburits under sjuktiden påverkar inte beräkningen eftersom sjukpenningen är skattefri.

Exemplet visar att den skattskyldige av sin arbetsinkomst netto efter (preliminär) skatt på grund av sjukdomen förlorar 1 400 kr./månad (2 000—600) eller ca 46 kr./dag (lönekuverteffekt). Uppbär han under sjuktiden en skattefri sjukpenning enligt sjukpenningklass 16 med 37 kr./dag erhåller han då genom sjukpenningen en kompensation för inkomstbortfallet som uppgår till ca 80 %. Men därutöver får han i samband med den slutliga skatteregleringen ett ytterligare belopp (600 kr.) i form av skatteåterbäring. Vad han på detta sätt sammanlagt erhåller (slutskatteeffekten) blir över 100 %, således en överkompensation.

Utredningen har funnit att, om man enbart ser till lönekuverteffekten, nuvarande system ger en kompensationsnivå av i genomsnitt något över 80 %. Den lägsta kompensationsnivån är 74 % och den högsta 88 %. Ser man däremot till slutskatteeffekten är kompensationsnivån genomgående högre. Från sjukpenningklass 10 upp till klass 17 ligger nivån i klassbotten (inkomst i nedre delen av sjukpenningklassen) något över 100 % och i klasstoppen något därunder. Från klass 18 (motsvarande inkomster mellan 30 000 och 33 000 kr.) upp till inkomster något under 50 000 kr. i klass 21 ligger kompensationsnivån genomgående över 100 %. I vissa inkomstlägen — 33 000, 36 000 och 39 000 kr. — stiger kompensationsnivån upp mot 130 %.

Som framgår av dessa siffror har utredningen funnit att kompensationsgraden, om man ser till slutskatteeffekten, varierar avsevärt såväl inom varje klass som mellan de olika klasserna. Spridningen i kompensationsgrad mellan klassbotten och klasstoppen utgör omkring 15 % i flertalet klasser. Språnget i kompensationsgrad vid övergång från en klass till en intilliggande uppgår i några fall till över 20 %, från klass 18 till klass 19 inemot 30 %.

Mot bakgrund av analysen uttalar utredningen att det till följd av skattesystemets konstruktion f. n. föreligger ett betydande överkompensationsproblem. Utredningen framhåller att denna överkompensation i huvudsak kommer de korttidssjuka till del. För dem som är sjuka under längre tid uppkommer inte någon överkompensation av betydelse på grund av skattereglerna.

Utredningen har vidare i detta sammanhang pekat på att genom att sjukpenningen är skattefri de genom beskattningen redovisade inkomsterna inte utvisar de verkliga inkomsterna för den som råkat ut för sjukdom. Detta kan leda till att, i de fall en social förmån är inkomstprövad med anknytning till storleken av den beskattningsbara inkomsten – t. ex. bostadstillägget till barnfamiljer – den som uppburit sjukpenning kan erhålla sådan förmån även om hans faktiska inkomstnivå egentligen inte skulle motivera det. Vid en beskattning av sjukpenningen kan en mera rättvis jämförelse mellan olika personers inkomstförhållanden härvidlag åstadkommas.

Nuvarande system medför som regel att en avsevärd del av den totala kompensationen kommer den berättigade till del först efter den slutliga skatteavräkningen. Denna del av kompensationen kan man – med hänsyn till att förmånen skall ge stöd under den tid då inkomstbortfallet föreligger – enligt vad utredningen påpekar inte räkna med när man fastställer regler om förmåner vid olika former av inkomstbortfall. Följden blir antingen överkompensationseffekter eller en låg förmånsnivå under stödtiden. Utredningen har funnit att, vare sig följden blir den ena eller andra, fog finns för omdömet att de insatser som görs för att trygga försörjningen under tid då den ordinarie inkomsten bortfallit inte kommer till optimal nytta.

3.2 Utredningens förslag

3.2.1 Allmänt

Enligt utredningens uppfattning bör – om en övergång till beskattade förmåner beslutas – skatteplikten omfatta sjukpenning enligt AFL, YFL och närstående ersättningssystem som grundas på förvärvsinkomst av minst 4 500 kr. för år. Om föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn införs i enlighet med familjepolitiska kommitténs förslag i betänkandet (SOU 1972:34) Familjestöd, bör också dessa förmåner beskattas. Vad beträffar ersättning vid arbetslöshet bör dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen och kontant arbetsmarknadsstöd bli skatteplik-

tiga. Det f. n. utgående omställningsbidraget, som avses bli bibehållet övergångsvis, är redan skattepliktigt. Om utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning skall föras in i skattesystemet, föreslår utredningen att beskattningen skall omfatta grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg.

3.2.2 Sjukpenningens utformning

Om sjukpenningen görs skattepliktig och i samband därmed beloppen höjs, blir sjukpenningen mer jämförbar med sjuklön. I ett sådant system bör enligt utredningen sjukpenningen kompensera bortfall av förvärvsinkomst med en för samtliga sjukpenningberättigade lika stor andel av bortfallen inkomst.

Klassplaceringssystemet har, framhålls det, ett begränsat antal klasser med stora intervaller mellan klassbotten och klasstoppen. Försäkrade med upp till 3 000 kronors skillnad i årsinkomst sammanförs till en och samma sjukpenningklass. Härigenom är i systemet inbyggt ett moment som motverkar en från kompensationssynpunkt likformig sjukersättning. Skillnaderna i kompensationsgrad kan bli betydande. Vid beskattning av sjukpenningen och med de förhållandevis höga sjukpenningbelopp som i samband därmed blir aktuella accentueras nyss påtalade nackdelar. Med hänsyn härtill förordar utredningen att klassplaceringssystemet överges.

Utredningens förslag innebär att den sjukpenning som skall utgå anknyts direkt till den hos försäkringskassan registrerade årsinkomsten utan tillämpning av några sjukpenningklasser. Med årsinkomst avses liksom f. n. den framtida beräknade inkomsten av förvärvsarbete. Sjukpenningen föreslås utgå som en viss bestämd procentuell andel av den för dag räknat bortfallna inkomsten. Härigenom undviks de variationer i kompensationsgrad som följer av systemet med sjukpenningklasser. För att den registrerade inkomsten, varpå sjukpenningen grundas, skall bli så rättvisande som möjligt, förordar utredningen att försäkringskassan självmant, i den utsträckning som skäligen påkallas, genom förfrågningar hos de försäkrade och på annat lämpligt sätt införskaffar uppgifter om ändringar i inkomstförhållandena och andra omständigheter som har betydelse för sjukpenningförsäkringen. Det är avsett att de försäkrade i princip årligen efter förfrågan från kassan skall få tillfälle att lämna aktuella inkomstuppgifter. Utredningen förutsätter att riksförsäkringsverket lämnar närmare anvisningar om tillvägagångssättet och omfattningen av kontrollen. Utöver detta skall den försäkrade, liksom hittills, ha rätt och skyldighet att till kassan anmäla inkomständringar av betydelse i sammanhanget.

Enligt nuvarande ordning bestämmer de lokala skattemyndigheterna pensionsgrundande inkomst för tilläggspension. Därvid beaktas inkomst av förvärvsarbete ned till ett belopp motsvarande det vid inkomstårets ingång gällande basbeloppet. Utredningen föreslår att skattemyndigheterna i fortsättningen även tar med inkomst av förvärvsarbete ned till deklaraionspliktsgränsen 4 500 kr. Den av skattemyndigheterna sålunda

bestämda årsinkomsten av anställning och av annat förvärvsarbete förs över till ADB-systemet för att bl. a. tjäna till ledning vid den årliga uppföljningen av de försäkrades inkomstförhållanden.

För varje inskriven försäkrad med förvärvsinkomst som berättigar till anslutning till sjukpenningförsäkringen skall enligt utredningens förslag försäkringskassan fastställa en årsinkomst, avrundad till jämnt hundratal kronor. Denna inkomst utgör den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Därvid skall man, såsom f. n., skilja på inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete.

I fråga om tidpunkt för försäkringskassans beslut om ändring av sjukpenninggrundande inkomst föreslår utredningen att en väntetid av 15 dagar alltid skall tillämpas från det anmälan om inkomständring kommit in. Detta innebär att det nuvarande förbudet mot ändring av sjukpenningens storlek under sjukdom upphävs. Sedan 15 dagar gått efter det anmälan om ändrad inkomst kommit in till försäkringskassan skall sjukpenningen alltid grundas på den nya inkomsten. När sjukpenninggrundande inkomst fastställs i samband med inskrivning i försäkringskassa bör dock enligt utredningen, på motsvarande sätt som nu sker, den fastställda inkomsten gälla fr. o. m. tidpunkten för inskrivningen.

3.2.3 Inkomstgränser m. m.

Den nedre inkomstgränsen för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen har enligt vad utredningen konstaterar genom åren tämligen nära följt deklaraionspliktsgränsen. Nuvarande inkomstminimum, 1 800 kr., bestämdes vid AFL:s tillkomst år 1962. Med hänsyn till utvecklingen sedan dess anser utredningen befogat att gränsen nu höjs på samma sätt som deklaraionspliktsgränsen och att således nedre inkomstgränsen för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen sätts vid 4 500 kronors årlig förvärvsinkomst. Den övre gränsen för årsinkomst av förvärvsarbete som skall grunda rätt till sjukpenning bör enligt utredningen liksom inom tilläggspensioneringen direkt anknytas till basbeloppet enligt AFL och vara 7,5 gånger det basbelopp som gäller vid ingången av året. På grundval av 1973 års förhållanden skulle högsta sjukpenninggrundande inkomst därigenom bli avrundat 54 700 kr.

I anslutning till förslaget om höjning av den nedre inkomstgränsen föreslår utredningen att försäkrade som vid tiden för lagändringens genomförande är sjukpenningförsäkrade men vilkas inkomster ligger under den nya inkomstgränsen övergångsvis får behålla sin sjukpenningförsäkring enligt nuvarande bestämmelser så länge de har inkomst uppgående till nu gällande 1 800 kr. per år. Sådan sjukpenning avses vara skattefri även i fortsättningen.

3.2.4 Sjukpenningens kompensationsnivå m. m.

Sjukpenningen ger f. n. omkring 80 % kompensation för inkomstbortfallet under sjuktiden (lönekuverteffekt). Den nuvarande skattefriheten

för sjukpenningen medför, såsom förut nämnts, att den sjuke förutom själva sjukpenningen får även en skatteåterbäring vid den slutliga skatteavräkningen. Vid ett införande av beskattad sjukpenning öppnas, framhåller utredningen, möjlighet att göra den totala kompensationen tillgänglig redan under sjuktiden. En förstärkning av kompensationsnivån inom sjukförsäkringen är därför befogad enligt utredningen, som anser att en kompensationsnivå inom den allmänna sjukförsäkringen uppgående till 90 % av inkomstbortfallet är försvarbar från samhällsekonomisk synpunkt.

Om kompensationsnivån inom sjukförsäkringen fastställs till 90 %, bör sjukpenningen per dag utgöra $1/365$ av 90 % av den enligt vad förut sagts fastställda sjukpenninggrundande inkomsten. Sjukpenningbeloppet avrundas till helt krontal (50 öre och högre uppåt, 49 öre och lägre nedåt).

Till den nuvarande sjukpenningen utges barntillägg för barn under 16 år. Utredningen framhåller att detta har gällt alltsedan den allmänna sjukförsäkringen infördes år 1955. Eftersom sjukpenningens kompensationsgrad bedömdes uppgå till ca två tredjedelar av nettointkomsten, kunde det då vara naturligt att ge ett ytterligare ekonomiskt stöd till försäkrad med barn. Med hänsyn till att kompensationsgraden inom sjukförsäkringen sedan dess har höjts till ca 80 % och att det nu föreslås en ytterligare höjning till 90 % finns det enligt utredningen inte lägre fog för att utge barntillägg till sjukpenningen.

Sjukpenning från hemmamakeförsäkringen och den frivilliga sjukpenningförsäkringen föreslås bli undantagen från beskattning. Mot bakgrunden av förslaget att barntillägget till sjukpenningen skall avskaffas konstaterar utredningen att det uppkommer behov av en uppräknings sjukpenningen till hemmamake. Barntillägg utgår f. n. i drygt hälften av sjukfallen i hemmamakeförsäkringen. På grund av garantireglerna uppgår barntillägget vanligen till 2 kr. per dag. Med bortseende från att inte alla hemmamakar är berättigade till barntillägg finner utredningen det av administrativa skäl lämpligast att generellt räkna upp hemmamakesjukpenningen från 6 till 8 kr., skattefritt. Utredningen föreslår även en höjning för studerande och hemmamakar av det belopp för vilket frivillig sjukpenning resp. sjukpenningtillägg skall kunna tecknas, så att de totala sjukpenningförmånerna kan uppgå till högst 20 kr., skattefritt.

3.2.5 Sammanträffande av förmåner

I direktiven till utredningen uttalades att risk för överkompensation kan uppkomma genom att den försäkrade under sjukdom uppbär sjuklön från arbetsgivare och försäkringsförmåner från annat håll eller genom att den försäkrade samtidigt uppbär förmåner från olika försäkringar. Utredningen skulle därför överväga behovet av lagstiftningsåtgärder ägnade att begränsa möjligheten till sådan överkompensation. Därvid borde utredningen även överväga lämpligheten av viss från samhällsekonomiska synpunkter motiverad självrisk vid sjukdomsfall.

Utredningen erinrar om ett uttalande av föredragande departements-

chefen när den allmänna sjukförsäkringen infördes (prop. 1953:178). Departementschefen anförde där dels att den försäkrade inte genom sjukpenningen fick försättas i bättre ekonomiskt läge än då han är frisk, dels att den obligatoriska sjukpenningförsäkringen borde vara den grund för medborgarnas skydd under sjukdom, efter vilken kompletterande hjälpformer borde anpassas.

Mot bakgrund av de angivna principerna tillkom under år 1955 efter samråd med socialdepartementet en överenskommelse inom försäkringsbranschen som innebar att kompletteringsförsäkringar i enskild regi skulle så begränsas, att den totala kompensationen med hänsyn tagen till skatt uppgick till högst 80 à 90 %.

Sedan betydande utvidgningar av den allmänna försäkringen genomförts och tilläggsförmåner för anställda vid sjukdom genom kollektivavtal vunnit ökad utbredning och omfattning, utfärdade försäkringsinspektionen år 1963 en rekommendation som avlöste den tidigare ordningen. Denna, som accepterades av försäkringsbolagen, innebar att förmånerna från frivillig sjuk- och olycksfallsförsäkring skulle så begränsas att de tillsammans med förmånerna från den allmänna försäkringen och eventuella förmåner på grund av kollektivavtal eller andra tjänsteförmåner kompenserar högst 93 % av den försäkrades förlorade inkomst efter skatt. Den rekommendationen gäller i princip fortfarande.

Utredningen anser att det av samhällsekonomiska skäl är motiverat att upprätthålla principen om en viss självrisk och anser att självriskmomentet bör finnas antingen i form av en karenstid, varigenom man undviker att de kompletterande förmånerna utgår vid korttidsfrånvaro, eller, om förmånen utgår utan karenstid, genom att ersättningen ej ger täckning för hela inkomstbortfallet. Vid sjukfall av kortare varaktighet bör enligt utredningen den sammanlagda kompensationen aldrig överstiga 95 %, vilket överensstämmer med den av Utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet föreslagna överförsäkringsgränsen i arbetslöshetsförsäkringen.

Utredningen erinrar om att de problem som f. n. sammanhänger med bestämmandet av kompensationsnivån vid sjukdom blir väsentligt förenklade vid en omläggning till skattepliktig sjukpenning. I avbidan på att erfarenheter vinnas av hur ett system med beskattad sjukpenning faller ut i tillämpningen föreligger därför enligt utredningen inte anledning att på det berörda området gå in med lagstiftningsåtgärder. Utredningen förutsätter att försäkringsinspektionen utfärdar sådana rekommendationer att de uppställda begränsningarna iakttas vid meddelande av kompletteringsförsäkringar.

Det anförda tar sikte på kompletterande sjukersättning i allmänhet. I vissa typer av fall föreligger särskilda omständigheter. Utredningen syftar här på fall där ersättning för inkomstförlust utgår enligt gällande regler om skadestånd. Dessa innebär i princip att den som uppsåtligen eller genom vårdslöshet vållar personskada är skyldig att till den skadelidande utge full ersättning för den förlust denne lidit. Skadeståndet skall alltså täcka inkomstbortfallet helt och hållet. Skadestånd kan också i vissa fall

utgå oberoende av vållande. Det kan jämkas med hänsyn till den skadelidandes eget medvållande till skadan. Vid beräkningen av skadeståndsbeloppet avräknas bl. a. förmåner från den allmänna försäkringen och yrkesskadeförsäkringen (20 kap. 7 § AFL och 51 § YFL). Skadeståndsrättsliga regler blir ofta aktuella vid olycksfall i arbetet men också i många andra sammanhang, t. ex. vid trafikskador.

Till de nu nämnda reglerna ansluter och kommer i framtiden att ansluta vissa särskilda försäkringsanordningar, t. ex. de på arbetsmarknaden förekommande trygghetsförsäkringarna. Dessa anordningar baserar sig på avtal som i princip innebär att arbetsgivaren åtar sig ett utvidgat skadeståndsansvar till förmån för arbetstagaren, dvs. skadestånd kan utgå oavsett om vållande kan läggas arbetsgivaren till last. Ersättningen enligt trygghetsförsäkringen utgår sålunda i princip enligt skadeståndsreglerna, vilket bl. a. innebär att full ersättning för inkomstbortfallet skall utgå.

Utredningen erinrar om att ersättning i form av skadestånd -- liksom ersättningen från en anordning av trygghetsförsäkringens typ -- är skattepliktig när den utgår för att täcka inkomstbortfall. Emellertid beaktas vid prövning av skadeståndsanspråk inte att annan samtidigt utgående ersättning, t. ex. sjukpenning kan vara skattefri. Detta kan f. n. leda till att den försäkrade överkompenseras, dvs. hans totala ersättning överstiger den verkliga inkomstförlusten. Utredningen framhåller att beskattningen av sjukpenningen löser det nuvarande problemet med överkompensation i här berörda fall. Någon särskild reglering för att eliminera risken för överkompensation erfordras därför inte. Utredningen diskuterar även frågan om den självriskprincip utredningen har hävdats skall gälla även i här avsedda fall och finner att det inte kan bli fråga om att göra gällande någon sådan princip utan att det i skadeståndsfallen får anses riktigt med full ersättning för inkomstbortfallet.

Ett annat specialproblem som utredningen tar upp gäller fall då den skadelidande skyddas av egen sjuk- eller olycksfallsförsäkring med karaktär av s. k. summaförsäkring, dvs. försäkringen lämnar ersättning med på förhand bestämt belopp vid inträffat försäkringsfall utan hänsyn till skadans omfattning i det konkreta fallet. Denna försäkringsform medför f. n. att ersättningen över huvud taget inte beaktas när skadestånd eller annan ersättning skall bestämmas. Utredningen anser att man här, i vart fall t. v., får acceptera viss kompensation över 100-procentnivån. Problemet med överkompensation i dessa fall övervägs f. n. inom skadeståndskommittén och resultatet härav bör enligt utredningens mening avvaktas innan behovet av särskild reglering inom detta begränsade område blir föremål för prövning.

3.2.6 Pensionsgrundande inkomst för tilläggspension

Om förmånerna vid sjukdom och arbetslöshet m. m. görs skattepliktiga öppnas möjlighet att på ett enkelt sätt göra dem pensionsgrundande för tilläggspension. Utredningen föreslår att samtliga förmåner som avses bli skattepliktiga hänförs till pensionsgrundande inkomst för tilläggspension.

Förutom sjukpenning enligt AFL och YFL samt närstående ersättnings-system är dessa förmåner – förutsatt att KSA-utredningens förslag följs – kontant arbetsmarknadsstöd, statligt omställningsbidrag, dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen samt utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning i form av grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg. Vidare föreslår utredningen att om föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn införs, även dessa förmåner skall vara pensionsgrundande. Som en följd härav anses att de nuvarande bestämmelserna i 15 kap. 2 § AFL om förmånligare pensionsberäkning vid sjukdom och arbetslöshet för vissa äldre försäkrade kan utgå.

De pensiongrundande inkomster som enligt förslaget skulle tillkomma uppskattar utredningen komma att utgöra ca 8 % av de sammanlagda framtida pensionsgrundande inkomsterna för år. Om hela det tillkommande beloppet av pensionsgrundande inkomster skulle slå igenom på förmånssidan påverkades väsentligt finansieringen av tilläggs pensioneringen. Femton- och trettioårsreglerna samt specialreglerna i 15 kap. 2 § AFL motverkar emellertid redan nu att de från den försäkrades synpunkt sämre åren drar ned pensionsförmånerna. Med hänsyn härtill finner utredningen anledning anta att ökningen av utgående förmåner kommer att bli mera begränsad än det i det föregående angivna procenttalet kunde synas ge vid handen.

3.2.7 Administration

År 1970 utbetalades sjukpenning till 2,5 milj. försäkrade för ca 5,3 milj. sjukfall i ca 9 milj. poster. Vid beskattning måste kassorna registrera de utbetalda sjukpenningbeloppen för varje försäkrad och ackumulera uppgifterna så att kontrolluppgifter avseende under året utbetald sjukpenning kan tillställas skattemyndigheterna och de försäkrade under januari månad nästföljande år. Utredningen har funnit att det med den omfattning sjukpenningutbetalningarna har torde få anses alltför betungande att i ett manuellt system klara denna arbetsuppgift.

Utredningen har samrått med RAFA-utredningen som f. n. arbetar med utformningen av ett nytt administrativt system för den allmänna pensioneringen. Det nya systemet, som kommer att börja tillämpas under år 1973, innebär bl. a. ökad användning av avancerad ADB-teknik. En ny ADB-anläggning för administrationen av den allmänna försäkringen är under uppbyggnad i Sundsvall.

Vidare bedriver RAFA-utredningen försöksverksamhet inom sjukförsäkringen för att automatisera en betydande del av nuvarande manuellt förda register, bl. a. försäkringsregistret. Även aviseringsförfarandet mellan den allmänna försäkringens register och i första hand folkbokföringens och uppbördsväsendets register avses bli automatiserat. Både central- och lokalkontor avses bli utrustade med bildskärmsterminaler, i regel med därtill kopplade skrivare. ADB-anläggningen förutsätts då vara försedd med s. k. direktåtkomstminne, vilket innebär att lokalkontoren genom bildskärmsterminaler kan få uppgifter direkt från det centrala

registret. Enligt en preliminär tidsplan beräknas genomförandet kunna ske successivt under åren 1975–1977. Det anses dock vara möjligt att påskynda utbyggnaden av ADB-systemet för sjukförsäkringen.

I ett färdigutvecklat ADB-system för sjukförsäkringen bör enligt utredningen flertalet av försäkringskassornas arbetsuppgifter med skatteavdrag kunna utföras utan att den manuella hanteringen av skatteavdragen i kassorna behöver bli så omfattande.

I ADB-anläggningen förutsätts sjukförsäkringens försäkringsregister lagras för hela landet. Terminaler anslutna till datorn skall finnas vid varje central- och lokalkontor. Uppgifter om de försäkrades preliminärskatteförhållanden överförs vid varje årsskifte datatekniskt från skattemyndigheterna till försäkringsregistret. Beslut om jämkning eller existensminimum måste dock den försäkrade själv meddela till försäkringskassan, varefter kassan via terminal överför dessa uppgifter till det centrala registret.

I det automatiserade systemet kommer sjukanmälningar att via terminalen matas in i datorn. Blankett till den försäkrade som behövs för utbetalningen av sjukpenning tillställs därefter den försäkrade direkt från dataanläggningen. Före utsändandet anger datorn på blanketten med ledning av registrerade uppgifter dels den sjukpenning som skall utges, dels det preliminära A-skatteavdrag som skall göras, båda beloppen angivna per dag.

När sjukperioden varat en vecka eller vid friskanmälan dessförinnan skall den försäkrade lämna in denna försäkran ifyllt till lokalkontoret. När sjukpenning utbetalas, innehålls A-skatt med det belopp per dag som angivits på denna försäkran. Den försäkrade behöver alltså inte visa upp debetsedel på preliminär A-skatt för kassan. Genom att tillämplig sjukpenning och tillämpligt skatteavdrag anges på den utsända blanketten erhåller den försäkrade full inblick i förfarandet och får tillfälle att anmäla eventuella felaktigheter i de registrerade uppgifterna.

Efter varje utbetalning av sjukpenning inrapporterar försäkringskassan utbetalt bruttobelopp och innehållen A-skatt via terminal till datorn, där beloppen ackumuleras för varje försäkrad. I det slutliga ADB-systemet kan utbetalningshandlingen skrivas ut automatiskt och tillställas den försäkrade direkt från dataanläggningen så snart erforderliga uppgifter rapporterats in från försäkringskassan. Skatteredovisning sker därefter under resp. uppbörds månader genom s. k. summarisk redovisning.

För försäkrad med B-skatt sker utbetalning utan skatteavdrag. Det utbetalda sjukpenningbeloppet registreras dock även i detta fall i datorn för att beaktas vid framställning av kontrolluppgift.

Datorn framställer vid årets utgång kontrolluppgifter, som sänds ut till de försäkrade. Kontrolluppgift till skattemyndigheterna blir överflödigt genom att uppgift om utbetald bruttosjukpenning och innehållen A-skatt datatekniskt förs över till taxeringsavin.

I fråga om kvarstående skatt uppkommer särskilda problem. Utredningen förordar att kassorna, för att undvika en allt för betungande administration, befrias från att obligatoriskt innehålla sådan skatt även

med ett fullt utbyggt ADB-system. Detta behöver inte hindra att försäkringskassorna i särskilda fall, t. ex. vid lång sjukfrånvaro, kan göra avdrag för kvarstående skatt efter särskild anmodan av den försäkrade eller lokal skattemyndighet.

Det här beskrivna ADB-systemet för sjukpenningförsäkringen beräknas inte kunna vara i funktion förrän under år 1975. Vid ett införande av skattepliktiga sjukpenningförmåner dessförinnan fordras därför ett provisoriskt system i ingångsskedet. Utredningen har funnit att en nödvändig förutsättning för ett provisorium är att sjukförsäkringens försäkringsregister förs in i ADB-systemet. Därigenom skulle de arbetsuppgifter som i samband med skatteavdrag på sjukpenning oundgängligen kräver medverkan av ett ADB-system — registrering av utbetald sjukpenning och innehållen skatt, skatteredovisning och framställning av kontrolluppgifter — kunna ske på avsett sätt. Detta kräver att kassornas centralkontor utrustas med terminaler vid en tidigare tidpunkt än planerats. Övriga arbetsmoment bör enligt utredningen övergångsvis kunna utföras manuellt.

Även om, som förutsatts, försäkringsregistret förs in i ADB-systemet och terminaler för sjukförsäkringens behov installeras vid centralkontoren, kan vid sjukanmälan utskrift av blankett för försäkran för erhållande av sjukpenning inte ske automatiskt genom datasystemets försorg, eftersom terminaler för inmatning av sjukanmälan ej finns vid varje kontor. Denna utskrift måste liksom f. n. ombesörjas av lokalkontoren. En konsekvens av detta är att kontoren ej kan automatiskt genom notering på blanketten få uppgift om vilket skatteavdrag som skall tillämpas. Detta avdrag kan dock för provisorietiden göras efter en schablontabell. Tabellen skulle uppta en enda avdragskolumn, upprättad som ett genomsnitt av preliminärskattetabellerna för hela landet. Schabloniseringen medför givetvis en särskild risk för kvarstående eller överskjutande skatt. Utredningen menar dock att denna nackdel inte bör överdrivas och crinrar om att ca 65 % av alla sjukfall varar högst sju dagar. I fråga om det stora flertalet sjukfall kan således antas att skatteavdrag enligt schablontabell inte vållar några större problem. Intet hindrar att man i mera långvariga sjukfall baserar avdraget på den i det särskilda fallet tillämpliga skattetabellen. Den som erhållit beslut om jämkning eller existensminimum får själv förete beslutet för kassan för att det skall kunna beaktas.

I fråga om sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem, som betalas ut av riks-försäkringsverket, bör skatteavdrag regelmässigt ske enligt tillämplig skattetabell och -kolumn.

För försäkrad som har B-skatt skall skatteavdrag ej verkställas hos försäkringskassan. För att kassan skall få kännedom om vilka som har sådan preliminär skatt bör den försäkrade ange detta på försäkran för erhållande av sjukpenning.

3.2.8 Frågor om sjuklön och arbetsgivarinträde

I utredningens direktiv har framhållits som en viktig uppgift att åstadkomma regler som så långt möjligt förenklar administrationen i kassorna i fråga om skatteavdragen. Med hänsyn härtill har utredningen tagit upp frågorna om sjuklön och om arbetsgivarinträde beträffande arbetstagaren tillkommande sjukpenning.

Vad gäller sjuklön med arbetsgivarinträde har utredningen funnit att sådant arbetsgivarinträde liksom hittills bör vara beroende av att kollektivavtalad sjuklön föreligger (frivilligt arbetsgivarinträde). Arbetsmarknadsparternas medverkan ger en viss garanti för att denna form av sjuklön förbehålls fall där en godtagbar tillämpning kan påräknas. I samband med att sjukpenningen görs skattepliktig och sjukpenningbeloppen därmed höjs, skapas enligt utredningens mening förutsättningar för en utvidgad användning av sjuklön med arbetsgivarinträde.

Utredningen har även övervägt möjligheterna att införa en skyldighet för arbetsgivare att obligatoriskt och utan återkravs rätt mot sjukförsäkringen utge sjuklön under begränsad tid när en anställd blir sjuk. Utredningen erinrar att enligt tillgängliga statistiska uppgifter ca 65 % av alla sjukfall för försäkrade med anställningsinkomst är avvecklade efter sju dagar. Drygt 4,8 milj. försäkrade är f. n. sjukpenningklassplacerade, och av dem är ca 3,6 milj. försäkrade med enbart anställningsinkomst. Om en obligatorisk sjuklöneperiod vid sjukdom sattes till sju dagar, kunde, framhåller utredningen, mer än hälften av samtliga sjukfall regleras utan att sjukförsäkringen behövde träda in. Med en skattepliktig sjukpenning skulle detta, totalt sett, innebära betydande förenklingar.

Mot den nyss angivna bakgrunden har utredningen som ett alternativ för vidare bearbetning framfört förslag att för arbetsgivare föreskrivs skyldighet att under de sju första dagarna av varje sjukperiod, inräknat insjuknandedagen, utge sjuklön vid sjukdom till arbetstagare, som utfört arbete i anställning hos arbetsgivaren av viss varaktighet. Den som inte uppfyller kravet på anställning av viss varaktighet eller är arbetslös skulle ha rätt att vid sjukdom få sjukpenning från försäkringskassan enligt vanliga regler. Tre av utredningens experter har i särskilda yttranden framfört erinringar mot övervägandena om obligatorisk sjuklön. Experterna Johansson och Lundberg har främst hävdade att systemet skulle medföra ett ökat beroende för de anställda i förhållande till arbetsgivaren och att arbetsgivarna skulle få ett ökat intresse av att styra sin personalrekrytering på ett sådant sätt att sjukfrånvaron hölls nere. Experten Svensson har anfört att skyldighet att utge sjuklön inte kan åläggas alla arbetsgivare oavsett verksamhetens storlek och art. Såväl omfattningen som utformningen av en arbetsgivarbetald period är frågor som det bör tillkomma arbetsmarknadsparterna att träffa avtal om.

3.2.9 Kostnads- och finansieringsfrågor

Sjukpenningutredningen beräknar att de totala kostnaderna för sjukpenningförsäkringen med den föreslagna utformningen ökar från f. n. ca

2 850 milj. kr. till närmare 4 400 milj. kr. för år i samband med övergång till skattepliktiga förmåner, allt på grundval av 1971 års förhållanden.

I finansieringsfrågan anför utredningen att, om de beräknade kostnaderna för sjukpenningförsäkringen skulle finansieras på samma sätt som f. n., ökningen skulle komma på arbetsgivaravgifterna och de försäkrades avgifter medan statsbidraget skulle bli oförändrat eller 320 milj. kr. Utredningen påpekar dock att ett annat sätt att finansiera kostnaderna är att det allmänna, som på grund av att sjukpenningen görs skattepliktig får ökade skatteintäkter, svarar för de ökade kostnaderna. Utredningen finner det naturligt att de i anledning av skattebeläggningen ökade skatteintäkterna i första hand används för att finansiera kostnadsökningen.

Vad gäller sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem anför utredningen att arbetsgivarna med nuvarande finansieringsmetod skulle svara för kostnadsökningen inom yrkesskadeförsäkringen, medan staten skulle svara för övriga kostnader. Med hänsyn till att utgiftsökningen förorsakas av att sjukpenningen blir skattebelagd, är det enligt utredningen även här ett alternativ att det allmänna svarar för hela kostnadsökningen, vilken kan uppskattas bli drygt 20 milj. kr.

Enligt utredningens mening bör de aktiva svara för avgifterna till ATP även i fråga om den rätt till tilläggspension som blir följden av att sjukpenning m. fl. här avsedda förmåner görs pensionsgrundande. Arbetsgivaravgifterna liksom egenavgifterna till tilläggspensioneringen bör således avpassas så att de täcker även här avsedda pensionskostnader. På grund av att ökningen av ATP-förpliktelserna torde bli begränsad, anser utredningen emellertid något särskilt beslut avseende avgifterna till ATP med anledning av förslagen t. v. inte vara påkallat. Konsekvenserna i kostnadshänseende kan i stället beaktas i samband med att ATP-avgifterna fastställs för kommande femårsperioder. Först när de nya bestämmelserna tillämpats några år torde man enligt utredningens uppfattning med någon säkerhet kunna bedöma deras inverkan på kostnaderna för tilläggspensioneringen.

Sjukförsäkringsavgifterna uträknas f. n. av försäkringskassorna och debiteras av de lokala skattemyndigheterna. Sjukpenningutredningen föreslår att uträkningen av avgifterna för försäkrade med inkomst av anställning läggs över på de lokala skattemyndigheterna, som bör kunna räkna ut avgifterna med ledning av den av dem bestämda årsinkomsten av anställning. Avgiften bör fastställas till viss procent av denna årsinkomst. Utredningen framhåller att denna metod att räkna ut sjukpenningavgiften för försäkrade i lägre inkomstlägen ger en lägre sammanlagd sjukförsäkringsavgift än nuvarande beräkningsregler. I samma riktning verkar utredningens förslag att nuvarande avtrappningsregel, vilken innebär att avgift för sjukvårdsförmåner och grundsjukpenning tillsammans inte får överstiga en tiondel av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten, i fortsättningen skall tillämpas på hela sjukförsäkringsavgiften. Det föreslagna förfarandet förutsätter att skattemyndigheten liksom f. n. får uppgift från försäkringskassan om vilka som skall påföras avgift.

Försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning kan enligt vad utredningen framhåller bli tillförsäkrad en sjukpenning som i viss mån avviker från den sjukpenning som skulle ha föranletts av den sedermera taxerade inkomsten. Av den anledningen föreslås uträkningen av avgiften för dessa försäkrade liksom f. n. ske hos kassan. Detsamma föreslås gälla för sjukpenningförsäkrad med årsinkomst understigande 4 500 kr. enligt övergångsreglerna.

4. Remissyttrandena

4.1 Allmänt

Mot tanken att beskatta sjukpenningen har inte rests några invändningar. Tvärtom uttalas från de flesta håll tillfredsställelse över att en beskattning nu kan genomföras. Man pekar därvid på att de ojämnheter i fråga om kompensation som nuvarande klassystem medför — såväl mellan klasserna som inom dessa — elimineras liksom överkompensationsproblemet. Vidare framhålls allmänt som en fördel att en beskattning av sjukpenningen möjliggör att man genom taxeringen får en mera rättvisande bild av den försäkrades verkliga inkomstförhållanden, vilket är av betydelse för prövningen av rätten till inkomstprövade förmåner. Slutligen uttalas genomgående tillfredsställelse över att sjukpenningen blir pensionsgrundande inkomst.

SACO uttalar dock att 1972 års skatteutredning har i uppdrag att utreda beskattningens totala marginaleffekter och i samband därmed överväga såväl konstruktionen av statliga bidragssystem som frågan om beskattning i stället för inkomstprövning av bidragen. Det är enligt SACO möjligt att denna utredning därvid kommer fram till förslag som inte överensstämmer med de konstruktioner sjukpenningutredningen nu presenterat. SACO finner dock att rent principiella skäl föreligger för en beskattning av sjukpenningen. Om det bedöms så angeläget att nu införa denna ordning att man inte kan avvakta skatteutredningens förslag kan även enligt SACO:s mening sjukpenningutredningens förslag i sina huvuddrag läggas till grund för lagstiftning.

Beträffande tidpunkten för reformens ikraftträdande anmäler *länsstyrelsen i Stockholms län* betänkligheter av främst ekonomisk natur mot ett genomförande innan ett ADB-system är fullt utbyggt. Enligt *länsstyrelsen* förutsätter förslaget bl. a. att aviseringen från folkbokföringens och uppbördsväsendets register blir automatiserade. Skulle ett provisoriskt system för beskattad sjukpenning genomföras år 1974 torde detta enligt *länsstyrelsens* mening kräva någon form av centralt register inom folkbokföring och uppbörd.

Länsstyrelsen i Hallands län anser att reformen inte kan genomföras förrän ADB-utrustningen hos försäkringskassorna möjliggör helt automatiserade rutiner. Även *länsstyrelserna i Skaraborgs och Norrbottens län* förordar en sådan senareläggning av reformen och åberopar särskilt den betydande tillfälliga ökning av expeditiönspersonal hos försäkringskassorna som det provisoriska systemet förutsätter och som avsevärt fördyrar genomförandet. *Riksrevisionsverket* är likaså kritiskt mot den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet. Verkets uppfattning är att utredningen inte redovisat bärande motiv för provisorisk övergångslösning som skapar administrativa problem och ökade kostnader. *Kammarrätten i Göteborg* förordar — bl. a. mot bakgrund av den långa tid nuvarande system varit rådande — att ikraftträdandet uppskjuts till dess ett fullt fungerande administrativt system finns.

Riksförsäkringsverket konstaterar att det finns möjligheter att genomföra en beskattning av sjukpenningen redan med början den 1 januari 1974. Verket anser dock att utredningens förslag säkerligen skulle kunna anpassas bättre till pågående rationaliseringsarbete inom försäkringskassorna om tidpunkten för genomförandet sättes till den 1 januari 1975. Det skulle dessutom ge kassorna möjlighet att bättre förbereda reformen.

Riksskatteverket finner inte anledning att ifrågasätta det provisoriska system utredningen föreslagit i avvaktan på ett fullt utbyggt ADB-system för sjukförsäkringen. Man betonar dock att skattemyndigheternas kontrollmöjligheter inte får eftersättas eller försvåras. En manuell hantering av det omfattande materialet kan enligt verket medföra risker härför.

Försäkringskasseförbundet anmärker att anspänningen av kassornas resurser under provisorietiden blir betydande men anser dock fördelarna med det föreslagna systemet så vägande att man trots betydande svårigheter och kostnadsökningar måste acceptera ett genomförande redan från ingången av år 1974. En förutsättning härför sägs dock vara att skatteavdrag får verkställas efter en enhetlig schablonatabell. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Västmanlands län*.

I övrigt har utredningens förslag om ikraftträdandetidpunkt tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

4.2 Sjukpenningens utformning

Utredningens förslag att slopa det nuvarande klassplaceringssystemet för att nå en likformig sjukersättning stöds eller lämnas utan erinran av *riksförsäkringsverket*, *riksskatteverket*, *riksrevisionsverket*, *statskontoret*, *länsstyrelsen i Hallands län*, *Landstingsförbundet*, *Kommunförbundet*, *LO*, *TCO*, *Försäkringskasseförbundet*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Folksam*, *LRF* och *Svensk industriförening*.

Riksförsäkringsverket konstaterar därvid att ett övergivande av klassplaceringssystemet inte är någon ovillkorlig förutsättning för beskattning av sjukpenningen men godtar förslaget att införa sjukpenning direkt knuten till sjukpenninggrundande inkomst på de skäl utredningen redovisat. Verket anser dock att vissa justeringar bör ske beträffande skyldigheten att ta hänsyn till beräknade inkomstförändringar. Verket menar att det vanligen föreligger stora svårigheter för den försäkrade att uppskatta sin årsinkomst av förvärvsarbete med sådan noggrannhet att inkomsten annat än tillnärmelsevis kommer att motsvara den faktiska. Mot bakgrund härav anser verket att en årlig förfrågan till de försäkrade rutinmässigt skall göras av försäkringskassorna först då en inte oväsentlig förändring inträtt i försäkrads inkomstförhållanden. Om inkomstavvikelsen skall anges i kronor — den kan möjligen också anges i procent — anser verket att avvikelsen i vanligare inkomstlägen bör uppgå till minst 2 400 kr. per år — motsvarande ca 100 kr. i månaden efter skatt. När det gäller skyldighet att anmäla inkomstförändring anser verket — med hänsyn till att de intervallgränser utredningen tänkt sig har för liten spännvidd och medför avsevärt arbete för försäkringskassorna — att

motsvarande gräns bör övervägas. Däremot anser inte verket att rätten för den försäkrade att anmäla mindre ändringar bör inskränkas. Även statskontoret anser att endast de försäkrade vars uppgifter uppvisar större differenser bör erhålla förfrågan om inkomständring. Riksrevisionsverket, statskontoret och Försäkringskassaförbundet anser likaså att en höjning av den gräns vid vilken inkomstförändring skall anmälas bör ske. Därvid föreslår de båda senare instanserna ett intervall om ca 800 kr.

LO ser ett genomförande av utredningens förslag om en årlig uppföljning av registreringen av sjukpenninggrundande inkomst som en förutsättning för att det nya systemets fördelar skall få full effekt. Liknande synpunkter anlägger Folksam och TCO.

SAF ställer sig negativ till förslaget om att ersätta det nuvarande klassplaceringssystemet med ett system grundat på sjukpenninggrundande inkomst och menar att det föreslagna systemet innebär spekulationsrisker. Föreningen anser att en av de väsentliga svagheter i det nuvarande klassplaceringssystemet – den "eftersläpande" klassplaceringen – skulle kunna undanröjas och vissa av utredningsförslagets fördelar kunna uppnås inom det nuvarande klassplaceringssystemets ram om försäkringskassan varje år – med upplysning om aktuell klassplacering – tillfrågade de försäkrade om de beräknar att förvärvsinkomsten skall föranleda ändrad klassplacering. Är detta inte genomförbart måste enligt föreningen sjukförsäkringsavgiften beräknas efter sådana regler att spekulationsrisken undviks.

Beträffande den tidpunkt från vilken ändrad inkomst skall föranleda ändrad sjukpenning förordar *riksförsäkringsverket* en väntetid av 30 dagar i enlighet med det förslag verket tidigare lagt fram. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* avstyrker ändring av nuvarande regler i detta avseende med motiveringen att inkomstens storlek i många fall inte kan bestämmas rent objektivt. Det skulle därför bli svårt för försäkringskassan att fatta beslut angående ändring av sjukpenninggrundande inkomst och risk för tvister mellan försäkringskassa och den försäkrade skulle uppkomma. *Riksförsäkringsverket* liksom även *riksskatteverket* påpekar att de föreslagna reglerna inte utesluter möjligheter till spekulation. Riksförsäkringsverket erinrar emellertid om de kontrollmedel som står försäkringskassorna till buds för förhindrande härav.

4.3 Inkomstgränser m. m.

Kommitténs förslag i detta avseende lämnas utan erinran eller tillstyrks av de flesta remissinstanser.

Fredrika-Bremer-Förbundet avstyrker förslaget om höjning av den nedre inkomstgränsen för sjukpenningförsäkringen och hävdar att all utgående sjukpenning, inräknat sjukpenning från hemmamakeförsäkringen och den frivilliga försäkringen, måste kunna hänföras till pensionsgrundande inkomst för tilläggspension.

Vad gäller yrkesskadeförsäkringen konstaterar *riksförsäkringsverket* och *yrkesskadeförsäkringskommittén* att 9 § sista stycket YFL innehåller

en regel att den årliga arbetsförtjänsten skall beräknas till 1 800 kr. även om den inte uppgår till detta belopp och att utredningen — i samband med förslaget om höjning till 4 500 kr. av den lägsta inkomstgränsen för sjukpenning enligt AFL — föreslagit en höjning av detta belopp till 4 500 kr. Kommittén konstaterar att förslaget ger bättre sjukpenningförmåner efter samordningstidens slut för en yrkesskadad med en arbetsinkomst understigande 4 500 kr. Däremot får en yrkesskadad med årsinkomst mellan 1 800 och 4 500 kr. enligt kommittén trots den föreslagna ändringen ingen sjukpenning under samordningstiden. Denna försäkring kan inte kommittén tillstyrka. Kommittén konstaterar vidare att höjningen av nyssnämnda minimigräns från 1 800 till 4 500 kr. har betydelse även för beräkningen av yrkesskadelivräntor. Om utredningens förslag skulle antas blir den minsta årliga arbetsförtjänst som ligger till grund för beräkningen av livräntans storlek 4 500 kr. i stället för 1 800 kr. Kommittén ifrågasätter om en sådan höjning av livräntenivån varit avsedd och menar att en ändring av livräntenivån innebär ett föregripande av kommitténs arbete med en reformering av yrkesskadeförsäkringen. Kommittén anser sig emellertid sakna anledning att motsätta sig den höjning av livräntorna som utredningens förslag skulle medföra.

Även LO påpekar att de som drabbas av yrkesskada inte kommer att få sjukpenning under samordningstiden om de uppnått en årlig arbetsförtjänst av 1 800 kr. men ej 4 500 kr.

Såväl *riksförsäkringsverket* som *yrkesskadeförsäkringskommittén* föreslår att sjukpenning som utgår från den frivilliga försäkringen enligt YFL inte bör omfattas av skatteplikten. En beskattning skulle medföra en höjning av kostnaderna för denna försäkring. Då en premiehöjning skulle bli nödvändig utan att försäkringstagaren skulle komma i åtnjutande av någon ökad förmån och då denna försäkringsform drivs efter försäkringsmässiga grunder och i konkurrens med privat försäkringsverksamhet bör enligt de båda instanserna den frivilliga yrkesskadeförsäkringen undantas från skatteplikten. Riksförsäkringsverket föreslår därjämte att även sjukpenning i de äldre skadefallen inom den obligatoriska försäkringen undantas från beskattning.

Mot den föreslagna övre inkomstgränsen vid 7,5 gånger basbeloppet har invändningar rests endast av *länsstyrelsen i Hallands län* och SR. Båda instanserna hävdar att gränsen efter införande av beskattad sjukpenning medför en skärpt ogynnsam effekt i fråga om sjukförsäkringens kompensationsgrad i inkomstlägen över 7,5 gånger basbeloppet. I övrigt har gränsen tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

4.4 Sjukpenningens kompensationsnivå m. m.

Utredningens förslag om en kompensationsnivå om 90 % och ett avskaffande av uppdelningen av sjukpenningen i grundsjukpenning och tilläggssjukpenning godtas av de flesta remissinstanser som uttalat sig i frågan.

Riksförsäkringsverket påpekar att de egna företagen vid undantagan-

de förlorar sitt grundskydd vid sjukdom genom att uppdelningen i grund- och tilläggsjukpenning försvinner, vilket i vissa fall kan medföra avsevärda nackdelar. Verket anser därför att övergångsbestämmelser bör införas för dessa fall.

Kammarrätten i Göteborg anmärker att, om man väljer ett sjuklönesystem och en generell karenstid för sjukpenningförsäkringen om sju dagar, kompensationsgraden utan olägenhet kan bestämmas till 100 %.

SAF liksom *SPP* betonar vikten av effektiv sjukkontroll från försäkringskassornas sida då den under sjukdomstiden omedelbart tillgängliga kompensationen blir så hög som 90 %.

Beträffande hemmamekeförsäkringen anser *kammarrätten i Göteborg* att en karenstid om sju dagar bör införas i anslutning till genomförande av obligatorisk sjuklön för anställda. Det belopp som sparas genom karenstidsregeln bör användas till att höja sjukpenningbeloppen för hemmamekeförsäkringen.

SAF uttalar att de skäl utredningen anfört för skattefrihet för hemmamekeförsäkringen och den frivilliga sjukpenningförsäkringen måste anses bärande även om det är förenat med nackdelar att för ett och samma försäkringsområde ha skilda principer. Även *TCO* stöder utredningens förslag i detta hänseende.

Försäkringskasseförbundet föreslår att hemmamekeförsäkringen, med hänsyn till penningvärdeförsämringen, höjs till 10 kr. per dag skattefritt. Merkostnaden i förhållande till utredningens förslag uppskattar förbundet till ca 20 milj. kr. per år.

Svenska försäkringsbolags riksförbund anser att såväl hemmamekar som studerande med utredningens förslag får svårigheter att inträda i eller utträda ur den frivilliga försäkringen allt eftersom inkomsten varierar. Det blir enligt förbundets mening besvärligt att kontinuerligt upprätthålla en optimal kombination av obligatorisk och frivillig försäkring. I och med att systemet inte är enhetligt uppbyggt uppstår tröskeleffekter och förbundet hävdar att en konsekvent utformad beskattning av sjukpenningförmåner vore en bättre lösning.

LRF uttalar att det inte är konsekvent att från beskattning undanta hemmamekeförsäkringens förmåner och det sjukpenningtillägg som utgår på grund av frivillig försäkring. Det bör därför enligt *LRF* övervägas om inte hemmamekesjukpenning liksom det frivilliga sjukpenningtillägget skall utgöra skattepliktig inkomst men samtidigt räknas upp så att de tillhoppa kan uppgå till minst 30 kr. per dag. Detta skulle medföra att premier och avgifter för sådana försäkringar skulle vara skattemässigt avdragsgilla.

Husmodersförbundet Hem och Samhälle förordar att barntillägget bibehålls och höjs till 3 kr. och att hemmamekeförsäkringen höjs till 9 kr. per dag skattefritt. Därjämte anser förbundet att, om familjepolitiska kommitténs förslag om skattepliktig föräldrapenning genomförs, det bör övervägas att införa en grundsjukpenning för hemmameke om 20 kr. per dag. Skattskyldigheten bör därvid åvila den make som har den högsta inkomsten.

Folksam och *TCO* betonar det väsentliga i att den som enligt nuvarande regler är sjukförsäkrad vid det nya systemets ikraftträdande inte har en årsinkomst på 4 500 kr. bereds tillfälle att behålla sin nuvarande sjukpenning som utredningen föreslagit.

Statskontoret ifrågasätter om inte försäkrade som vid förslagets ikraftträdande är sjukpenningklassplacerade på grund av inkomst mellan 1 800 kr. och 4 500 kr. skulle kunna få sina intressen tillgodosedda på ett från administrativ synpunkt enklare sätt än utredningen tänkt sig. *Statskontoret* föreslår att dessa försäkrade placeras in i det föreslagna systemet enligt reglerna för hemmamekeförsäkrade och således får åtta kronor i sjukpenning så länge inkomsten ligger mellan 1 800 kr. och 4 500 kr. Därigenom skulle den särskilda avgiftsdebiteringen för denna kategori kunna utgå. Vidare skulle reglerna om barntillägg kunna försvinna helt ur sjukpenningförsäkringen. Slutligen skulle blanketter och formulär inte behöva tyngas av uppgifter som berör enbart ett förhållandevis litet antal försäkrade.

4.5 Sammanträffande av förmåner

Utredningens förslag i detta avseende har hos de remissinstanser som särskilt yttrat sig i den delen rönt ett blandat mottagande.

För utredningens förslag uttalar sig *SAF*, *LO*, *Försäkringskassaförbundet*, *Folksam*, *SHIO* och *De fria sjukförsäkringsförbundet*.

SAF motiverar sitt ställningstagande med hänvisning till det problem frånvaron i arbetslivet numera utgör, vilket problem gör att principen om viss självrisk även i fortsättningen bör upprätthållas.

LO understryker betydelsen av att efter föreslagen karenstid en kompensation upp till 100-procentsnivån accepteras. Några vägande skäl kan enligt *LO*'s mening inte framföras mot att den försäkrade genom försäkringsanordningar av typen *AGS* erhåller full täckning för inkomstbortfall.

SACO och *SAC* hävdar att någon övre gräns för kompensationsnivån under 100 % inte bör fastställas. *SACO* anser att den föreslagna regleringen begränsar friheten för arbetsmarknadens parter att sluta avtal om fullständig kompensation vid sjukdom.

Även *TCO* uttalar att den frihet som föreligger för arbetsmarknadens parter att sluta avtal om full täckning inte får begränsas genom lagstiftning och biträder de synpunkter experten i utredningen *Johansson* anfört i särskilt yttrande. Det betonas att en högre kompensationsgrad än 95 % är angelägen särskilt för de långtidssjuka. Dessutom bör enligt *TCO*'s mening den ekonomiska tryggheten vara densamma oavsett om inkomstbortfallet orsakats av sjukdom eller yrkesskada.

SPP anser att det behövs en spärr i form av självrisk i början av sjuktiden för att motverka oberättigade sjukanmälningar. Men även under den fortsatta sjuktiden bör det finnas ett incitament i form av viss självrisk för att den försäkrade skall få ökat intresse att återinträda i arbete. *SPP* anser emellertid liksom utredningen att lagstiftning om högsta kompensa-

tionsnivå inte är påkallad. Det bör enligt SPP:s mening ankomma på arbetsmarknadens parter att ta ställning till frågan om sjukpenningen från den allmänna försäkringen skall kompletteras med sjuklön eller försäkringsmässigt ordnad ersättning på grund av tjänst liksom också till frågan om den sammanlagda kompensationsnivå som därvid skall gälla.

Svenska försäkringsbolags riksförbund instämmer i utredningens åsikt att lagstiftning om kompensationsgrad inte är påkallad. Riksförbundet framhåller att försäkringsbolagen kommer att beakta riskerna för överkompensation, i första hand genom att karenstiden så gott som undantagslöst blir 30 dagar. Vidare kommer bolagen att söka utforma användbara regler för bestämning av högsta kompensation vid sjukdom med differentiering efter inkomsttagarkategori (anställda, företagare, hemmakar och studerande).

Försäkringskasseförbundet, som likaså stöder utredningens förslag, erinrar om att försäkringsinspektionen kan ingripa om överkompensation skulle förekomma men framhåller att lagstiftning måste tillgripas om inte problemet kan bemästras den vägen.

Försäkringsinspektionen konstaterar att utredningens förslag om självrisk innebär en liberalisering i förhållande till gällande ordning. Förslaget innebär för statstjänstemännens del att de t. ex. i enskild gruppsjukförsäkring kan helt försäkra de s. k. A-avdragen vid sjukdom (ca 10 % av bruttolönen) med en karenstid om 30 dagar. Vad beträffar AGS var parterna vid tillkomsten därav överens om att 93-procentsregeln skulle respekteras och inspektionen tillstyrkte koncession för det nya försäkringsbolaget. Vid ett godkännande av utredningens förslag bereds AGS möjlighet att in-teckna kvarstående utrymme upp till 100 %.

Inspektionen anser att den totala kompensationen från allmän och enskild sjuk- och olycksfallsförsäkring inte bör överstiga 90 % före skatt och anser det inte vara förenligt med en sund utveckling av försäkringsväsendet att försäkringar med sjukpenningförmåner erbjuds personer som genom allmän försäkring är garanterade en kompensationsnivå av 90 % brutto under sjukpenningtid. Med en sådan uppfattning finns endast utrymme för försäkring genom försäkringsbolag för inkomstdelar över 7,5 gånger basbeloppet samt för försäkringar med s. k. ATP-karens, dvs. försäkringar där löpande ersättning utgår först i samband med förtidspensionering inom den allmänna försäkringen. En konsekvens av inspektionens inställning blir att AGS-försäkringen måste omkonstrueras så att den får ATP-karens om den skall finnas kvar. Här för finns möjligheter enligt förbehåll i kollektivavtalet om AGS.

Inspektionen framhåller även de rationaliseringsvinster som uppnås genom att tillräckliga förmåner under sjukpenningtid kan erhållas från ett enda ersättningssystem. Inspektionens ställningstagande påverkas inte av att vissa tjänstemannagrupper f. n. åtnjuter oavkortad sjuklön under den första sjuktiden. Enligt inspektionen bör det ligga nära till hands för arbetsmarknadens parter att omkonstruera de anställdas anställningsförmåner så att, för anställda med inkomster upp till 7,5 gånger basbeloppet, inkomsten under sjukledighet skall motsvara beloppen från allmän

försäkring. Därigenom skulle en rationell lösning med respekt för principen om en viss mindre självrisk vara nådd. Däremot motsätter sig inspektionen inte utredningens förslag beträffande de s. k. trygghetsförsäkringarna som kommit till på yrkesskadeområdet.

4.6 Pensionsgrundande inkomst för tilläggspension

Remissinstanserna anser det tillfredsställande att socialförsäkringsförmånerna kan göras pensionsgrundande för tilläggspension. Ingen invändning har rests mot förslaget i denna del. Uttryckligt stöd har uttalats av *riksförsäkringsverket*, *socialstyrelsen*, *kammarrätten i Göteborg*, *Svenska landstingsförbundet*, *SAF*, *LO*, *SR*, *SAC*, *Försäkringskasseförbundet* och *Folksam*.

4.7 Administration

Frånsett vad som refererats i avsnitt 4.1 och som gäller provisoriska lösningar för tiden intill dess ett fullt utbyggt ADB-system för sjukförsäkringen föreligger lämnar remissinstanserna genomgående de administrativa lösningar utredningen föreslagit utan erinran. *Riksförsäkringsverket* ställer sig liksom *Försäkringskasseförbundet* positivt till den föreslagna utformningen av administrationen. Från *länsstyrelserna i Stockholms* och *Norrbottens län* påpekas att arbetsbördan för länsstyrelsernas uppbördsenheter och de lokala skattemyndigheterna kommer att öka och medföra behov av personalförstärkningar. *Statskontoret* ifrågasätter om försäkringskassorna alltid skall vara skyldiga att beakta beslut om jämkning av preliminär skatt. Enligt statskontoret talar administrativa skäl för att sådan skyldighet ej bör föreligga vid korttidssjukfall förslagsvis understigande sju dagar.

Landstingsförbundet ifrågasätter om man i analogi med förslag i betänkandet *Förenklad löntagarbeskattning* i vissa fall skulle kunna tillämpa ett förfarande med definitiv källskatt beträffande sjukpenningen. Enligt förbundet skulle effekten av eventuella skillnader mellan ett som definitivt betraktat källskatteavdrag vid korttidssjukdom och ett slutligt skatteavdrag för denna ersättning vara helt utan ekonomisk betydelse för ersättningsberättigade korttidssjuka.

4.8 Frågor om sjuklön och arbetsgivarinträde

Remissinstanserna är eniga om att såsom utredningen föreslagit arbetsgivarinträde liksom hittills bör vara beroende av att kollektivavtalad sjuklön föreligger.

Utredningens överväganden om obligatorisk sjuklön utan arbetsgivarinträde under de sju första sjukdagarna har fått ett blandat mottagande.

Kammarrätten i Göteborg anser ett system med obligatorisk sjuklön enligt de riktlinjer utredningen tänkt sig vara förenat med så avgörande fördelar att det allvarligt bör provas. Kammarrätten pekar på att systemet

- utöver den administrativa lättningen - skulle utgöra ett incitament för arbetsgivarna att göra arbetsförhållanden och arbetsmiljö så sunda och trivsamma som möjligt. Den effektivare sjukkontroll som skulle bli följden av systemet är vidare, framhåller kammarrätten, ägnad att tränga tillbaka den allmänna uppfattningen att de sociala förmånerna blir föremål för missbruk samt leda till sänkta kostnader för sjukfrånvaro och minskat produktionsbortfall. Enligt kammarrättens mening utgör de starka arbetstagarorganisationerna en garanti för att ett sjuklönesystem skulle komma att tillämpas på ett från sociala synpunkter tillfredsställande sätt.

Socialstyrelsen och *Svensk industriförening* anför liknande synpunkter. De anser dock att ett sjuklönesystem förutsätter sänkning av arbetsgivarnas avgifter enär arbetsgivarna skulle belastas med ökad administration. På grund av de administrativa problemen ifrågasätter socialstyrelsen därjämte om inte systemet skulle kunna tillämpas enbart beträffande företag av en viss storlek.

Statskontoret, som inte vill motsätta sig att systemet närmare utreds, uttalar att det - sett från administrativa synpunkter - är tveksamt om fördelarna med ett sådant system uppväger nackdelarna. *Försäkringsinspektionen* anser systemet väl värt att närmare utredas. Även *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser att frågan behöver utredas ytterligare.

Riksförsäkringsverket anser att systemet med sjuklön förtjänar att undersökas närmare främst för att få administrativa förenklingar till stånd. Detta bör dock enligt verket ske först sedan utredningens föreliggande förslag genomförts.

Förslaget avstyrks däremot av *länsstyrelserna i Hallands, Skaraborgs, Västmanlands och Norrbottens län, Landstingsförbundet, Kommunförbundet, SAF, LO, SACO, SAC, Försäkringskasseförbundet, Folksam och LRF. Avtalsverket* uttalar stor tveksamhet i frågan.

Flertalet av dessa remissorgan hänvisar till vad som anförts i denna fråga i de särskilda yttrandena i betänkandet. Länsstyrelsen i Skaraborgs län uttalar därjämte att administrativa fördelar kan nås inom ramen för nuvarande system genom att man i ökad omfattning använder systemet med kollektivt avtalad sjukpenning med arbetsgivarinträde.

Landstingsförbundet och Kommunförbundet anser förslaget om obligatorisk sjuklön innebära en omotiverad överflyttning av administrativt arbete från försäkringskassorna till arbetsgivarna och ett brytande av ett enhetligt och ADB-anpassat system för administrationen av sjukförsäkringen. Det ifrågasätts också om inte ett "blandat" system blir mera kostnadskrävande rent samhällsekonomiskt.

SAF uttalar att obligatorisk sjuklön utan arbetsgivarinträde inte bör utifrån påtvingas arbetsmarknadens parter och anser att anledning f. n. saknas att vidtaga någon lagstiftning på detta område.

LRF hänvisar till det särskilda yttrandet av experten i utredningen Svensson och betonar de särskilda svårigheter systemet skulle medföra för lantbruket.

4.9 Kostnads- och finansieringsfrågor

Allmänt förordas att de kostnadsökningar som förslaget om beskattad sjukpenning medför - i enlighet med vad utredningen funnit naturligt - skall finansieras av de ökade skatteintäkterna med avräkning mellan kommunerna och staten.

Uttalanden härom har gjorts av *riksrevisionsverket*, *avtalsverket*, *länsstyrelsen i Skaraborgs län*, *Landstingsförbundet*, *Kommunförbundet*, *SAF*, *SACO*, *Försäkringskasseförbundet*, *LRF*, *Svensk industriförening* och *SHIO*. Beträffande kostnaderna har *riksrevisionsverket* uttalat att de variabler utredningen valt synes vara riktiga men framhållit osäkerheten i de gjorda beräkningarna.

Flera remissinstanser har uttalat att den skillnad som kommer att uppstå mellan ökade skatteintäkter och ökade kostnader bör återföras till den allmänna försäkringen. Sålunda ifrågasätter *SAF* om inte nettoskatteökningen för stat och kommun bör komma samtliga nuvarande försäkringsfinansiärer till godo, dvs. även arbetsgivarna och de försäkrade själva. Liknande synpunkter anför *Svensk industriförening* och *SHIO*. *SACO* förordar att intäktsöverskottet används för att möjliggöra en sänkning av förekommande egenavgifter.

Beträffande egenavgifterna konstaterar *TCO* att om sjukförsäkringsavgiften skall fastställas till viss procent av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst detta kommer att medföra lägre avgifter för försäkrade med lägre inkomster vilket *TCO* ser som en fördel. *TCO* ifrågasätter emellertid om inte sjukförsäkringen i större utsträckning borde finansieras av arbetsgivarna. *SACO* uttalar att det inte ges någon upplysning om hur omfördelningen av egenavgifterna kommer att inverka på de nuvarande avgiftstarifferna. *SACO* säger sig inte kunna tillstyrka ökade sjukförsäkringsavgifter för någon grupp i ett sammanhang där syftet endast är att övergå från skattefri till beskattad försäkring. *Försäkringsförbundet* anser det riktigt att, som utredningen föreslagit, bibehålla den försäkringstekniskt vedertagna relationen mellan kostnader och avgifter inom varje kassaområde.

Beträffande finansieringen av merkostnader som uppkommer för tilläggs pensioneringen vid ett genomförande av förslaget delar *riksförsäkringsverket* utredningens uppfattning att ökningen av ATP-förpliktelse rna torde bli begränsad och att kostnadsutvecklingen i anledning av den utökade tilläggs pensioneringen bör ingå bland de faktorer som verket har att beakta vid framläggande av förslag rörande arbetsgivaravgiftens storlek under kommande femårsperioder.

SAF framhåller att den kostnadsökning förslaget medför väl rymms inom nuvarande avgiftsuttag. *LRF* säger sig tvivla på riktigheten av utredningens slutsats att beslut angående höjning av avgiften för tilläggs pensioneringen med anledning av förslaget inte är erforderligt f. n. Enligt *LRF* måste förslaget på sikt innebära en avsevärd merkostnad för arbetsgivarna. *LRF* anser dock en sådan kostnadsökning för arbetsgivarna orealistisk i nuläget.

5. Departementschefen

5.1 Allmänt

Enligt gällande bestämmelser är sjukpenning som tillfallit den försäkrade på grund av försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL) befriad från inkomstskatt. Vidare föreligger skattefrihet för motsvarande ersättning som enligt annan författning utgått till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete.

Som framgått av den tidigare redogörelsen har frågan om skatteplikt beträffande sjukpenningen vid flera tillfällen varit uppe till debatt bl. a. i riksdagen. Därvid har man allmänt varit ense om att sjukpenningen i princip borde bedömas som skattepliktig inkomst, eftersom den i regel träder i stället för en arbetsinkomst som skulle ha beskattats. Man har dock tidigare varit nödsakad att avstå från beskattning med hänsyn till bl. a. de administrativa svårigheter som förelegat i fråga om källskatteavdrag och taxeringskontroll.

Ett system med beskattad sjukpenning rymmer många fördelar. Rättvisa kan skapas mellan grupper som enbart har sjukförsäkringen att lita till och grupper som uppbär ersättning av arbetsgivaren vid sjukdom och olycksfall. Den ersättning som utgår från den allmänna försäkringen vid sjukdom blir i likhet med sjuklön direkt jämförbar med lönen och kan på ett enkelt sätt göras pensionsgrundande för tilläggspension (ATP).

Skattepliktig sjukpenning medför inte endast rättvisa mellan grupper med olika sjukersättningssystem utan även mellan de enskilda försäkrade. En bärande tanke vid utformningen av reglerna om sjukpenning har varit att förmånens storlek skall anknytas till det beräknade inkomstbortfallet. Kombinationen av beskattad arbetsinkomst och skattefri ersättning vid bortfall av denna inkomst har emellertid till följd av skattesystemets konstruktion försvårat denna anknytning. Nuvarande system medför att en del av den totala compensationen — sjukpenningen — utgår under sjukdomstiden då inkomstbortfallet inträffar, medan en annan del — en återbäring på tidigare erlagd preliminärskatt — kommer den försäkrade till godo långt senare. Kombinationen har även, främst på grund av att den statliga skatten är progressiv, medfört att den försäkrade i vissa fall totalt kunnat bli överkompenserad, dvs. summan av sjukpenningen och skatteminskningen på grund av sjukskrivningen har överstigit den behållna inkomst den försäkrade skulle ha haft om han varit frisk.

Om sjukpenningen görs skattepliktig kan dessa nackdelar elimineras. Dessutom bör reglerna kunna utformas så att kompensationsgraden blir jämnare.

Även på annat sätt uppnås fördelar om sjukpenningen görs skattepliktig. Genom att förmånen f. n. inte är skattepliktig utvisar de genom beskattningen redovisade inkomsterna inte de verkliga inkomsterna för den som råkat ut för sjukdom. Detta leder bl. a. till att, i de fall rätten till annan social förmån är knuten till exempelvis storleken av den beskattningsbara inkomsten, den som uppburit sjukpenning kan erhålla

sådan förmån även om den faktiska inkomstnivå han därigenom fått egentligen inte skulle motivera det. Vid en beskattning av förmånerna kan en mera rättvis jämförelse mellan olika personers inkomstförhållanden härvidlag åstadkommas.

Sjukpenningutredningen har i betänkandet (SOU 1972:60) Beskattade förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m. m. lagt fram förslag till ett system med beskattad sjukpenning. Utredningen har däri kommit fram till att de svårigheter, främst av administrativ art, som man tidigare funnit förhindra införandet av en sådan ordning numera kan bemästras genom användande av den moderna datatekniken. Denna uppfattning delas också av remissinstanserna. På grundval av vad utredningen redovisat lägger chefen för finansdepartementet fram förslag om skatteplikt för sjukpenningförmåner med ikraftträdande fr. o. m. inkomståret 1974. Mot den bakgrunden tar jag här upp frågan om den framtida utformningen av sjukpenningförsäkringens förmåner. I detta sammanhang tar jag också upp frågan om de ändringar av finansieringsreglerna för sjukförsäringen som påkallas såväl av omläggningen av sjukpenningreglerna som av införandet av en allmän tandvårdsförsäkring och en föräldraförsäkring. Jag lägger vidare fram förslag till de ändringar i bestämmelserna om tilläggspension som behövs för att de förmåner som sjukpenningutredningen och familjepolitiska kommittén behandlat skall kunna tillgodoräknas som pensionsgrundande inkomst.

Utöver vad nyss sagts behandlar jag i det följande vissa särskilda frågor, främst frågor rörande förtidspension enligt AFL, som föranleds av de ändringar som chefen för inrikesdepartementet senare denna dag kommer att föreslå beträffande formerna för kontantstöd vid arbetslöshet.

5.2 Sjukpenningens utformning

Sjukpenningutredningen har tagit upp frågan om det nuvarande klassplaceringssystemet inom sjukpenningförsäringen skall behållas eller ej. Detta system är behäftat med både för- och nackdelar.

Fördelarna med nuvarande system är främst av administrativ art. Ersättning kan vid sjukdomsfall utbetalas utan föregående utredning om den försäkrades ekonomiska situation. Därigenom undviks dröjsmål med utbetalningen och tvister mellan den försäkrade och försäkringsorganen i samband med sjukdomsfallet. Vidare medför systemet med ett begränsat antal sjukpenningklasser och stora intervaller mellan klassbotten och klasstoppen att inte varje inkomständring behöver föranleda beslut om ändrad klassplacering. En annan fördel är att sjukpenningens storlek inte påverkas av perioder av sjukdom, arbetslöshet eller kortvarigt inkomstbortfall av annan anledning.

Den allmänna inkomstutvecklingen och reformer av socialförsäkringen sedan klassplaceringssystemet infördes har emellertid medfört att systemet fått betydande nackdelar. Främst är det den successiva utbyggningen av sjukpenningsskalan med allt större sjukpenningbelopp och högre kompensationsnivå samt skattesystemets utveckling som förändrat de

ursprungliga förutsättningarna för systemet. Skillnaderna i kompensationsgrad för olika inkomstlägen i samma sjukpenningklass och för närliggande inkomster i olika klasser har skärpts, särskilt i de högre sjukpenningklasserna.

En annan nackdel, som främst beror på att klassplaceringssystemet förutsätter inkomstanmälan från den enskilde, är att en stor del av de försäkrade är placerade i felaktig, oftast för låg sjukpenningklass.

Bl. a. med hänsyn till att de försäkrades avgifter debiterats på grundval av klassplaceringen har det vidare ansetts nödvändigt att för förhindrande av spekulation upprätthålla kravet på att klassändring inte får ske under sjukdom. Följden av en för låg klassplacering kan emellertid därigenom drabba den sjuke hårt.

Om man skall slopa det nuvarande klassplaceringssystemet, vilket är nödvändigt för att komma till rätta med problemet med varierande kompensationsgrader, är det väsentligt att finna ett sätt att anknyta sjukpenningen så nära som möjligt till den aktuella inkomsten. Samtidigt är det viktigt att ersättningens storlek är känd såväl för den försäkrade som för försäkringskassan då ersättningsbehovet uppkommer. Sjukpenningen får inte försenas av att inkomstförhållandena först måste utredas.

Utredningens förslag uppfyller båda dessa villkor. Förslaget innebär att försäkringskassan liksom i det nuvarande klassplaceringssystemet bestämmer den sjukpenninggrundande inkomsten på grundval av den förvärvsinkomst som den försäkrade kan antas komma att ha under det närmaste året. Till denna hos försäkringskassan registrerade årsinkomst anknyts direkt och utan tillämpning av några sjukpenningklasser den sjukpenning som skall utgå. Sjukpenningen avses utgöra en viss enhetlig procentuell andel av den för dag bortfallna inkomsten.

För att den sjukpenninggrundande inkomsten skall bli så rättvisande som möjligt skall enligt förslaget försäkringskassan i den utsträckning som skäligen påkallas genom förfrågningar hos de försäkrade och på annat lämpligt sätt ta in uppgifter om ändringar i inkomstförhållanden och andra omständigheter som har betydelse för sjukpenningförsäkringen. Tanken är att den försäkrade genom skriftlig förfrågan varje år skall få tillfälle att till försäkringskassan lämna aktuella inkomstuppgifter.

När försäkringskassan bestämmer den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst skall kassan liksom f. n. skilja på inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete. Varje förändring av sjukpenninggrundande inkomst meddelas den försäkrade genom att nytt försäkringsbesked sänds ut. Den försäkrades skyldighet att under löpande år anmäla sådan ändring av den beräknade årsinkomsten som föranleder ändring av sjukpenningen kvarstår enligt utredningens förslag. En erinran härom föreslås intagen i det försäkringsbesked som sänds ut.

Utredningens förslag har mottagits välvilligt av remissinstanserna. När det gäller förslaget om en årlig uppföljning av inkomstförhållandena anser dock riksförsäkringsverket liksom även statskontoret att en rutinmässig årlig förfrågan till den försäkrade om den beräknade årsinkomsten skall ske först då en inte oväsentlig skillnad mellan den vid taxeringen

bestämda årsinkomsten för föregående år och den registrerade sjukpenninggrundande inkomsten föreligger. Denna skillnad bör enligt verkets mening vara minst 2 400 kr. per år i de vanligare inkomstlägena motsvarande en ändring av sjukpenningen om 6 kr. Nämda gräns bör enligt verket gälla även i fråga om den försäkrades skyldighet att anmäla inkomstförändring. Därvid har anförts dels att det vanligen föreligger stora svårigheter för den försäkrade att uppskatta sin framtida årsinkomst med någon större noggrannhet, dels att en mera vidsträckt förfrågningsskyldighet medför en alltför stor arbetsbörda för försäkringskassorna. Även riksrevisionsverket, statskontoret och Försäkringskassförbundet anser att en höjning av den gräns vid vilken inkomstförändring skall anmälas bör ske. De två senare instanserna föreslår att gränsen höjs så att den motsvarar en ändring av sjukpenningen om 2 kr. - dvs. ca 800 kr. i ändrad årsinkomst. LO däremot uttalar som sin mening att en årlig uppföljning av den sjukpenninggrundande inkomsten är en förutsättning för att det nya systemet skall få full effekt. Liknande synpunkter framförs av TCO och Folksam.

Genom utredningens förslag att klassplaceringssystemet avskaffas och sjukpenningen skall utgöra viss procentuell andel av den sjukpenninggrundande inkomsten undviks nuvarande problem med varierande kompensationsgrader inom varje sjukpenningklass och en språngvis förändring av kompensationsgraden vid klassgränserna. Sjukpenningen kommer alltså att kompensera bortfallet av förvärvsinkomst med en för samtliga sjukpenningberättigade lika stor andel av den bortfallna inkomsten. Jag förordar därför att det föreslagna systemet med sjukpenninggrundande inkomst införs.

Van gäller åtgärderna för att eliminera det nuvarande problemet med den "eftersläpande" klassplaceringen, dvs. att en stor del av de försäkrade inte är placerade i rätt sjukpenningklass, är det väsentligt att uppföljningen av inkomstförhållandena verkligen tar sikte på en så långt som möjligt aktuell inkomst. Åtgärderna bör därvid sträcka sig längre än hittillsvarande jämförelse mellan den till kassan senast anmälda inkomsten och en inkomstberäkning på grundval av senaste årets pensionsgrundande inkomst - alltså en beräkning som även den avser en förfluten tids inkomstförhållanden. Jag delar därför utredningens mening att inkomstuppgifter i princip bör tas in regelbundet av alla försäkrade med sjukpenningförsäkring grundad på förvärvsinkomst. För att ett aktuellt underlag för bestämmande av sjukpenninggrundande inkomst skall finnas då det nya systemet träder i kraft kommer under år 1973 inkomstuppgifter att infordras från samtliga sjukpenningförsäkrade som kan beröras av lagändringen. I fråga om den fortlöpande kontrollen av inkomstförhållandena bör det överlämnas åt riks-försäkringsverket att pröva formerna och tekniken för denna inkomstkontroll. Jag vill i detta sammanhang erinra om att en särskild utredning prövar möjligheterna att använda uppgifterna om sjukpenninggrundande inkomst som underlag för bedömningen av inkomstförhållandena även i samband med prövningen av rätten till bostadstillägg. Uppgifternas aktualitet kan därför

komma att få än större betydelse. Resultatet av utredningens arbete bör avvaktas innan man tar slutgiltig ställning till hur uppföljningen av inkomstförhållandena skall utformas.

Den försäkrade bör självfallet ha rätt att när som helst anmäla inkomstförändring som föranleder ändrad sjukpenning. Skyldighet för den försäkrade att anmäla inkomstförändring måste likaledes i princip föreligga för varje inkomstförändring som föranleder ändrad sjukpenning. Det ligger dock i sakens natur att det är svårt för den försäkrade att med större mått av noggrannhet bedöma ändring av sin framtida årsinkomst. När det därför gäller att för underlåten anmälan tillämpa särskilda påföljder i form av indragning av sjukpenning eller återkrav av för mycket uppburen sjukpenning måste därför ställas krav på en markant avvikelse från den registrerade sjukpenninggrundande inkomsten. Enligt min mening bör avvikelsen i regel uppgå till 10 % innan sådan påföljd inträder. För att påföljden skall inträda bör dock avvikelsen uppgå till minst 1 000 kr.

Enligt utredningsförslaget skall till undvikande av spekulationsrisker ändring av sjukpenninggrundande inkomst alltid gälla med verkan fr. o. m. femtonde dagen efter det anmälan om inkomständring skett. I gengäld skall till skillnad mot vad nu gäller ändring av utgående sjukpenning kunna ske under löpande sjukperiod. Anknytningen av ändringsbesluten till månadsskifte bryts.

Mot detta förslag har några remissinstanser invänt att det inte undanröjer spekulationsriskerna. Riksförsäkringsverket har förordat att anmälan om ändrad inkomst skall gälla med verkan från nästkommande månadsskifte, dock med en väntetid på trettio dagar om den försäkrade uppbär sjukpenning då anmälan görs.

Vad beträffar spekulationsriskerna vill jag — i likhet med riksförsäkringsverket — erinra om de kontrollmöjligheter som står försäkringskassorna till buds och betona nödvändigheten av att dessa möjligheter utnyttjas. Har en försäkrad av någon orsak kommit att bli registrerad för felaktig inkomst bör felaktigheten, som utredningen föreslagit, kunna rättas till även under pågående sjukdomstid. Detta har särskild betydelse vid långvarig sjukdom. Enligt min mening bör man här anknyta till den karenstid som jag i det följande föreslår beträffande fall av sammanträffande av förmåner dvs. trettio dagar. Det innebär också ett närmande till vad riksförsäkringsverket föreslagit. Väntetiden bör emellertid som utredningen förordat vara lika oavsett om den försäkrade är frisk eller sjuk. Jag förordar således att anmälan om inkomstförändring får verkan på den sjukpenninggrundande inkomsten efter en väntetid av trettio dagar från det anmälan skett.

5.3 Inkomstgränser m. m.

Alltsedan den obligatoriska sjukpenningförsäkringen infördes har den nedre inkomstgränsen för tillhörighet till försäkringen tämligen nära följt deklara-tionspliktsgränsen. Sjukpenningutredningen förordar — fränsett

vissa övergångsanordningar som jag återkommer till — att den nedre gränsen sätts vid 4 500 kr., som efter 1970 års skattereform utgör nedre gräns för deklarationsplikt. Denna gräns knyter an till grundavdraget vid taxeringen, vilket medför att det regelmässigt inte blir någon skatt på inkomster understigande nämnda belopp.

I ett system med beskattad sjukpenning blir anknytningen mellan å ena sidan deklarations- och skattepliktsgräns och å andra sidan den nedre gränsen för av förvärvsarbete grundad tillhörighet till sjukpenningförsäkringen än mera motiverad. Dessa båda gränser bör därför överensstämma. För den föreslagna höjningen av den nedre inkomstgränsen talar också den allmänna löneutvecklingen sedan år 1962 då den nuvarande gränsen bestämdes.

Vid en nedre inkomstgräns av 4 500 kr. skulle försäkrade som f. n. har en årlig förvärvsinkomst mellan 1 800 och 4 500 kr. komma att ställas utanför sjukpenningförsäkringen. För att möjliggöra att personer som vid tiden för lagändringens ikraftträdande är sjukpenningförsäkrade på grund av sådan inkomst inte skall få en försämring i skyddet vid sjukdom förordar jag att dessa försäkrade i enlighet med utredningens förslag övergångsvis får behålla sin sjukpenningförsäkring enligt nuvarande regler så länge de har inkomst uppgående till 1 800 kr. per år. Sådan sjukpenning blir skattefri även i fortsättningen.

Några remissinstanser har tagit upp en särskild fråga om sjukpenning för yrkesskadade med en årsinkomst understigande 4 500 kr. Denna fråga kommer jag att närmare beröra i specialmotiveringen till de ändringar som föreslås i YFL.

Den nu gällande övre inkomstgränsen är 39 000 kr. Inkomst därutöver leder inte till högre sjukpenning. Denna gräns som fastställdes år 1966 bestämdes i anslutning till då gällande ATP-tak. Som utredningen framhållit är det naturligt att, i ett system där såväl den allmänna pensionen som sjukpenningen är skattepliktig och där sjukpenningen är pensionsgrundande för tilläggspension, taket för den årsinkomst som skall grunda rätt till sjukpenning sätts vid samma nivå som gäller för rätt till tilläggspension och att det således bör vara 7,5 gånger det basbelopp som gäller vid årets ingång. Efter 1973 års förhållanden innebär detta att den högsta sjukpenninggrundande inkomsten efter den avrundning som avses ske till närmast lägre hundratal kronor skulle bli 54 700 kr.

5.4 Sjukpenningens kompensationsnivå

Då den allmänna sjukförsäkringen infördes ansågs en kompensationsnivå motsvarande två tredjedelar av inkomstbortfallet efter källskatteavdrag vara lämplig i sjukpenningsskalans högre inkomstlägen. I fråga om de lägre och medelhöga inkomstlägena ansågs skäl föreligga för en något högre kompensationsnivå. Det fastslogs dock att det inte var möjligt att konstruera en skala som gav den avsedda kompensationsgraden i varje särskilt fall. Beskattningsvariation med hänsyn till civilstånd och kommunal utdebitering utgjorde hinder härför. Även karenstiden på-

verkade kompensationsgraden vid kortvariga sjukdomsfall.

I samband med att karenstiden togs bort och sjukpenningsskalan byggdes ut fr. o. m. 1967 höjdes sjukpenningen överlag. Det fastslogs då att sjukpenningen för dag räknat skulle ersätta i genomsnitt 80 % av den förlorade nettoinkomsten för dem som låg i klassmitten. Beräkningen av kompensationsnivån byggde på en jämförelse med den genom sjukdomen förlorade arbetsinkomsten efter preliminärskatteavdrag, den s. k. lönekuverteffekten.

Som tidigare berörts har den nuvarande skattefriheten för sjukpenningen den effekten att den försäkrade avsevärd tid efter sjukdomsfallet kan få ytterligare kompensation i form av skatteåterbäring. Den totala kompensationsnivån kan i vissa fall avsevärt överstiga 100 % om man tar hänsyn till denna effekt på den slutliga beskattningen.

Vid införande av beskattad sjukpenning bortfaller det nyss beskrivna slutskatteproblemet och därigenom kan man även göra den totala kompensationen tillgänglig för den försäkrade redan under sjukdomstiden. I samband därmed har utredningen förordat en höjning av kompensationsnivån inom sjukförsäkringen. Utredningen har som utgångspunkt för sina bedömanden om lämplig kompensationsgrad tagit sjuklönenivån för statligt och kommunalt anställda. För den förra gruppen är kompensationsnivån 89–92 % av bruttolönen medan den för de kommunalanställda är 90 %. Inte minst mot bakgrund av önskvärdheten av att göra sjukpenningen mera jämförbar med sjuklön finner jag denna utgångspunkt lämplig. Jag delar även utredningens uppfattning att en kompensationsnivå av 90 % är försvarbar från samhällsekonomisk synpunkt. Remissinstanserna har genomgående tillstyrkt förslaget. Jag förordar därför att kompensationsnivån bestäms till 90 % av varje försäkrads sjukpenninggrundande inkomst. Sjukpenningen per dag bör då vara 1/365 av 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Som utredningen funnit saknas vid denna konstruktion av sjukpenningen motiv för att behålla en uppdelning av sjukpenningen i grundsjukpenning och tilläggssjukpenning. Bestämmelserna därom bör därför utgå.

Till den nuvarande sjukpenningen utges barntillägg för barn under 16 år. Utredningen framhåller att detta har gällt sedan den allmänna sjukförsäkringen infördes år 1955. Eftersom sjukpenningens kompensationsgrad då utgjorde endast ca två tredjedelar av nettoinkomsten, kunde det vara naturligt att ge ett ytterligare ekonomiskt stöd till försäkrad med barn. Med hänsyn till den väsentligt höjda kompensationsnivån som den nya sjukpenningen kommer att ligga på finns som utredningen framhållit inte längre anledning att behålla ett system med särskilda barntillägg till sjukpenning. Till följd härav bör bestämmelserna om barntillägg upphävas.

Vad jag tidigare har sagt om kompensationsnivå berör inte hemmamakeförsäkringen och den frivilliga sjukpenningförsäkringen, vilka inte knyter an till bortfall av förvärvsinkomst. Hemmamakeförsäkringen och den frivilliga sjukpenningförsäkringen berörs heller inte av den skatteplikt som föreslås för sjukpenningförmåner. Vissa ändringar i bestämmelserna

för dessa förmåner är emellertid påkallade i detta sammanhang.

Hemmamakesjukpenning utgår f. n. med 6 kr. per dag. Avskaffas som jag tidigare har förordat barntilläggen till sjukpenning, uppkommer ett behov av uppräknig av sjukpenningen till hemmamake med barn. Barntillägg utgår f. n. i drygt hälften av sjukfallen i hemmamakeförsäkringen och uppgår vanligen till 2 kr. per dag. Utredningen har av administrativa skäl föreslagit en generell uppräknig av hemmamakesjukpenningen, oavsett om det finns barn eller inte i hemmet. Jag ansluter mig till utredningens förslag i dessa frågor.

När det gäller att bedöma utredningens förslag i fråga om hemmamakesjukpenningens nivå är att märka att en skattefri hemmamakesjukpenning om 8 kr. ungefär motsvarar nettobehållningen av den skattepliktiga sjukpenning — 11 kr. eller strax däröver — som kommer att utgå på grund av förvärvsinkomst i de lägsta inkomstlägena över 4 500 kr. Om sjukpenningen till hemmamake sätts högre än 8 kr. skulle detta alltså innebära att sådan sjukpenning vid bibehållen skattefrihet för hemmamakeförsäkringens förmåner skulle ge högre nettobehållning än den lägsta sjukpenning som grundas på förvärvsarbete. Att göra hemmamakesjukpenningen skattepliktig bör enligt utredningens mening heller inte ifrågakomma. Utredningen har diskuterat möjligheterna att i samband med en höjning av hemmamakesjukpenningen i princip hänföra den till skattepliktig inkomst. Detta skulle emellertid bl. a. leda till att de särskilda administrativa åtgärder som skatteplikt för sjukpenning föranleder fick vidtas trots att intäkten regelmässigt inte skulle leda till slutlig beskattning hos den som uppburit sjukpenningen. Däremot skulle den uppburna hemmamakesjukpenningen medföra att den förvärvsarbetande makens skattereduktion i princip minskade med 40 % av det uppburna beloppet. Jag ansluter mig även i denna del till utredningens överväganden och förordar att hemmamakesjukpenningen bestäms till 8 kr. och förblir skattefri.

I anslutning till detta förordar jag i enlighet med vad utredningen föreslagit en höjning av det belopp för vilket frivillig sjukpenning och frivilligt sjukpenningstillägg skall kunna tecknas. Förslaget innebär att de totala sjukpenningförmånerna kan uppgå till högst 20 kr. mot nuvarande 15 kr.

5.5 Sammanträffande av förmåner

Frågor om sammanträffande av olika förmåner vid sjukdom och om hur möjligheterna till överkompensation bör begränsas i sådana fall har i enlighet med direktiven särskilt uppmärksamats av utredningen.

Enligt en urvalsundersökning som utredningen genomfört hade ca 7 % av de försäkrade enbart sjuklön och berördes alltså av arbetsgivarinträde i sjukförsäkringen. Av de som själva uppbär sjukpenning hade drygt 85 % enbart sjukpenning vid sjukdom. Ca 7 % hade sjuklön utöver sjukpenningen och ca 6 % hade försäkringsförmåner av privat natur. Man måste utgå från att andelen försäkrade med kompletterande försäkringsför-

måner sedan undersökningen gjordes har stigit väsentligt genom tillkomsten av den s. k. AGS-försäkringen på LO-SAF-området.

Den grupp som enbart har sjuklön utgörs huvudsakligen av statsanställda, för vilka gäller s. k. arbetsgivarinträde i sjukpenningen. För denna grupp varierar sjuklönen mellan 89 och 92 % av den ordinarie lönen och är beskattad. I dessa fall kan det sålunda inte bli fråga om någon överkompensation. Det kan däremot bli fallet när ersättning utöver sjukpenningen utgår i form av kompletterande sjuklön eller i form av ersättning från privat försäkring, särskilt om förmånerna är skattefria. Dessutom kan det bli fråga om överkompensation när skadestånd utgår för inkomstbortfall på grund av kroppsskada.

Utredningen erinrar om att föredragande departementschefen när den allmänna sjukförsäkringen infördes (prop. 1953:178) uttalade dels att den försäkrade inte genom sjukpenningen fick försättas i bättre ekonomiskt läge än då han är frisk, dels att den obligatoriska sjukpenningförsäkringen borde vara den grund för medborgarnas skydd under sjukdom, efter vilken kompletterande hjälpformer borde avpassas. Dessa grundsatser har följts upp genom riktlinjer för privat försäkring. F. n. gäller enligt rekommendation från försäkringsinspektionen i princip att förmåner från frivillig sjuk- och olycksfallsförsäkring bör tillsammans med förmåner från den allmänna försäkringen och sådana som följer av kollektivavtal eller av annat skäl kompensera högst 93 % av den försäkrades förlorade inkomst efter skatt.

Utredningen har funnit att det av samhällsekonomiska skäl är motiverat att upprätthålla principen om en viss självrisk och anser att självriskmomentet bör finnas antingen i form av en karenstid, varigenom man undviker att de kompletterande förmånerna utgår vid korttidsfrånvaro, eller, om förmånen utgår utan karenstid, genom att ersättningen ej ger täckning för hela inkomstbortfallet. Vid sjukfall av kortare varaktighet bör enligt utredningen den sammanlagda kompensationen aldrig överstiga 95 %.

Utredningen erinrar om att de problem som f. n. sammanhänger med bestämmandet av kompensationsnivån vid sjukdom blir väsentligt förenklade vid en omläggning till skattepliktig sjukpenning. I avvaktan på att erfarenheter vinnas av hur ett system med beskattad sjukpenning faller ut i praktiken finns därför enligt utredningen inte anledning att på det berörda området gå in med lagstiftningsåtgärder. Utredningen förutsätter att försäkringsinspektionen utfärdar sådana rekommendationer att de uppställda begränsningarna iakttas vid meddelande av kompletteringsförsäkringar.

Utredningens förslag till rekommendationer stöds av bl. a. SAF, LO och Folksam. Däremot motsätter sig TCO, SACO och SAC förslagen. TCO ansluter sig till de synpunkter som anförts av en expert i utredningen i särskilt yttrande, och vilket går ut på att ett genomförande av utredningens förslag bl. a. skulle leda till försämrade avtalsenliga förmåner för privatanställda tjänstemän. Försäkringsinspektionen anser att den totala kompensationen från allmän och enskild sjuk- och

olycksfallsförsäkring inte bör överstiga 90 % före skatt. Inspektionen finner det inte vara förenligt med en sund utveckling av försäkringsväsendet att försäkringar med sjukpenningförmåner erbjuds personer som genom allmän försäkring är garanterade en kompensationsnivå av 90 % under sjukpenningtid.

Jag finner det angeläget att slå fast att vad som uttalades i denna fråga då den obligatoriska sjukförsäkringen infördes alltså är giltighet. Den obligatoriska sjukpenningförsäkringen bör alltså vara den grund för medborgarnas skydd under sjukdom, efter vilken kompletterande hjälpförmåner bör anpassas, samtidigt som den försäkrade inte genom sjukförmånerna bör få en bättre ekonomi än då han är frisk.

I likhet med utredningen och huvuddelen av remissinstanserna anser jag att det av samhällsekonomiska skäl är motiverat med en viss självrisk för det sammanlagda försäkringsskyddet vid sjukdom. Denna självrisk bör inte sättas högre än som är nödvändigt och i första hand ta sikte på de mera kortvariga sjukdomsfallen. Eftersom sjukpenningen från den allmänna försäkringen ger så hög kompensationsnivå som 90 % kan någon anledning att kompletterande sjukersättning skall utgå vid korttidssjukdom inte anses föreligga. Kompletterande ersättningar bör enligt min mening kunna komma i fråga endast vid längre sjukdomsfall och därför medges efter en karenstid som bör sättas till minst 30 dagar. En riktpunkt för kompensationsnivån i dessa fall bör vara att kompletteringsförmåner och sjukpenning inte tillsammans ger högre ersättning för inkomstbortfallet än omkring 95 %, varvid, om kompletteringsförmånerna är skattefria, hänsyn givetvis måste tas till detta.

Redan enligt nu gällande riktlinjer tillåts kompletterande försäkring med karenstid för smärre belopp – högst 3 kr. per dag skattefritt – utan att några närmare undersökningar om maximigränsen överskrids behöver göras. Av praktiska skäl bör det, efter den angivna karenstiden av minst 30 dagar, även i fortsättningen finnas möjlighet att schablonmässigt ge kompletteringsförmåner inom ramen för detta belopp.

Karenstiden 30 dagar för kompletterande förmåner bör anses uppfylld även då detta dagantal uppnåtts genom flera sjukperioder som inträffat under det senaste året och som var och en omfattat minst en vecka. Kompletterande ersättning bör dock inte i sådant fall utgå förrän den pågående sjukperioden varat minst en vecka.

Jag förordar sålunda att självriskmomentet anordnas i form av dels en karenstidsregel och dels en begränsning av det kompletterande skyddet efter karenstidens utgång. Under förutsättning att försäkringar och avtalsmässiga uppgörelser håller sig inom ramen för här angivna regler anser jag att det f. n. inte finns anledning att på det berörda området gå in med lagstiftningsåtgärder.

Jag förutsätter således att de riktlinjer som här förordas när det gäller kompletterande sjuklön beaktas av arbetsmarknadens parter vid införande av nya sjuklöneförmåner. Med anledning av vad TCO anfört i sitt remissyttrande vill jag framhålla att vad jag här har sagt inte tar sikte på redan avtalade sjuklöneförmåner. Från allmän synpunkt framstår det

emellertid som angeläget att förut angivna principer om karenstid och begränsning av den sammanlagda kompensationsnivån kommer att gälla generellt vid införande av nya sjuklöneförmåner. Även med här förordade begränsningar kommer det att finnas utrymme för arbetsmarknadsparterna att träffa avtal om kompletterande anordningar av den typ som t. ex. AGS-försäkringen representerar.

I fråga om kompletteringsersättningar i försäkringsform ankommer det på försäkringsinspektionen att utfärda sådana rekommendationer att den här förordade begränsningen iakttas.

Det sagda gäller kompletterande sjukförmåner i allmänhet och i motsvarande delar även sådana förmåner som exempelvis inom AGS-försäkringen utgår till den som uppbär förtidspension. Särskilda omständigheter föreligger enligt utredningens mening i vissa typer av fall, främst de fall där ersättning utgår enligt gällande regler om skadestånd och därtill anslutande speciella försäkringsanordningar, t. ex. de på arbetsmarknaden förekommande s. k. trygghetsförsäkringarna som i princip innebär att arbetsgivaren åtar sig ett utvidgat skadeståndsansvar vid olycksfall i arbete. Jag är ense med utredningen och de remissinstanser som särskilt yttrat sig i denna fråga att det inte bör komma i fråga att göra gällande någon princip om självrisk i dessa fall.

5.6 Pensionsgrundande inkomst för tilläggspension

Som jag inledningsvis berört är ett av syftena med beskattad sjukpenning att skapa ökad jämlikhet mellan grupper som enbart har sjukpenningen att lita till och andra grupper som uppbär ersättning från arbetsgivaren vid sjukdom och olycksfall. Ett viktigt moment härvidlag är att eliminera den olikhet som ligger i att sjukpenning i motsats till sjuklön inte är pensionsgrundande för tilläggspension (ATP). I båda fallen utges ersättning för en bortfallen arbetsinkomst som skulle ha varit pensionsgrundande.

Sjukpenningutredningens förslag innebär att sjukpenningen görs pensionsgrundande i samma utsträckning som den i fortsättningen blir skattepliktig inkomst. Genom anknytningen till skatteplikten och därigenom till taxeringen kan uppbyggnaden sjukpenning beaktas på ett enkelt sätt vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst.

På motsvarande sätt föreslår utredningen att ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och annat kontant stöd vid arbetslöshet samt utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning i form av grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg skall hänföras till pensionsgrundande inkomst i samband med införande av skatteplikt för förmånerna. Slutligen föreslår utredningen att föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn blir pensionsgrundande i den mån sådana förmåner införs enligt familjepolitiska kommitténs förslag och görs skattepliktiga. Familjepolitiska kommittén föreslår även att det av kommittén föreslagna vårdbidraget för vård av svårt handikappat barn på samma sätt skall hänföras till pensionsgrundande inkomst.

Förslagen har mottagits mycket positivt av remissinstanserna. I samband med att skattepliktiga förmåner nu avses bli införda på samtliga de områden som förslagen rör förordar jag att förmånerna hänförs till pensionsgrundande inkomst i den utsträckning de hänförs till skattepliktig inkomst. Inskränkningen innebär att hemmamakesjukpenning och sjukpenning från den frivilliga sjukpenningen läggs utanför. Som utredningen angivit är, liksom i fråga om skatteplikt för förmånerna, det grundläggande skälet härtill att sjukpenningen i dessa fall inte träder i stället för förvärvsinkomst.

Som en följd av att här berörda förmåner blir pensionsgrundande kan de nuvarande bestämmelserna i 15 kap. 2 § AFL, som tillkommit i syfte att skydda äldre försäkrade mot återverkningarna i pensionshänseende av längre sjukdoms- och arbetslöshetsperioder, för framtiden undvaras.

5.7 Administration

Som jag inledningsvis anført bygger det föreslagna sjukpenningssystemet på att ADB-tekniken används. Utredningen har i samråd med RAFA-utredningen skisserat det administrativa förfarandet och föreslagit att det uppdras åt RAFA-utredningen att utarbeta de närmare detaljerna.

Riksförsäkringsverket och statskontoret har i oktober 1972 överlämnat en av RAFA-utredningen utarbetad rapport angående genomförandet av ett ADB-system för sjukförsäkringen. Enligt rapporten beräknas en övergång till det nya ADB-systemet kunna påbörjas i mitten av 1974 och vara avslutad under senare delen av 1976. I rapporten redovisas också förslag till teknisk övergångslösning av de arbetsuppgifter som tillkommer vid införande av beskattad sjukpenning den 1 januari 1974.

Genomförandet av det nya ADB-systemet avses innebära att nuvarande manuellt förda försäkringsregister vid kassorna successivt förs över till ett centralt ADB-register som kan nås direkt genom terminaler vid kassakontoren. I den planerade ADB-anläggningen kommer att lagras även uppgifter om de försäkrades preliminärskatteförhållanden. Dessa överförs datatekniskt från skattemyndigheterna till försäkringsregistret. Vid ADB-anläggningen kommer därigenom blanketter till försäkraren för erhållande av sjukpenning att kunna skrivas ut och tillställas dem som sjukanmält sig, varvid anges gällande sjukpenningnivå och det preliminära A-skatteavdrag som skall göras. Sedan den försäkrade lämnat in denna anmälan ifyllt och undertecknad till lokalkontoret utbetalas sjukpenning med avdrag för preliminär skatt enligt de uppgifter som angivits på blanketten.

I det slutliga ADB-systemet kan även utskrift av utbetalningshandlingar ske automatiskt. Genom att tillämplig sjukpenning och tillämpligt skatteavdrag anges på den utsända blanketten får den försäkrade full inblick i förfarandet och kan anmäla eventuella felaktigheter i de registrerade uppgifterna. I registret ackumuleras för varje försäkrad uppgift om utbetald bruttosjukpenning och innehållen A-skatt. Skattemedredovisning sker under resp. uppbörds månader genom s. k. summarisk

redovisning. För försäkrad med B-skatt sker utbetalning utan skatteavdrag.

Vid årets utgång framställs centralt kontrolluppgifter, som sänds ut till de försäkrade. Kontrolluppgift till skattemyndigheterna blir överflödig genom att de uppgifter som behövs överförs datatekniskt.

En ny ADB-anläggning för administrationen av den allmänna försäkringen är under uppbyggnad i anslutning till riksförsäkringsverkets tekniska byrå i Sundsvall. Den nya anläggningen kommer under innevarande år att tas i bruk för administrationen av folkpensionering och ATP. Som nämnts beräknas ett ADB-system för sjukförsäkringen genomföras successivt med början i mitten av år 1974. I RAFA-utredningens rapport föreslås att ett provisoriskt centralt register för sjukförsäkringen byggs upp vid anläggningen i Sundsvall redan under hösten 1973 i avvaktan på att det fullständiga ADB-systemet för sjukförsäkringen kommer i funktion. Detta register avses innefatta alla sjukpenningförsäkrade i landet och utnyttjas för registrering och ackumulering av bl. a. utbetald sjukpenning och innehållen preliminär skatt. För inmatning av uppgifter till detta register föreslås att försäkringskassornas centralkontor förses med dataterminaler redan under år 1973.

Kungl. Maj:t har i december 1972 lämnat medgivande för riksförsäkringsverket och statskontoret att fortsätta och vidareutveckla pågående försöksverksamhet beträffande ADB-system för sjukförsäkringen samt att genomföra den föreslagna övergångsanordningen avseende ett centralt försäkringsregister. Bemyndigande har också lämnats för anskaffning av erforderlig kompletterande teknisk utrustning för ändamålet.

Vissa arbetsmoment som i det fullt utbyggda ADB-systemet avses ske datatekniskt får under övergångstiden ske manuellt. På grund av att terminaler för inmatning av sjukanmälan inte kommer att finnas vid varje lokalkontor när omläggningen genomförs kommer bl. a. utskrift av blankett för försäkran för erhållande av sjukpenning att under denna tid få göras manuellt vid lokalkontoren. En konsekvens av detta blir att uppgift om tillämpligt skatteavdrag inte är tillgänglig för kontoren.

Sjukpenningutredningen har diskuterat två alternativ för skatteavdrag under övergångstiden. Det ena alternativet innebär att A-skatt dras i enlighet med den skattetabell och -kolumn som gäller för varje enskild försäkrad. Detta kräver att skattemyndigheternas uppgifter i dessa hänseenden förs över till sjukförsäkringens ADB-register, varefter uppgifterna vidarebefordras till kontoren på kort, listor e. d. Det andra alternativet, vilket utredningen finner smidigare att tillämpa, innebär att skatteavdraget under övergångstiden görs efter en schablontabell. Tabellen avses uppta en enda avdragskolumn, upprättad som ett genomsnitt av preliminärskattetabellerna för hela landet.

Med hänsyn till det angelägna i att inte få för stor arbetsbelastning på kassakontoren under den aktuella övergångstiden till dess ADB-systemet kan utnyttjas för dessa uppgifter förordar jag att det senare alternativet tillämpas. Schabloniseringen medför givetvis en särskild risk för kvarstående eller överskjutande skatt. Eftersom flertalet sjukfall gäller endast

några få dagar torde emellertid denna metod i allmänhet inte vålla några större problem. För de mera långvariga sjukfallen kan finnas skäl att basera avdraget på den i det särskilda fallet tillämpliga skattetabellen. Det bör inte innebära någon större arbetsbelastning för lokalkontoren att i dessa fall inhämta de uppgifter som behövs för skatteberäkningen. Motsvarande gäller i fråga om sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem, som f. n. betalas ut av riksförsäkringsverket. Det bör uppdras åt riksskatteverket att i samråd med riksförsäkringsverket fastställa närmare regler om skatteavdrag vid långvarigare sjukdom.

För skatteredovisningen måste uppgifter för samtliga sjukfall inom varje försäkringskassområde insamlas manuellt till centralkontoret för att därifrån rapporteras in till ADB-systemet.

Det provisoriska systemet beräknas komma att kräva viss tillfällig personalförstärkning hos försäkringskassorna. Utvecklingen av personalbehovet under de följande åren blir beroende på i vilken takt olika uppgifter kan överföras till ADB-systemet. Detta utreds f. n. av RAFA-utredningen. En ny rapport från utredningen i denna fråga väntas innevarande år. Personalbehovet blir också beroende av om ytterligare arbetsuppgifter förs över till försäkringskassorna.

Sjukpenningutredningen har, främst för att nedbringa försäkringskassornas administration, framfört tanken på ett system med obligatorisk korttidssjuklön utan arbetsgivarinträde. Något utformat förslag till sådant system har dock inte lämnats av utredningen. För att ett sådant system skall kunna övervägas behövs ytterligare utredning, vilken inte skulle kunna genomföras inom den tid som står till förfogande innan de föreslagna lagändringarna avses träda i kraft. Ett system med obligatorisk korttidssjuklön utgör heller inte någon förutsättning för att göra sjukpenningen skattepliktig. Jag tar därför inte upp denna fråga till behandling i detta sammanhang.

5.8 Kostnads- och finansieringsfrågor

Den omläggning av sjukpenningförmånerna från den allmänna försäkringen som jag förordat i det föregående innebär kraftigt ökade kostnader för försäkringen. Kostnaderna för de berörda förmånerna beräknas komma att uppgå till omkring 6 350 milj. kr. för år 1974. Jämfört med år 1973 innebär det en ökning med drygt 2 700 milj. kr. Härtill kommer 215 milj. kr. i ökade kostnader för föräldraförsäkringen m. m. som denna dag föreslås i en särskild proposition om förbättrade familjeförmåner inom den allmänna försäkringen. Vidare har jag tidigare denna dag förordat att en allmän tandvårdsförsäkring inom sjukförsäkringens ram skall träda i kraft den 1 januari 1974. Kostnaderna för denna försäkring beräknas till omkring 650 milj. kr. för år 1974.

Tillsammans med automatiska kostnadsökningar beräknas dessa reformer avseende sjukpenningförsäkringen, föräldraförsäkringen och tandvårdsförsäkringen medföra att hela sjukförsäkringens omslutning för år 1974 kommer att uppgå till omkring 10 400 milj. kr. Det innebär en

ökning med omkring 3 900 milj. kr. jämfört med år 1973. De beräknade kostnaderna för de olika sjukförsäkringsförmånerna samt läkemedelsersättning och försäkringskassornas förvaltningskostnader framgår av följande sammanställning. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningsunderlaget när det gäller kostnaderna för vissa förmåner kan avvikelser från de angivna beloppen givetvis uppstå.

	Beräknade kostnader år 1974, milj. kr.
Sjukpenning m. m.:	
Sjukpenning för anställning	5 240
Sjukpenning för annat för- värvsarbete	280
Sjukpenning för hemmamaakar m. m.	95
Föräldrapenning	950
(därav garantinivå)	(500)
Sjukvårdsersättning:	
Läkarvård	900
Tandvård	650
Sjukhusvård	395
Resor	150
Vissa sjukvårdande åtgärder	125
Läkemedelsersättning	1 085
Förvaltningskostnader	520
	10 390

Härtill kommer omkring 20 milj. kr. i kostnader för den frivilliga sjukpenningförsäkringen.

De nuvarande grunderna för finansieringen av sjukförsäkringen är relativt invecklade med olika regler för skilda delar av försäkringen. Tilläggssjukpenningen finansieras till 75 % genom arbetsgivaravgifter och till 25 % genom avgifter från de försäkrade. Grundförmånerna från sjukpenningförsäkringen finansieras till 55 % genom statsbidrag medan återstoden täcks genom avgifter från de försäkrade. För sjukvårdsförmånerna gäller flera olika finansieringsregler med varierande bidragsandelar för staten, arbetsgivarna och de försäkrade. Enligt min mening finns det inte längre anledning att behålla dessa olika finansieringsregler. Genomförandet av de här aktuella reformerna förutsätter ökade bidrag och avgifter till sjukförsäkringen. I anslutning till de ändringar av sjukförsäkringens finansiering som föranleds av de föreslagna reformerna, bör finansieringsreglerna förenklas och göras enhetliga för hela den obligatoriska sjukförsäkringen. I finansieringsavseende bör därvid även kostnaderna för läkemedel samt försäkringskassornas förvaltningskostnader hänfö-
ras till sjukförsäkringen.

Genom att sjukpenningförmånerna blir beskattade samtidigt som förmånsnivån höjs kommer de ökade kostnaderna för sjukförsäkringen att medföra ökade skatteintäkter. Bl. a. av detta skäl förordar jag att statsbidraget till sjukförsäkringen höjs väsentligt fr. o. m. den 1 januari 1974 och ges formen av ett enhetligt bidrag med en tredjedel av samtliga kostnader som hänför sig till den obligatoriska sjukförsäkringen. Statens

bidrag till sjukförsäkringen kan därmed beräknas uppgå till drygt 3 450 milj. kr. för år 1974, jämfört med omkring 1 000 milj. kr. för innevarande år.

Jag finner det motiverat att kostnaderna för de föreslagna sjukförsäkringsreformerna delvis täcks genom arbetsgivaravgifter. Även arbetsgivarernas sjukförsäkringsavgift bör ges formen av en enhetlig avgift som avser hela sjukförsäkringen. En riktpunkt bör här vara att ca 40 % av sjukförsäkringens kostnader — med undantag för sjukpenning för egna företagare — täcks genom arbetsgivaravgifter. För att uppnå denna täckningsgrad förordar jag att arbetsgivaravgiften i anslutning till genomförandet av sjukförsäkringsreformerna den 1 januari 1974 höjs från nuvarande 3,2 % till 3,8 % av det avgiftsgrundande löneunderlaget. Denna höjning beräknas tillföra försäkringen ca 665 milj. kr. för helt år.

Den allmänna sjukförsäkringsfonden, som nu används för att anpassa arbetsgivaravgiftens andel av utgifterna för tilläggssjukpenning, bör med de nya finansieringsreglerna kunna utnyttjas på motsvarande sätt för att reglera avvikelser mellan influtna arbetsgivaravgifter och den nyssnämnda riktpunkten för dessa avgifters andel av sjukförsäkringens kostnader. F. n. erfordras riksdagens medverkan för beslut om överföring av viss del av influtna arbetsgivaravgifter till denna fond. Med hänsyn till den karaktär ifrågavarande överföringar har, bör det i fortsättningen ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om överföring till fonden resp. ianspråktagande av medel från fonden.

Med de här föreslagna nivåerna för statsbidrag och arbetsgivaravgifter återstår drygt 25 % av sjukförsäkringens kostnader som skall täckas genom avgifter från de försäkrade. Frånsett de automatiska kostnadsökningar som med nuvarande finansieringsregler påverkar de försäkrades avgifter kan den ökning av de försäkrades avgiftssumma för år 1974 som uppstår vid genomförande av de aktuella reformerna därigenom beräknas bli begränsad till sammanlagt omkring 250 milj. kr. Den höjning av den enskildes avgifter som föranleds av de väsentligt förbättrade förmåner som följer av tandvårdsförsäkringen, föräldraförsäkringen och reformeringen av sjukpenningförsäkringen begränsas därmed till i genomsnitt ca 70 kr. per försäkrad.

F. n. består de försäkrades sjukförsäkringsavgifter av tre delar, nämligen en avgift för sjukvårdsförmåner, en för grundsjukpenningförmåner, inräknat barntillägg och moderskapspenning, och en för tilläggssjukpenning. De två förstnämnda avgifterna utgår med lika belopp för alla avgiftspliktiga inom försäkringskassa, dvs. i princip alla som påförts statligt beskattningsbar inkomst för det år avgiften avser. Avgiften för tilläggssjukpenningförmånerna är beroende av den sjukpenningklass som den försäkrade tillhör och är därmed anknuten till förvärvsinkomsten.

De för år 1973 preliminärt fastställda avgifterna för sjukvårds- och grundsjukpenningförmåner uppgår till sammanlagt 300 kr. per försäkrad. Om nuvarande förmåns- och finansieringsregler kvarstod oförändrade, skulle höjningar av dessa avgifter behövas för år 1974 till följd av

automatiska kostnadsökningar för sjukvårdsförmånerna inom försäkringen. Avgifterna till försäkringen för tilläggssjukpenning skulle däremot i huvudsak kunna hållas oförändrade.

Jag anser det angeläget att konstruktionen av de försäkrades sjukförsäkringsavgifter ändras så att avgiften på ett bättre sätt än nu anpassas till den enskildes inkomstnivå. Höjningen av den del av avgiften som utgår med enhetligt belopp för samtliga försäkrade i en försäkringskassa bör begränsas. Detta underlättas om avgiften för de försäkrade liksom när det gäller statsbidraget och arbetsgivaravgiften omfattar hela försäkringen utan formell uppdelning på olika förmånsgrupper.

Mot denna bakgrund förordar jag att de försäkrades avgift till sjukförsäkringen utformas som ett fast grundbelopp och en rörlig avgiftsdelen som anknyter till den försäkrades inkomst. Den totala avgiften skall avse hela sjukförsäkringen. Tyngdpunkten bör ligga på den inkomstanknutna delen. Avgiftsskyldigheten bör begränsas till försäkrad som vid taxering påförts till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst för det år avgiften avser. Den fasta delen bör vara lika stor för samtliga avgiftspliktiga försäkrade i hela landet. Den rörliga delen bör utgå med en viss andel av den försäkrades inkomst av förvärvsarbete det år avgiften avser intill 7,5 gånger det basbelopp som gällde vid inkomstårets början. Den sammanlagda avgiften bör inte få överstiga en tiondel av den försäkrades beskattningsbara inkomst för ifrågavarande år. F. n. gäller motsvarande regel enbart avgifter avseende sjukvårds- och grundsjukpenningförmånerna.

Den fasta avgiften bör utgöra 300 kr., dvs. samma belopp som de preliminärt fastställda avgifterna för år 1973 avseende sjukvårds- och grundsjukpenningförmånerna. Denna avgift kommer därmed för år 1974 att i huvudsak motsvara den kostnadsandel som faller på de försäkrade i fråga om sjukvårdsförmåner, hemmamakeförsäkring och föräldrapenningens garantinivå.

Sjukförsäkringsavgiftens rörliga del får avvägas med hänsyn till de kostnader som för resp. försäkringskassa återstår att täcka sedan statsbidrag, arbetsgivaravgift och den fasta avgiftsdelen beaktats. När hänsyn tas till den del av reformkostnaderna som skall täckas genom de försäkrades avgifter liksom till de automatiska kostnadsökningarna, beräknas den rörliga avgiften för år 1974 komma att uppgå till i genomsnitt 1,3 % av den sjukpenninggrundande inkomsten avseende anställning. Jämfört med de avgifter som skulle ha gällt år 1974 vid oförändrade förmåns- och finansieringsregler kommer den här förordade avgiftskonstruktionen att innebära minskade eller oförändrade avgifter för försäkrade i inkomstlägen upp till 20 000 kr. i årsinkomst. För den som har 30 000 kr. i årsinkomst blir det en avgiftshöjning med omkring 50 kr. per år, medan den som har 40 000 kr. får betala ca 100 kr. mer än han skulle ha gjort år 1974 enligt nuvarande regler. Höjningen för de högsta inkomsttagarna blir mellan 200 och 300 kr. per år. Dessa grupper får emellertid samtidigt särskilda förbättringar av sjukpenningförmånerna genom höjningen av den övre gränsen för den sjukpenninggrundande

inkomsten. I de lägre inkomstskikten kommer således endast att ske sedvanliga justeringar av avgifterna med hänsyn till de automatiska kostnadsökningarna. Den tidigare nämnda avgiftshöjningen med i genomsnitt 70 kr. per försäkrad som föranleds av de nya reformerna kommer i praktiken inte alls att beröra försäkrade i dessa inkomstlägen.

För egna företagare som är sjukpenningförsäkrade bör liksom nu gälla särskilda regler för beräkning av sjukförsäkringsavgiften. För denna grupp bör således den rörliga avgiftsdelen avvägas så att den i princip täcker försäkringskassans kostnader för utbetalda sjukpenningförmåner inom gruppen med avdrag för statsbidragsandelen. Särskilda beräkningar får därvid göras för varje karenstid.

Sjukförsäkringsavgiften bör även i fortsättningen årligen bestämmas av riksförsäkringsverket med hänsyn till de beräknade kostnader den skall täcka. Den fasta avgiftsdelen bör t. v. hållas oförändrad och anpassningen till kostnadsutvecklingen således göras genom justering av procentsatsen för den rörliga avgiftsdelen.

I enlighet med sjukpenningutredningens förslag bör den lokala skattemyndigheten fastställa den inkomst som skall ligga till grund för beräkningen av sjukförsäkringsavgiften samt även svara för såväl uträkning som debitering av avgiften. För sjukpenningförsäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning bör dock försäkringskassan t. v. svara för uträkningen av avgiften.

De förordade höjningarna av sjukpenningförmånerna inom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen beräknas av utredningen medföra en kostnadsökning av 20 milj. kr. per år. Denna kostnad bör finansieras i enlighet med den finansieringsmetod som gäller för yrkesskadeförsäkringen. Jag återkommer senare denna dag till frågan om avgiftsnivån för yrkesskadeförsäkringen.

Inte heller för den frivilliga yrkesskadeförsäkringen bör omläggningen till beskattade förmåner föranleda några ändringar av finansieringsreglerna.

Jag kommer senare denna dag att anmäla frågan om ATP-avgifterna under den kommande femårsperioden. Den ökning av pensionsförpliktelserna inom ATP som uppkommer genom att sjukpenning, föräldrapenning och vårdbidrag blir pensionsgrundande inkomst har beaktats i det förslag till avgiftsuttag som lagts fram av riksförsäkringsverket och som jag därvid kommer att redovisa. I enlighet med vad jag har anfört vid anmälan av årets statsverksproposition (prop. 1973:1 bil. 7, s. 25) kommer jag samtidigt att förorda att nuvarande avgiftsnivå på 10,5 % för ATP-avgiften bibehålls oförändrad även för år 1974 i stället för den höjning till 11 % som tidigare fastställdes.

5.9 Anslagsfrågor

I årets statsverksproposition (prop. 1973:1 bil. 7 punkt B 6) har anslaget Bidrag till sjukförsäkringen för budgetåret 1973/74 preliminärt beräknats till 2 220 milj. kr.

Anslaget för nästa budgetår kommer att belastas av kostnader för statsbidrag enligt nuvarande regler för försäkringskassornas utgifter under andra halvåret 1973. Dessa statsbidragskostnader beräknas uppgå till ca 500 milj. kr. Vidare kommer anslaget att belastas med kostnader för statsbidrag enligt de föreslagna nya reglerna fr. o. m. den 1 januari 1974, dvs. under första halvåret 1974. Statsbidraget under denna period beräknas komma att uppgå till 1 715 milj. kr. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknas således uppgå till 2 220 milj. kr. för nästa budgetår.

Genomförandet av de här berörda reformerna kommer att ställa stora krav på insatser från riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. För de ökande arbetsuppgifterna behöver verket tillföras två byrådirektörstjänster. Vidare behövs medel för tillfällig personal och odontologisk expertis för genomförande av tandvårdsförsäkringen. Hänsyn härtill har inte tagits vid anslagsberäkningen i årets statsverksproposition. För dessa ändamål bör verket därför få överskrida det i statsverkspropositionen upptagna anslaget för budgetåret 1973/74 med 465 000 kr. I fråga om försäkringskassorna ankommer det på kassorna att – i vissa fall efter medgivande från riksförsäkringsverket – besluta om de personalförstärkningar som kan komma att behövas.

5.10 Vissa andra frågor

5.10.1 Förtidspension

Från den 1 juli 1970 gäller på grundval av beslut vid 1970 års riksdag (prop. 1970:66, 2LU 1970:34, rskr 1970:232, SFS 1970:186) väsentligt vidgade möjligheter för äldre förvärvsarbetande med tungt eller pressande arbete att få förtidspension i form av folkpension och tilläggs pension. Möjligheterna att få sådan förtidspension har utökats ytterligare fr. o. m. den 1 juli 1972 (prop. 1972:55, SfU 1972:21, rskr 1972:140, SFS 1972:166). Enligt de nya bestämmelserna har äldre försäkrad, som är arbetslös och som uppburit ersättning från erkänd arbetslöshetskassa under den längsta tid sådan ersättning kan utgå, rätt till förtidspension om hans möjligheter att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han tidigare utfört eller genom annat tillgängligt lämpligt arbete är nedsatta med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig. Motsvarande gäller för den som inte varit arbetslöshetsförsäkrad men uppburit omställningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) under minst 21 månader.

Ersättningstiden för den grupp arbetslöshetsförsäkrade det här är fråga om är förlängd så att den i allmänhet omfattar 450 dagar. Denna förlängda ersättningstid gäller för den som fyller 60 år det försäkringsår dagpenningen börjar utgå. I undantagsfall gäller denna längre ersättningstid redan från 55 års ålder, nämligen då arbetslösheten är en direkt följd av nedläggning eller bestående ändring av driften vid företag där den arbetslöse var anställd eller avveckling av hans verksamhet som självstän-

dig företagare på grund av omfattande eller genomgripande förändring i ortens näringsliv eller i näringsgrenen.

Omställningsbidrag är inte begränsat till tiden. Det utgår till den som fyller minst 60 år under kalenderåret. I de undantagsfall, som nyss angivits för arbetslöshetsförsäkringens del, kan omställningsbidraget börja utgå från 55 års ålder. Ett allmänt villkor för omställningsbidrag är att den arbetslöse minst 24 månader under de tre åren närmast före arbetslöshetens inträde har haft sin huvudsakliga försörjning genom avlönat arbete eller genom sedermera avvecklad verksamhet som egen företagare.

Bestämmelserna om förtidspension innebär att en medlem i arbetslöshetskassa, som omfattas av de nämnda reglerna om förlängd ersättningstid, har rätt att få förtidspension i samband med att han blir utförsäkrad från arbetslöshetsförsäkringen, under förutsättning att han är att anse som varaktigt arbetslös. Motsvarande gäller för den som haft omställningsbidrag i 21 månader, vilken tid ansetts ungefärligen motsvara ersättningstiden i arbetslöshetsförsäkringen.

Enligt förslag som chefen för inrikesdepartementet kommer att lägga fram senare i dag skall bestämmelserna för arbetslöshetsförsäkringen ändras så att maximala ersättningstiden generellt blir förlängd till 450 dagar för den som fyllt 55 år. Vidare skall omställningsbidraget ersättas av ett kontant arbetsmarknadsstöd som tillkommer alla som fullgjort arbetsvillkor liknande det som uppställs i arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsvillkoret efterges för den som efter yrkesinriktad utbildning i ungdomen, vuxenutbildning eller arbetsmarknadsutbildning stått till arbetsmarknadens förfogande under en tid av fem månader. Ersättningstiden avses bli 150 dagar i allmänhet, men för den som fyllt 55 år 300 dagar och för den som fyllt 60 år obegränsad. I de särskilda fall då omställningsbidrag enligt nu gällande regler kunnat utgå från 55 års ålder skall kontant arbetsmarknadsstöd kunna utgå utan särskild tidsbegränsning från samma ålder. En utförsäkrad medlem i arbetslöshetskassa avses på motsvarande sätt som nu kunna övergå till kontant arbetsmarknadsstöd i de fall detta stöd inte är tidsbegränsat.

De ändringar i bestämmelserna om stödet vid arbetslöshet som jag här beskrivit berör inte den åldersgrupp som de aktuella pensionsreglerna tar sikte på, nämligen dem som är över 60 år. Jag förordar att denna åldersgräns införs i bestämmelserna om förtidspension på de grunder som här är i fråga. Den som uppnått nämnda ålder bör liksom enligt nuvarande bestämmelser vara berättigad till förtidspension om han är att anse som varaktigt arbetslös och har blivit utförsäkrad från arbetslöshetsförsäkringen. Motsvarande skall gälla den som under en längre tid uppburit ersättning enligt lagen om kontant arbetsmarknadsstöd. Med hänsyn till reglerna om ersättningstid för detta nya stöd bör kravet på att stöd utgått i 21 månader som nu gäller i fråga om omställningsbidrag omformuleras så att stödtiden uttrycks i dagar. Antalet dagar som stöd skall ha utgått bör i överensstämmelse med vad som gäller ersättningen från arbetslöshetskassa sättas till 450. Mot bakgrunden av reglerna för det nya stödet

förordar jag också en annan ändring, som innebär att pension skall kunna beviljas utan hinder av att kontant arbetsmarknadsstöd inte utgått i 450 dagar i de fall den pensionssökande dessförinnan uttömt sin rätt till stöd. Givetvis måste även i detta fall de övriga förutsättningar i fråga om ålder och varaktig arbetslöshet som jag förut angivit vara uppfyllda. Jag vill framhålla att tid varunder ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd utgått givetvis skall beaktas även om den ligger före uppnådda 60 års ålder.

På motsvarande sätt som nu förordats bör den som under jämförlig tid beretts skyddad sysselsättning och uppbär partiell förtidspension kunna på egen ansökan få hel förtidspension i samband med att han lämnar sådan sysselsättning om han fyllt 60 år. Med skyddad sysselsättning avser jag här arbete i verkstad för skyddad sysselsättning, särskilt beredskapsarbete för handikappade och arkivarbete.

Vad jag nu förordat leder till förslag om ändring i 7 kap. 1 § AFL. Eftersom motsvarande bestämmelser rörande förtidspension från tilläggs-pensioneringen i 13 kap. 1 § AFL beträffande förutsättningarna för pension hänvisar till 7 kap. 1 § behövs ingen särskild ändring i bestämmelserna för tilläggs-pension. Det har inte ansetts nödvändigt att tynga lagtexten med uttrycklig bestämmelse för de nyss åsyftade fallen av förtidspension för försäkrade i skyddad sysselsättning.

I övergångsbestämmelserna bör anges att bestämmelserna för försäkrade som uppburit kontant arbetsmarknadsstöd skall äga motsvarande tillämpning i fall då någon efter ikraftträdandet fortfarande uppbär omställningsbidrag.

5.10.2 Fastställande av årsarbetstid vid beräkning av arbetsgivaravgift till tilläggs-pensioneringen

I 19 kap. 1 § AFL stadgas om arbetsgivares avgiftsskyldighet till försäkringen för tilläggs-pension. Stadgandet innebär bl. a. att avgiften skall utgå på summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom utgett såsom lön i pengar eller naturaförmåner eller, i fall som avses i 11 kap. 2 § andra stycket AFL, på annan ersättning för utfört arbete, sedan från nämnda summa dragits ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året. Därvid skall arbetstagare som under hela året varit anställd med full arbetstid räknas som en arbetstagare och arbetstagare som under året varit anställd i mindre omfattning medräknas i motsvarande mån.

I AFL har inte närmare utvecklats vad som avses med full arbetstid. Frågan avgörs i samband med avgiftsdebiteringen för ett visst år av riksförsäkringsverket och dess avgörande kan överklagas till försäkringsdomstolen av varje arbetsgivare. Riksförsäkringsverket har i regel som mått på årsarbetstid tillämpat vissa tal som har räknats fram genom att man utgått från den genom lagstiftning och avtal reglerade arbetstiden samt å ena sidan lagt till övertidsarbete och å andra sidan dragit från tid

för bortovaro på grund av semester, sjukdom m. m., varvid sistnämnda faktorer grundats på av SAF tillhandahållen statistik. Timantalen bestäms regelmässigt efter samråd med SAF och LO.

Dessa principer för fastställande av normaltiden för full arbetstid har godtagits av försäkringsdomstolen i ett betydande antal domar. Principerna innebär att årsarbetstiden anges med ledning av ett fåtal schabloner hänförliga till vidsträckta arbetsområden och inte utifrån de faktiska förhållandena vid ett visst företag eller inom ett snävt begränsat arbetsområde.

Riksförsäkringsverket har föreslagit att en bestämmelse tas in i 19 kap. 3 § tredje stycket AFL av innebörd att Kungl. Maj:t skall bestämma normaltalen för full arbetstid.

Som skäl för sin framställning har verket anfört att det är otillfredsställande att verket fattar beslut om normaltalen för årsarbetstid, som sedan kan överklagas av en enskild arbetsgivare hos försäkringsdomstolen och eventuellt ändras av denna. En sådan ändring skulle i extremfallet kunna slutligen leda till att större delen av ett års avgiftsdebiteringar kom att rivas upp.

Framställningen har remissbehandlats och yttranden har inkommit från Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, LO, SACO, TCO, SAF, LRF, Handelsnäringsorganisation och SHIO.

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt den föreslagna ändringen eller lämnat förslaget utan erinran. LO har liksom SAF förutsatt att samråd med arbetsmarknadsparterna i fråga om årsarbetstidsmålet kommer att tillämpas även i fortsättningen.

Jag delar riksförsäkringsverkets och remissinstansernas åsikt att den föreslagna ändringen bör komma till stånd. Riksförsäkringsverket bör åläggas att till Kungl. Maj:t årligen komma in med förslag som är avsett att bilda underlag för beslutet. Liksom hittills bör riksförsäkringsverket samråda med arbetsmarknadsparterna i denna fråga. Kungl. Maj:ts beslut bör, bl. a. med hänsyn till riksförsäkringsverkets debiteringsarbete och företagens datarutiner, ges i så god tid som möjligt före utgången av det år för vilket normaltalen fastställs.

6. Upprättade författningsförslag

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261),
5. lag om ändring i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare,
6. lag om ändring i lagen (1967:919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m.
7. lag om ändring i förordningen (1954:519) angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.

7. Specialmotivering

Utöver vad jag tidigare anfört i den allmänna motiveringen föranleder de föreslagna ändringarna följande kommentarer

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

1 kap.

6 §

Eftersom basbeloppet skall användas inom sjukförsäkringen vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst kommer basbeloppet att få betydelse för samtliga grenar av den allmänna försäkringen. Detta har föranlett en omformulering av första stycket i paragrafen.

3 kap.

1 §

Avskaffandet av systemet med placering av de försäkrade i sjukpenningklasser har föranlett betydande omredigeringar av de inledande bestämmelserna i kapitlet. De grundläggande förutsättningarna för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen har samlats i denna paragraf. Första stycket upptar huvudfallet, nämligen försäkringstillhörighet grundad på förvärvsarbete. I andra stycket ges bestämmelser för hemmamakeförsäkringen.

2 §

I denna paragraf anges liksom hittills grunderna för beräkningen av den inkomst som ligger till grund för skydd genom sjukpenningförsäkringen. Som framgått av den allmänna motiveringen införs här ett system med beräkning av *sjukpenninggrundande inkomst*, som får en funktion motsvarande den nuvarande placeringen i sjukpenningklass.

Första stycket innehåller en definition av termen sjukpenninggrundande inkomst som knyter an till nuvarande regler för bestämning av årsinkomst av förvärvsarbete för inplacering i sjukpenningklass. Undantagande från försäkringen för tilläggspension medför f. n. för sjukpenningförsäkringens del den konsekvensen att den försäkrade, såvitt gäller inkomst av annat förvärvsarbete än anställning, är försäkrad enbart för grundsjukpenning. I och med att uppdelningen i grundsjukpenning och tilläggsjukpenning försvinner får undantagande konsekvensen att sjukpenningförsäkringen helt träder ur funktion såvitt gäller annat än anställningsinkomst. En regel härom har tagits upp i sista punkten av första stycket.

Andra stycket innehåller bestämmelser om fördelning av den sjukpenninggrundande inkomsten på anställningsinkomst och inkomst av annat förvärvsarbete när den sammanlagda inkomsten överstiger sju och en halv gånger basbeloppet. Regeln, vars förebild är motsvarande regel beträffan-

de pensionsgrundande inkomst, innebär att anställningsinkomst alltid läggs i botten. Detta får betydelse bl. a. för avgiftsdebiteringen. Avgift kommer således i första hand att beräknas på anställningsinkomsten.

I tredje stycket, som handlar om beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten, har i fråga om uppskattningen av värdet av naturaförmåner anknytningen till reglerna om taxering till kommunal inkomstskatt ersatts med en hänvisning till de regler som gäller för beräkning av preliminär skatt. Syftet med ändringen är att få ett så aktuellt värde som möjligt på förmånerna. De värden som gäller återfinns i preliminärskattetabellen.

Bestämmelserna i nuvarande fjärde stycket har överförts till 1 § andra stycket.

3 §

Frånsett redaktionella ändringar har vidtagits den ändringen att regeln i 4 kap. 3 § som bestämmer omfattningen av sjukpenningförsäkringen för ålderspensionärer överförs till förevarande paragraf, vilket ansetts vara till fördel från systematisk synpunkt.

4 §

Som framgår av den allmänna motiveringen avses sjukpenning utgå med en fast andel av den sjukpenninggrundande inkomsten. Tabellen som f. n. finns intagen i första stycket i paragrafen bör alltså utgå. I stället bör anges att hel sjukpenning för dag utgör 90 % av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten delad med 365, alltså utslagen på kalenderdag. Regeln att sjukpenning utgår i hela kronor har avseende också på halv sjukpenning. Sjukpenningen för hemmamake har som utvecklats i den allmänna motiveringen räknats upp till åtta kronor i samband med att barn tillägget slopats.

Andra stycket i paragrafen upptar bestämmelser om sjukpenningavdrag vid sjukhusvård.

F. n. minskas sjukpenningen med 10 kr. för dag, dock högst med hälften av sjukpenningen, för tid då försäkrad åtnjuter sjukhusvård. Ett generellt sjukpenningminimum på 6 kr. gäller dock för försäkrade med barn. Avdragsbestämmelsen har motiverats med att försäkrad under tid för sjukhusvård i regel inte har några särskilda kostnader för mat, läkemedel m. m.

I samband med införande av skattepliktig sjukpenning avses att preliminärskatteavdrag på sjukpenningen skall ske oberoende av sjukhusavdraget. De förut angivna kostnadsposter som motiverat sjukhusavdraget är nämligen närmast att hänföra till privata levnadskostnader, som ju inte är avdragsgilla vid beskattning. Hela sjukpenningbeloppet före avdraget blir således skattepliktigt även i detta fall. Detta bör anges i de kontrolluppgifter som sänds ut.

De föreslagna nya bestämmelserna har utformats med denna

utgångspunkt. Liksom f. n. bör avdragsmaximum i det enskilda fallet också bli beroende av storleken av sjukpenningen (före skatt). På grund av att avdrag också skall göras för skatt har garantiregeln ansetts böra skärpas så att högst en tredjedel av sjukpenningen skall kunna tas i anspråk för avdrag vid sjukhusvård. Maximalt sjukpenningavdrag skall således göras först när sjukpenningen uppgår till 30 kr.

Som förut angivits finns ett generellt sjukpenningminimum för försäkrad med barn under tid för sjukhusvård. Sjukpenningen vid sjukhusvård skall för sådan försäkrad f. n. utgöra minst 6 kr. Utredningen föreslår en höjning av detta belopp till 8 kr. i samband med slopandet av barnstilläggen, vilka inte har berörts av avdragsreglerna. Riksförsäkringsverket, som påtalat de administrativa och andra svårigheter som sjukpenningavdraget vid sjukhusvård redan nu förorsakar, har föreslagit att, om avdrag ändå skall ske, särbestämmelserna för försäkrade som sammanbor med barn utgår. Alternativt har verket föreslagit en minimisjukpenning om 8 kr. för samtliga sjukpenningförsäkrade vid hel sjukpenning oavsett sjukhusvård. Statskontoret har framfört samma mening.

Till följd av att barnstilläggen inräknas i hemmamakesjukpenningen som höjs till 8 kr. aktualiseras som utredningen funnit en ändring i den särskilda garantiregeln för försäkrade med barn. Att helt slopa garantiregeln skulle för hemmamakeförsäkrade medföra försämrade förmåner under tid för sjukhusvård jämfört med vad som nu gäller. Vid ett bibehållande av regeln talar emellertid administrativa skäl starkt för att anknytningen till barnförekomst slopas, vilket även är konsekvent med hänsyn till konstruktionen av hemmamakeförsäkringen. I enlighet härmed har regeln i samband med att garantinivån höjts till 8 kr. omformats till en allmän garantiregel utan anknytning till barnförekomst. I övergångsfallen, dvs. för försäkrade som vid ikraftträdandet har sjukpenningförsäkring grundad på förvärvsinkomst mellan 1 800 och 4 500 kr. avses nuvarande regler om avdrag även fortsättningsvis tillämpas.

4 § innehåller f. n. också bestämmelser om fördelning av sjukpenningavdraget på grundsjukpenning, tilläggssjukpenning grundad på anställningsinkomst och tilläggssjukpenning grundad på inkomst av annat förvärvsarbete. Dessa bestämmelser, som haft betydelse i finansieringshänseende, kan med hänsyn till de föreslagna ändringarna i finansieringsreglerna utgå. I den mån en uppdelning fortfarande är nödvändig för vissa ändamål kan den i stället grundas på schablonmässiga beräkningar.

5 §

Första stycket har genomgått ändringar med anledning av att sjukpenningklassplaceringen ersätts av ett nytt förfarande för bestämmande av tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. Grundas försäkringstillhörigheten på förvärvsarbete skall i beslutet anges den sjukpenninggrundande inkomstens storlek och art. För den som blir sjukpenningförsäkrad som hemmamake skall detta anges.

Vad gäller de omständigheter som föranleder omprövning av försäk-

ringstillhörigheten har punkten c) som avser fall av förtidspension formulerats om med hänsyn till att förtidspension enligt fr. o. m. den 1 juli 1972 gällande regler kan beviljas på enbart arbetsmarknadsmässiga grunder.

Andra stycket innehåller f. n. bestämmelser om tidpunkt för ändring av försäkrades placering i sjukpenningklass och tredje stycket ett principiellt förbud mot ändring under pågående sjukdom. I dessa bestämmelser sker, som nämnts i den allmänna motiveringen, materiella ändringar i samband med avskaffandet av klassplaceringssystemet.

Dessa innebär för det första att förbudet mot ändring under sjukdom upphävs. I stället införs en allmän regel att en frist om trettio dagar skall gälla för beslut om ändring av sjukpenningförsäkring förorsakad av inkomständring. Ändring av annan anledning skall ske så snart anledning till ändringen uppkommer.

Nu nämnda ändringar hänger samman med den ytterligare ändringen att den anknytning till månadsskifte som gällt för klassplaceringsbeslut bryts vid övergången till det nya systemet. Denna anknytning, som varit föranledd av att avgift för sjukpenningförsäkring debiterats för månad, är med de nya avgiftsreglerna inte nödvändig. Intet hindrar givetvis att riksförsäkringsverket, exempelvis för att tillgodose kravet på samordning mellan sjukpenningförsäkring och pensionering, utfärdar anvisningar om tidpunkt för ändring av sjukpenningförsäkring i därav berörda fall.

I fråga om upphörande av hemmameförsäkring efter makes eller därmed likställd persons död gäller nu en specialregel enligt sista punkten i stycket om att beslut skall anstå till fjärde månadsskiftet efter dödsfallet. I denna regel har enbart redaktionella ändringar vidtagits. Anknytningen till månadsskifte skall således bestå vid upphörande av hemmameförsäkring av denna anledning. Motsvarande anknytning gäller som framgår av 3 § andra stycket i fråga om upphörande av hemmameförsäkring vid 67 års ålder.

När sjukpenninggrundande inkomst fastställs i samband med inskrivning i försäkringskassa skall på motsvarande sätt som nu inkomsten gälla fr. o. m. tidpunkten för inskrivningen.

Beträffande försäkrade som övergångsvis kvarstår i sjukpenningklass till följd av att de har en förvärvsinkomst av 1 800 men inte 4 500 kr. per år skall de nuvarande reglerna för sjukpenningförsäkringen alltså gälla. I fråga om beslut om klassändring i dessa fall skall emellertid de nya reglerna i 3 kap. 5 § äga motsvarande tillämpning.

6 §

I första stycket fastslås, i likhet med vad nu gäller, den försäkrades skyldighet att anmäla ändringar i sina inkomstförhållanden som är av beskaffenhet att påverka rätten till sjukpenning eller sjukpenningens storlek.

I ett andra stycke i paragrafen har tagits in bestämmelser om försäkringskassans skyldighet att självmant skaffa in uppgifter om den

försäkrades inkomstförhållanden och andra omständigheter som har betydelse för sjukpenningförsäkringen.

Bestämmelserna har kommenterats i den allmänna motiveringen.

9 §

Angående skälen för upphävande av bestämmelserna om barntillägg till sjukpenning hänvisas till den allmänna motiveringen.

Beträffande försäkrade som övergångsvis är sjukpenningförsäkrade till följd av att de har en förvärvsinkomst av 1 800 men ej 4 500 kr. per år avses barntillägg fortfarande utgå till sjukpenningen enligt nuvarande regler.

Är försäkrad i den situationen att han uppfyller villkoren för hemmamakeförsäkring enligt de nya bestämmelserna och samtidigt har rätt att vara sjukpenningförsäkrad på grund av förvärvsinkomst enligt övergångsbestämmelserna, bör han i samband med den nya lagstiftningens ikraftträdande ges rätt att välja det för honom gynnsammaste alternativet.

10 §

Denna paragraf innehåller bl. a. den s. k. fridagsregeln. Enligt bestämmelse i tredje stycket c) tillämpas inte fridagsregeln i fråga om hemmamakeförsäkrade och inte heller i fråga om försäkrade som till följd av förvärvsinkomst placerats i sjukpenningklass 2 men annars skulle ha uppfyllt villkoren för hemmamakeförsäkring. Regeln bör i det läge som uppkommer när klassplaceringssystemet avskaffas avse enbart försäkrade som faktiskt omfattas av hemmamakeförsäkringen. De försäkrade i nuvarande sjukpenningklass 2 som omfattas av undantagsregeln kommer i fortsättningen att vara hemmamakeförsäkrade varför någon ändring i praktiken inte inträder.

Ändringen i första stycket hänger samman med införandet av rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn. Bestämmelser om denna förmån avses intagna i 9 §. Genom övriga föreslagna ändringar i 10 § likställs kontant arbetsmarknadsstöd med dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa.

11 §

Ändringarna i första och fjärde styckena av paragrafen är betingade av att uppdelningen av sjukpenning i grundsjukpenning och tilläggsjukpenning avskaffas. Beträffande det nya tredje stycket, som avser väntetiden för ändring av sjukpenninggrundande inkomst, hänvisas till vad som sagts i denna fråga i den allmänna motiveringen. För försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete och sjukpenningförsäkring med karenstid avses, för att inte syftet med väntetidsregeln skall förfelas, karenstiden som gäller för sjukpenningen läggas till väntetiden. Särskilda övergångsbestämmelser föreslås som framgår av det följande för den som vid ikraftträdandet av de nya sjukförsäkringsreglerna har sjukpenningförsäkring som beträffande tilläggsjukpenning gäller med karenstid.

16--18 §§

Ändringarna i förevarande paragrafer betingas av avskaffandet av klassplaceringssystemet och bärntilläggen. Dessutom har avfattningen av bestämmelserna jämkats till följd av de förslag som läggs fram om föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn.

4 kap.

3 §

Regeln i denna paragraf om begränsning av sjukpenningtiden för ålderspensionärer och likställda har överförs till 3 kap. 3 §.

7 kap.

1 §

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen avsnitt 5.10.1.

11 kap.

2--3 §§

Genom tillägg till bestämmelserna i dessa paragrafer klargörs hur sjukpenning, kontant stöd vid arbetslöshet m. fl. här avsedda förmåner skall beaktas vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst. Bestämmelserna innebär att förmånerna, fränsett sjukpenning, schablonmässigt genomgående hänförs till inkomst av anställning (2 §). Vad gäller sjukpenning har med hänsyn till förmånens natur en sådan schablon inte ansetts kunna användas. Sjukpenning hänförs således, i den mån den grundas på inkomst av annat förvärvsarbete, även i fråga om tillgodoräkande för tilläggspension till detta inkomstslag (3 §). Vissa särbestämmelser avseende tilläggspensioneringen som tar sikte på sådan sjukpenning ges emellertid i 11 kap. 6 § och 19 kap. 3 §. Bestämmelsernas avfattning medför att de beloppsminima om 500 kr. som i paragraferna uppställts för att en inkomst skall beaktas vid beräkning av pensionsgrundande inkomst inte blir tillämpliga på här avsedda intäktsposter. Med det system som avses komma till användning för redovisningen av utbetalda förmåner och som berörts i den allmänna motiveringen har nämligen de praktiska skäl som motiverat införandet av dessa beloppsminima inte den bärkraft att de bör gälla i fråga om här avsedda förmåner.

6 §

När det gäller inkomst av annat förvärvsarbete skall enligt bestämmelserna i denna paragraf pensionspoäng tillgodoräknas endast om tilläggs-pensionsavgift erlagts inom föreskriven tid. Detta bör som riksförsäk-

ringsverket påpekat i sitt remissyttrande inte gälla pensionspoäng som härrör från pensionsgrundande inkomst som en självständigt förvärvsverk-sam person haft i form av sjukpenning. En regel som klargör detta undantag har tillfogats första stycket av paragrafen. Regeln bör ses i samband med den föreslagna bestämmelsen i 19 kap. 3 § andra stycket att tilläggs-pensionsavgift inte skall erläggas för sjukpenning som avses här. Sammantagna innebär dessa regler att sjukpenningen i praktiken behand-las på samma sätt som inkomst av anställning. Basbeloppsavdrag enligt 11 kap. 5 § skall i konsekvens med detta i första hand göras på sjukpen-ningen.

Pensionsgrundande inkomst skall enligt det nyss sagda beräknas på sjukpenningen oavsett att den försäkrade inte betalt sin tilläggs-pensions-avgift. Skulle en person som här avses brista i betalning av tilläggs-pensionsavgift (för annan inkomst än sjukpenning) får i samband med omdebitering enligt bestämmelserna i 40 § förordningen (1959:552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. den pensionsgrundande inkomsten räknas om med uteslutande av annan i 11 kap. 3 § AFL avsedd inkomst än sjukpenning.

13 kap.

2 §

Vissa omformuleringar har gjorts med hänsyn till att fastställande av sjukpenninggrundande inkomst träder i stället för placering i sjukpen-ningklass.

15 kap.

2 §

Bestämmelserna i 15 kap. 2 § AFL innehåller två specialregler om förmånligare pensionsberäkning. Reglerna är tillämpliga på försäkrad som är född 1927 eller tidigare och som under visst år uppburit sjukpenning enligt AFL eller YFL eller motsvarande ersättning enligt smittbärlagen i mer än 90 dagar och därvid varit placerad lägst i den sjukpenningklass han skulle ha tillhört om hans årsinkomst av förvärvsarbete uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet. Med angiven förutsättning om ålder tillämpas reglerna också på den som under visst år i mer än 60 dagar uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller utbildningsbi-drag, om han var berättigad till dagpenning när bidraget började utgå, eller omställningsbidrag.

Reglerna är avsedda att tillgodose de åldersgrupper som går i pension under ATP-systemets uppbyggnadsskede. För en person i sådan ålder kan låg pensionspoäng, orsakad av inkomstbortfall i samband med t. ex. sjukdom eller arbetslöshet, ej — såsom för yngre försäkrade — neutralise-ras genom den s. k. femtonårsregeln som allmänt gäller vid beräkning av medelpoängen. Likaledes kan bortfallet av pensionspoäng för något år ej

kompenseras av den s. k. trettioårsregeln.

Specialreglerna i 15 kap. 2 § AFL innebär att man vid bestämmande av det poängmedeltal, som skall ligga till grund för beräkningen av tilläggs-pension bortser från år varunder sjukpenning uppburits under mer än 90 dagar, om medelpoängen därigenom höjs. Vidare gäller att, när det skall bestämmas hur många poängår den försäkrade har, det alltid skall anses som om pensionspoäng tillgodoräknats honom för år varunder förutsätt-ningarna enligt 15 kap. 2 § AFL — bl. a. det nyss angivna 90-dagarsvill-koret — föreligger. De båda specialreglerna kan tillämpas endast med avseende på sammanlagt tre kalenderår.

I och med att sjukpenning, arbetslöshetsersättning och utbildningsbi-drag blir pensionsgrundande inkomst framstår till en början specialregeln i 15 kap. 2 § AFL om att pensionspoäng alltid skall tillgodoräknas för år, för vilket sjukpenning utgått i mer än 90 respektive arbetslöshetsersätt-ning m. m. utgått i mer än 60 dagar, som överflödig.

Den andra specialregeln i 15 kap. 2 § AFL ger möjlighet att bortse från år med låg pensionspoäng vid beräkningen av poängmedeltalet. I det övervägande antalet fall torde det vara sjukdom som medför tillämpning av regeln. Med en pensionsgrundande sjukpenning som kompenserar 90 % av arbetsinkomsten bortfaller motiven för specialregeln i fråga om sjukpenningtid. Motsvarande bedömning kan göras beträffande dagpen-ning från arbetslöshetsförsäkringen. Inte heller förhållanden i samband med utbildningsbidrag och kontant arbetsmarknadsstöd utgör anledning att behålla regeln när uppburna förmåner i princip grundar rätt till tilläggs-pension.

Med hänsyn till det anförda har föreslagits att specialreglerna i 15 kap. 2 § AFL skall upphävas såvitt gäller tid efter det de förmåner som här avses har gjorts pensionsgrundande. För år dessförinnan måste givetvis reglerna fortfarande gälla. Därom har bestämmelse givits i övergångsbestämmelserna.

17 kap.

1 §

Paragrafen har formulerats om med hänsyn främst till att klassplace-ringssystemet och barntilläggen avskaffas.

4 §

Chefen för inrikesdepartementet lägger senare i dag fram förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring och förslag till lag om kontant arbetsmark-nadsstöd.

Enligt förslaget till lag om arbetslöshetsförsäkring skall samordning ske mellan å ena sidan dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa och å andra sidan förtidspension och ålderspension enligt AFL. Beträffande ålders-pension aktualiseras dock samordning enbart när fråga är om förtida

uttag av ålderspension eftersom dagpenning upphör att utgå senast månaden innan vederbörande fyller 67 år.

Vad nu sagts i fråga om förtidspension gäller även kontant arbetsmarknadsstöd enligt den föreslagna lagen härom. Däremot sker ingen samordning med ålderspension enligt AFL eftersom kontant arbetsmarknadsstöd upphör månaden innan den försäkrade fyller 67 år eller då han dessförinnan börjar uppbära ålderspension enligt AFL. Kontant arbetsmarknadsstöd samordnas även med änkepension enligt AFL.

För de närmare bestämmelserna om samordning hänvisas till chefens för inrikesdepartementet förutnämnda förslag.

Såväl förtidspension och ålderspension som änkepension kan efter beslut om pension utgå retroaktivt. Detsamma gäller efter beslut om höjning av pensionen och efter upphävande av beslut att pensionen skall hållas inne. Retroaktiviteten innebär att, om inte särskilda samordningsregler införs i AFL, den försäkrade kommer att för viss tidsrymd uppbära arbetslöshetsstöd och pension vid sidan av varandra. Då samordning sker av löpande förmåner bör sådan äga rum även för det fall pension utgår retroaktivt. Vad gäller kontant arbetsmarknadsstöd kan enligt vad ovan sagts sådan förmån inte utgå vid sidan av ålderspension. Förmånerna bör då ej heller utgå parallellt under retroaktivtid.

En regel om de samordningsfall som nu berörts har intagits i ett nytt andra stycke i 4 §. Genom samordningsregeln undviker man det omständliga förfarande med återkrav av utgiven arbetslöshetsersättning som nu måste användas.

Regeln innebär att samordning sker med tillämpning av samma regler som gäller under löpande förmånstid. Avräkningen skall dock av praktiska skäl ske på pensionsbeloppet. För förfarandet i övrigt hänvisas till chefens för inrikesdepartementet förslag.

Enligt nämnda förslag skall den som vid ikraftträdandet av lagen om kontant arbetsmarknadsstöd uppbär omställningsbidrag enligt 102 § arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) få fortsätta att uppbära sådant stöd så länge han är berättigad därtill enligt de före denna tidpunkt gällande reglerna. Även i sådana fall bör samordning ske i retroaktivfallet. Detta innebär att omställningsbidraget skall samordnas med ålderspension och förtidspension enligt AFL.

En regel härom har intagits i övergångsbestämmelserna till förevarande paragraf.

18 kap.

5 §

Enligt första stycket i denna paragraf i dess nuvarande lydelse får allmän försäkringskassa inte bedriva annan verksamhet än som anges i AFL eller i bestämmelser, som utfärdats med stöd av denna lag. Som tidigare nämnts har emellertid Kungl. Maj:t efter förslag i prop. 1973:4 som godtagits av riksdagen (SfU 1973:1, rskr 1973:15) i särskild lag givits fullmakt att förordna om decentralisering av skaderegleringen i första instans i

huvuddelen av sjukersättningsärendena inom yrkesskadeförsäkringen från riksförsäkringsverket till försäkringskassorna med början den 1 juli 1973. Vidare föreslås i prop. 1973:29 den ändringen i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag att administrationen av barnbidragen förs över från kommunerna till försäkringskassorna från och med den 1 januari 1974. Slutligen bör framhållas att det enligt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare ankommer på försäkringskassorna att i första instans besluta om ersättning åt s. k. tillfälliga smittbärare. Mot bakgrund härav har gjorts en ändring i första stycket av förevarande paragraf som erinrar om att försäkringskassorna kan syssla med verksamhet utanför den allmänna försäkringens område i den mån detta föreskrivs i särskild lag.

19 kap.

1 §

Beträffande ändringarna i tredje stycket hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 5.10.2).

Arbetsgivare som träffat avtal om sjuklön med arbetsgivarinträde bör inte belastas med arbetsgivaravgift till ATP för den del av sjuklönen som motsvarar den sjukpenning försäkringskassan betalar till arbetsgivaren. Vid bestämningen av avgiftsunderlaget för ATP bör därför den från försäkringskassan till arbetsgivaren utbetalda sjukpenningen avräknas. Detta kan ske genom att arbetsgivaren i arbetsgivaruppgiften gör avdrag för sjukpenning som erhållits från försäkringskassan. Samma princip bör gälla löneförmåner som motsvarar föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn.

I ett nytt femte stycke har därför tagits in bestämmelser som innebär att, när arbetsgivarinträde skett enligt 3 kap. 16 §, utgiven lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse inte skall inräknas vid beräkningen av arbetsgivaravgift till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning. Motsvarande bestämmelse bör som utredningen förordat intagas i andra författningar om arbetsgivaravgift. De nödvändiga författningsändringarna avser jag att anmäla i ett senare sammanhang. Jag avser därvid att behandla också de ändringar i de särskilda bestämmelserna om redarnas avgifter till sjukförsäkringen och försäkringen för tilläggspension som behövs till följd av omläggningen av finansieringssystemet för sjukförsäkringen.

2 §

Paragrafen har omarbetats med hänsyn till att nuvarande uppdelning av sjukförsäkringsavgiften i olika delar för täckande av utgifter för sjukvårdsersättning, grundsjukpenning och tilläggssjukpenning skall upphöra.

För debitering av sjukförsäkringsavgift avses genomgående gälla villkoret att den försäkrade vid taxering året efter det som avgiften avser påförts till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst. Detta villkor

gäller f. n. inte beträffande avgiften till försäkringen för tilläggsjukpenning.

Avgiftsskyldigheten bestäms av kassatillhörigheten vid utgången av det kalenderår avgiften avser. Den som uppbär ålders- eller förtidspension föreslås bli helt befriad från avgift. Sådan befrielse gäller f. n. endast beträffande avgift för sjukvårdsförmåner.

3 §

Det i paragrafen införda tillägget förhindrar att försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete vid sjukdom personligen belastas med ATP-avgift för den sjukpenning han erhåller. Bestämmelsen har tillkommit mot bakgrunden av att sjukpenning hänförs till pensionsgrundande inkomst av annat förvärvsarbete i den mån den ersätter bortfall av inkomst av detta slag. Motsvarande problem uppkommer inte i fråga om föräldrapenning, kontant stöd vid arbetslöshet och utbildningsbidrag, eftersom dessa förmåner genomgående i ATP-hänseende betraktas som inkomst av anställning.

4 §

Höjningen av arbetsgivaravgiften till 3,8 % har behandlats i den allmänna motiveringen. I enlighet med vad där anförts slopas uppdelningen av avgiften mellan utgifterna för sjukvårdsersättning resp. tilläggsjukpenning.

Som anförts i den allmänna motiveringen avses arbetsgivaravgiften täcka 40 % av kostnaderna för sjukförsäkringen, inberäknat även kostnaderna för läkemedelsersättning och kassornas förvaltningskostnader. Fördelningen av medlen mellan kassorna förutsätts ske på oförändrat sätt.

Allmänna sjukförsäkringsfondens nuvarande funktion som regulator när det gäller arbetsgivaravgifternas andel i finansieringen av kostnaderna för tilläggsjukpenning utvidgas till att gälla dessa avgifters täckningsgrad avseende hela sjukförsäkringen. Som redan nämnts i den allmänna motiveringen avses det ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om sådana överföringar av medel till fonden resp. anspråktaganden av medel ur fonden som erfordras för att arbetsgivaravgifterna skall motsvara den uppställda riktpunkten 40 % av de avsedda faktiska utgifterna under ifrågavarande kalenderår. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om motsvarande överföringar även avseende åren 1971–73 med tillämpning av de riktlinjer som gäller för försäkringens finansiering under dessa år. Vid utgången av budgetåret 1971/72 uppgick fonden till ca 180 milj. kr. inberäknat på budgetåret belöpande räntor.

6 §

Denna paragraf har omarbetats med hänsyn till den omläggning av

sjukförsäkringsavgiftens konstruktion som behandlats i den allmänna motiveringen.

Det skall liksom hittills ankomma på riks-försäkringsverket att fastställa de komponenter som tillämpas vid beräkning av sjukförsäkringsavgiften för varje enskild försäkrad.

Avgiften skall beräknas för helt år oberoende av de förändringar i försäkringshänseende som inträffat under året. Avgörande för avgiftsskyldigheten är enligt 2 § dels om beskattningsbar inkomst beräknats för det år avgiften avser och dels kassatillhörigheten vid utgången av nämnda år.

Avgiften skall som helhet beräknas så att den tillsammans med fastställd arbetsgivaravgift och statsbidrag svarar mot försäkringskassornas beräknade utgifter för sjukförsäkringen inberäknat utgifter för läkemedel samt förvaltningskostnader och behövlig fondering. I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen skall avgiften bestå av en fast och en rörlig del. Den fasta delen skall – bortsett från den reduceringsregel som berörs i det följande – uppgå till ett enhetligt belopp för alla försäkrade i samtliga försäkringskassor. Detta grundbelopp förutsätts bli fastställt till 300 kr. för de närmast följande åren.

Den rörliga delen av avgiften skall utgöra en viss andel av den försäkrades förvärvsinkomst det år avgiften avser. Därvid skall fördelning göras på inkomst av anställning resp. inkomst av annat förvärvsarbete. Riks-försäkringsverket skall för varje försäkringskassa fastställa den procentandel av förvärvsinkomsten som avgiften för visst år skall utgå med för att ge den kostnadstäckning som behövs. Därvid måste särskild avgiftsberäkning göras beträffande försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Eftersom arbetsgivaravgifter inte utgår för sådana inkomster skall de försäkrades avgifter i dessa fall täcka ca 2/3 av försäkringskassans utgifter för sjukpenningförmåner inom gruppen med fördelning på olika karenstider.

Bestämmelserna innebär att försäkrade med hemmamakeförsäkring endast skall erlagga den fasta delen av avgiften. Motsvarande avses av praktiska skäl gälla för försäkrade med sjukpenningförsäkring enligt övergångsreglerna. För de nu nämnda kategorierna försäkrade blir det till följd av begränsningsreglerna i 2 § och sista stycket av denna paragraf i praktiken endast undantagsvis fråga om avgiftsskyldighet.

I fjärde stycket har tagits in en bestämmelse som beträffande fastställandet av avgiftsunderlaget hänvisar till reglerna i 3 kap. 2 § avseende beräkning av sjukpenninggrundande inkomst. Eftersom sjömansskatten innefattar en schablonmässigt bestämd sjukförsäkringsavgift har inkomst som föranleder sjömansskatt undantagits vid den inkomstberäkning som skall ligga till grund för sjukförsäkringsavgiften. Beräkningen görs, som antytts i den allmänna motiveringen, beträffande anställda av lokal skattemyndighet som också svarar för avgiftsuträkningen. För försäkrade med inkomst av annat förvärvsarbete beräknas, med hänsyn bl. a. till bestämmelserna i 3 kap. 2 § tredje stycket andra punkten, avgiftsunderlag och sjukförsäkringsavgift av försäkringskassan.

Femte stycket innehåller en bestämmelse som begränsar den totala

sjukförsäkringsavgiften till högst 10 % av den beskattningsbara inkomsten för det inkomstår som avgiften avser. F. n. finns inte motsvarande begränsning när det gäller avgift avseende tilläggssjukpenning.

I sjätte stycket finns f. n. i en första punkt ett stadgande som innebär att pensionär som till följd av bestämmelserna i 4 kap. 3 § (föreslagna 3 kap. 3 §) om begränsad sjukpenningtid har rätt till sjukpenning för mindre än 90 dagar vid ingången av den månad avgiften avser skall erlägga hälften av vanlig avgift. Som framgår av 19 kap. 2 § skall pensionärer i fortsättningen vara befriade från sjukförsäkringsavgift. Stadgandet kan därför utgå.

Övriga reduktionsregler i sjätte stycket, vilka gäller avgifter till sjukpenningförsäkringen för sjömän i vissa fall, har kunnat utgå som överflödiga med hänsyn till övriga förändringar i avgiftssystemet. Avgift till sjukförsäkringen skall således som tidigare nämnts aldrig påföras någon som inte haft till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst och avgift för sjukpenningförsäkringen beräknas inte på inkomst som föranleder sjömansskatt.

Inte heller bestämmelserna i nuvarande sjunde stycket om befrielse från avgift för grund- och tilläggssjukpenning under tid för värnplikts-tjänstgöring har ansetts kräva någon motsvarighet i det nya systemet. Anledningen härtill är att det avbrott i förvärsarbetet som värnplikts-tjänstgöringen innebär i fortsättningen direkt påverkar storleken av den avgiftsgrundande inkomsten och därmed avgiften till sjukpenningförsäkringen.

7 §

Statsbidrag skall utgå med en tredjedel av kassornas utgifter för sjukförsäkringsförmånerna inberäknat utgifter för läkemedel och kassornas förvaltning. Vid beräkningen av utgifterna för visst år tillämpas en kontantprincip. En utgift skall således anses hänförlig till det år utbetalningen gjordes även i de fall det rör sig om t. ex. en utbetalning för åtgärd som företagits under föregående år.

20 kap.

3 §

Ändringen betingas av att bestämmelserna om barntillägg i 3 kap. 9 § avses upphävd.

4 §

Ändringen har gjorts för att markera att avdrag för ogulden tilläggs-pensionsavgift inte får ske på grundval av att pensionspoäng det år avgiften avser har tillgodoräknats den försäkrade för inkomst som avses i 11 kap. 3 § första stycket d).

21 kap.

1 §

Beträffande höjningen till 20 kr. av den totalram för den frivilliga sjukpenningförsäkringens förmåner som gäller enligt bestämmelserna i paragrafens tredje stycke hänvisas till den allmänna motiveringen.

Övergångsbestämmelserna

I enlighet med vad som angivits i den allmänna motiveringen avses försäkrade, som vid tiden för lagändringens ikraftträdande är sjukpenningförsäkrade men vilkas inkomster ligger under den nya inkomstgränsen, övergångsvis få behålla sin sjukpenningförsäkring enligt nuvarande regler så länge de har inkomst uppgående till nu gällande 1 800 kr. per år. Stiger inkomsten till 4 500 kr. eller däröver kommer självfallet de nya reglerna att bli tillämpliga på den försäkrade. Sjukpenning enligt övergångsbestämmelserna skall vara skattefri även i fortsättningen. Dessa regler omfattar även försäkrade som avses i 3 kap. 2 § första stycket tredje punkten såvida förvärvsinkomsten ligger inom det skikt det här är frågan om.

Som framgått av vad som anförts under 3 kap. 9 § kan den som vid ikraftträdandet både är berättigad till hemmamakeförsäkring och till försäkring enligt övergångsbestämmelserna välja vilken försäkringsform han önskar tillhöra. Väljer den försäkrade att omfattas av hemmamakeförsäkringen kan han därefter inte gå in under övergångsbestämmelserna.

Som tidigare nämnts skall i fråga om ändring av sjukpenningklass de nya reglerna i 3 kap. 5 § gälla. Detta innebär att beslut om ändring av sjukpenningklass skall få verkan trettio dagar efter det beslutet fattats.

När försäkrad har sjukpenningförsäkring med karenstid enligt 3 kap. 11 § gäller karenstiden f. n. bara i fråga om rätten till tilläggssjukpenning. I det nya systemet kommer däremot karenstiden att omfatta sjukpenningen i dess helhet. Möjlighet bör därför öppnas för den som vid ikraftträdandet har sjukpenningförsäkring som gäller med karenstid att inom viss tid anmäla om han vill ändra sin försäkring oavsett om han uppfyller eljest gällande krav på att ha god hälsa och ej ha fyllt 55 år. Bestämmelse härom har upptagits i övergångsbestämmelserna. Det förutsätts att försäkringskassorna underrättar berörda försäkrade om denna möjlighet.

De särskilda bestämmelserna i 15 kap. 2 § om gynnsammare pensionsberäkning för vissa äldre försäkrade skall självfallet tillämpas för tid före den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Beträffande bestämmelserna om omställningsbidrag i sista punkten hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 5.6 och 5.10.1) samt till kommentaren till 17 kap. 4 §.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

Samma regler har ansetts böra gälla angående sjukpenning i yrkesskadefall oavsett om skadefallet inträffat före eller efter den nya lagstiftningens ikraftträdande och oavsett om det rör sig om obligatorisk eller frivillig försäkring. En annan ordning skulle leda till bl. a. lagstiftningsmässiga problem och risk för osäkerhet hos de försäkrade. Förslaget till ändringar i YFL har utformats med nyssnämnda utgångspunkt. Ett särskilt övergångsproblem tas upp i anslutning till kommentarerna till 9 § och till övergångsbestämmelserna.

4 §

Angående ändringen i denna paragraf hänvisas till vad som sägs i kommentaren till 9 §.

9 §

Ändringen i andra stycket har vidtagits för att skapa likformighet mellan YFL och AFL vad beträffar värdering av naturaförmåner (jfr 3 kap. 2 § AFL).

I sista stycket finns en regel som innebär att i fall då yrkesskadad inte har en årlig arbetsförtjänst av 1 800 kr., inkomsten ändå skall beräknas till detta belopp. I samband med att lägsta inkomstgränsen för sjukpenning enligt AFL föreslås höjd till 4 500 kr. har sjukpenningutredningen föreslagit en höjning av nyssnämnda inkomstminimum till 4 500 kr. för att tillgodose behovet av samordning med AFL:s sjukpenningssystem i sjukersättningsfallen. I utredningens förslag ingår vissa övergångsbestämmelser avseende äldre yrkesskadefall.

Riksförsäkringsverket, yrkesskadeförsäkringskommittén och LO har i sina remissyttranden anfört att utredningens förslag i vissa situationer leder till att en yrkesskadad med inkomst understigande 4 500 kr. inte blir tillförsäkrad sjukpenning under samordningstiden enligt 11 §.

För att undvika det berörda problemet har den lösningen valts att bestämmelserna i 9 § sista stycket lämnats orubbade och i stället regler för dessa fall upptagits i övergångsbestämmelser till ändringarna i YFL. Dessa kommenteras i det följande. Det erinras om att yrkesskadeförsäkringskommittén har i uppdrag att genomföra en allmän revision av YFL.

11 §

Ändringen i första stycket föranleds av att bestämmelserna om begränsad sjukpenningstid för ålderspensionärer i AFL överförts från 4 kap. 3 § till 3 kap. 3 §. I andra stycket företagna ändringar betingas av klassplaceringssystemets avskaffande.

13–15 §§

Hänvisningarna i andra—tredje styckena av 13 § till sjukpenningklasserna i AFL har ersatts med ett nytt andra stycke som hänvisar till de nya bestämmelserna i 3 kap. 4 § AFL. I samband härmed har hänvisningen utvidgats till att omfatta bestämmelserna i sagda paragraf om sjukpenningavdrag vid sjukhusvård, varigenom bestämmelserna i 15 § kan upphävas.

Avskaffandet av särskilda barntillägg till sjukpenning föranleder upphävande av 14 § och en jämkning i sista stycket av 13 §.

17 §

Ändringen har vidtagits för att markera att vårdbidrag är en från sjukpenning resp. livränta skild förmån.

18, 28, 30, 37 och 47 §§

Ändringarna i dessa paragrafer föranleds av barntilläggens avskaffande samt upphävandet av 13–14 §§.

Övergångsbestämmelserna

Bestämmelserna medför att i den mån den försäkrade vid skada ej är berättigad till sjukpenning enligt AFL eller övergångsbestämmelserna därtill, han skall åtnjuta sådan enligt YFL i dess äldre lydelse, som i sin tur ansluter till de äldre bestämmelserna i AFL. Detta innebär att beloppet av sådan sjukpenning (som blir skattefri) bestäms med ledning av 3 kap. 4 § AFL i dess äldre lydelse och att likaledes barntillägg kommer att utgå enligt äldre bestämmelser.

7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Regeln att ersättning på grund av sjukförsäkring i allmän försäkringskassa inte skulle räknas som inkomst vid tillämpningen av lagen motiverades ursprungligen med att det förelåg svårigheter att beräkna den försäkrades sjukpenning på grund av att sjukpenningen efter viss tid sattes ned. I praxis inräknas emellertid numera i årsinkomsten den inkomst som motsvarar den lägsta i den sjukpenningklass vederbörande tillhör. Bestämmelsen om ersättning på grund av sjukförsäkring saknar därför numera praktisk betydelse och kan utgå.

7.4 Förslaget till lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261)

6 §

Ändringarna i denna paragraf föranleds av klassplaceringssystemets avskaffande och slopandet av barntillägg till sjukpenning. Beträffande sjukpenning vid sjukhusvård har hänvisningen till 3 kap. 4 § AFL

utvidgats, varigenom 2 mom. femte stycket kan upphävas (jfr. specialmotiveringen till 13–15 §§ YFL).

12, 21 och 22 a §§

Ändringarna i dessa paragrafer föranleds av klassplaceringssystemets avskaffande och slopandet av barntillägg till sjukpenning.

Övergångsbestämmelserna

Beträffande övergångsbestämmelserna hänvisas till vad som anförts rörande övergångsbestämmelserna till YFL.

7.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1956:293) om ersättning till smittbärare

3 §

Ändringarna i denna paragraf föranleds av klassplaceringssystemets avskaffande och slopandet av barntillägg till sjukpenning.

4 §

De tidigare, till reglerna i 3 kap. 4 § tredje–fjärde styckena AFL anslutande men formellt självständiga bestämmelserna i denna paragraf om sjukpenningavdrag vid sjukhusvård har i samband med barntilläggens slopande ersatts med en bestämmelse som i likhet med motsvarande bestämmelse i 13 § YFL enbart innehåller en hänvisning till 3 kap. 4 § AFL.

5 §

Ändringen står i samband med barntilläggens slopande.

Övergångsbestämmelserna

Övergångsbestämmelserna innebär att tillfällig smittbärare, som vid lagens ikraftträdande uppbär ersättning enligt 3 §, får behålla denna förmån ersättningsperioden ut.

7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:919) om värdesäkkring av yrkesskadelivräntor m. m.

4 §

Har livränta börjat utgå till följd av yrkesskada och medför skadan änyo sjukdomstillstånd som medför rätt till sjukpenning skall livräntan

under sjukdomstiden utbytas mot sådan. Enligt gällande lydelse av 4 § får i sådant fall sjukpenningen inte understiga en fyrahundradedel av den livränta som efter värdesäkring skulle ha utgått till den skadade. Bestämmelsen har utformats under hänsynstagande till att sjukpenningen f. n. är skattefri men livräntan skattepliktig. Enär sjukpenningen nu görs skattepliktig blir de båda förmånerna jämförbara. Sjukpenning som träder i stället för livränta skall därför inte understiga en trehundra-
sextiofemtedel av livräntan.

7.7 Förslaget till lag om ändring i förordningen (1954:519) angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.

5 §

Ändringarna är föranledda av de nya finansieringsreglerna för sjukförsäkringen (se den allmänna motiveringen och specialmotiveringen till 19 kap. 4 § AFL).

8. Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

dels att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i militärersättningsförordningen (1950:261),
5. lag om ändring i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare,
6. lag om ändring i lagen (1967:919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m.,
7. lag om ändring i förordningen (1954:519) angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.,

dels att till *Bidrag till sjukförsäkringen* för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 2 220 000 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställs förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
Utdrag av statsrådsprotokollet den 9 mars 1973	50
1 Inledning	50
2 Gällande ordning m. m.	52
2.1 Sjukpenning inom sjukförsäkringen	52
2.1.1 Obligatorisk sjukpenning	52
2.1.2 Frivillig sjukpenning	55
2.1.3 Moderskapsförmåner	56
2.1.4 Smittbärarersättning	56
2.2 Sjukpenning inom yrkesskadeförsäkringen	57
2.2.1 Obligatorisk yrkesskadeförsäkring	57
2.2.2 Frivillig yrkesskadeförsäkring	58
2.2.3 Yrkesskadeförsäkringen närstående ersättningssystem	58
2.3 Den allmänna pensioneringen	59
2.4 Finansiering av förmåner enligt AFL och YFL	62
2.4.1 Sjukförsäkringen	62
2.4.2 Yrkesskadeförsäkringen	64
2.4.3 Den allmänna pensioneringen	64
2.5 Administrationen enligt AFL och YFL	64
2.5.1 Riksförsäkringsverket	64
2.5.2 De allmänna försäkringskassorna	65
2.5.3 De lokala skattemyndigheterna	66
2.6 Sjuklöneförmåner för vissa grupper av anställda	66
2.6.1 Statsanställda och anställda hos försäkringskassorna	66
2.6.2 Kommunal- och landstingsanställda	67
2.6.3 Tjänstemän i enskild tjänst	68
2.6.4 Arbetare i enskild tjänst	68
2.7 Tidigare överväganden	69
3 Utredningen	72
3.1 Skattefrihetens effekter m. m.	72
3.2 Utredningens förslag	73
3.2.1 Allmänt	73
3.2.2 Sjukpenningens utformning	74
3.2.3 Inkomstgränser m. m.	75
3.2.4 Sjukpenningens kompensationsnivå m. m.	75
3.2.5 Sammanträffande av förmåner	76
3.2.6 Pensionsgrundande inkomst för tilläggspension	78
3.2.7 Administration	79
3.2.8 Frågor om sjuklön och arbetsgivarinträde	82
3.2.9 Kostnads- och finansieringsfrågor	82

4	Remissyttrandena	85
4.1	Allmänt	85
4.2	Sjukpenningens utformning	86
4.3	Inkomstgränser m. m.	87
4.4	Sjukpenningens kompensationsnivå m. m.	88
4.5	Sammanträffande av förmåner	90
4.6	Pensionsgrundande inkomst för tilläggspension	92
4.7	Administration	92
4.8	Frågor om sjuklön och arbetsgivarinträde	92
4.9	Kostnads- och finansieringsfrågor	94
5	Departementschefen	95
5.1	Allmänt	95
5.2	Sjukpenningens utformning	96
5.3	Inkomstgränser m. m.	99
5.4	Sjukpenningens kompensationsnivå	100
5.5	Sammanträffande av förmåner	102
5.6	Pensionsgrundande inkomst för tilläggspension	105
5.7	Administration	106
5.8	Kostnads- och finansieringsfrågor	108
5.9	Anslagsfrågor	112
5.10	Vissa andra frågor	113
5.10.1	Förtidspension	113
5.10.2	Fastställande av årsarbetstid vid beräkning av arbetsgivaravgift till tilläggspensioneringen	115
6	Upprättade författningsförslag	117
7	Specialmotivering	118
7.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	118
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskade-försäkring	132
7.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension	133
7.4	Förslaget till lag om ändring i militärsättningsförrordningen (1950:261)	133
7.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1956:293) om ersättning till smittbärare	134
7.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:919) om värdesäk-ring av yrkesskadelivräntor m. m.	134
7.7	Förslaget till lag om ändring i förordningen (1954:519) angående kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel m. m.	135
8	Hemställan	136